

คำนิยมจุดหมายปลายทางและคำนิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัว
และการถ่ายทอดคำนิยมที่แตกต่างกัน

ปริญญาพันธ์
ของ
เกษม เกษมนักจุล

11 ก.ย. 2534

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
มกราคม 2534

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คณะกรรมการที่ปรึกษาประจำบัณฑิตและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญาบัตรฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

..... ประธาน
(ดร. เพ็ญฯ ประจวบปัจฉิม)

..... กรรมการ
(อ. สุภาพร ธนะชานนท์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ดร. เพ็ญฯ ประจวบปัจฉิม)

..... กรรมการ
(อ. สุภาพร ธนะชานนท์)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รศ. สุวัฒน์ วัฒนวงศ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญาบัตรฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศ. ดร. สมพร บัวทอง)

วันที่ 11 เดือน มกราคม พ.ศ. 2534

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยการสละเวลาอันมีค่าในการช่วยเหลือ และให้คำแนะนำ เป็นอย่างดียิ่งจาก อาจารย์ ดร. เน้นแซ ประจวบปัจฉิก และอาจารย์ สุภาพร ณะชานันท์ ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้ และขอกราบขอบพระคุณ รศ.สวัสน์ วัฒนวงศ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปากเปล่า ตลอดจนให้คำแนะนำต่างๆที่มีประโยชน์ ทำให้การวิจัยครั้งนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับทุน "รองศาสตราจารย์ บุญยิ่ง เจริญยิ่ง" ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ เจ้าหน้าที่ ตลอดจนเพื่อนานิสิตวิจัย พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ทุกคนที่ให้คำแนะนำ และคำปรึกษาตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณ คุณสุรพงษ์ ชูเดช คุณสำราญ วรเดชะคงคา และคุณอภิรดี จันทร์หอม ที่ให้ความช่วยเหลือ ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เกษม เกษมณีกิจกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	9
นิยามปฏิบัติการ	12
2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย	13
ลักษณะและประเภทของคำนิยาม	13
แนวคิดเรื่องคำนิยามของโรคิช	16
ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับคำนิยาม	17
ความหมายของคำนิยาม	17
ธรรมชาติของคำนิยาม	17
ประเภทของคำนิยาม	18
ความสำคัญของคำนิยาม	20
ความสัมพันธ์ระหว่างคำนิยามกับพฤติกรรม	25
การถ่ายทอดคำนิยามจากครอบครัว	26
งานวิจัยเกี่ยวกับคำนิยาม	29
คำนิยามในสังคมไทย	29
เพศกับคำนิยาม	37
ระดับการศึกษากับคำนิยาม	39
ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมจากครอบครัว	41
บทบาทของครอบครัวในการถ่ายทอดคำนิยาม	43
การศึกษาด้านคำนิยาม	47
สมมติฐานในการวิจัย	49

ภาคผนวก ค. คำสัมภาษณ์ที่สหสัมพันธ์ระหว่างคำนิยม	144
ประวัติผู้วิจัย	147

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	รูปแบบการปรับตัวของบุคคล ตามแนวความคิดของเมอร์ตัน (Merton)	22
2	เขตที่ตั้งของโรงเรียนและจำนวนตัวอย่าง	52
3	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมแต่ละด้าน	55
4	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิหลัง	58
5	ลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทางของนักเรียน	60
6	ลำดับความสำคัญของค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน	61
7	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคม ของนักเรียน เมื่อจำแนกตามเพศ	62
8	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคล ของนักเรียน เมื่อจำแนกตามเพศ	63
9	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคล ของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา	64
10	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา	65
11	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน ของนักเรียน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม	66
12	เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมวิถีปฏิบัติแต่ละด้านของนักเรียน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม	67
13	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับเพศ	68
14	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับรายได้ของครอบครัว	69
15	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของบิดา	70
16	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของมารดา	71

17	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของบิดา	72
18	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณา ตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของมารดา	73
19	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับเพศ	74
20	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับรายได้ของครอบครัว	75
21	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับอาชีพของบิดา	76
22	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับอาชีพของมารดา	79
23	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของบิดา	80
24	วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอด ค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของมารดา	81
25	เปอร์เซ็นต์การทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายค่านิยม แต่ละด้าน	82

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

- 1 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "การบังคับตนเอง" จำแนกตามการ
ถ่ายทอดค่านิยมกับอาชีพของบิดา 77
- 2 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" จำแนกตามการ
ถ่ายทอดค่านิยมกับอาชีพของบิดา 78

ภูมิหลัง

พฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมานั้น มีที่มาจากสาเหตุต่างๆมากมายหลายประการ มีทั้งสาเหตุจากภายนอกตัวบุคคล เช่น สภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่างๆ กับสาเหตุจากภายในตัวบุคคล เช่น ความเชื่อ ทศคติ ความรู้สึก ตลอดจนค่านิยมที่บุคคลมีอยู่ โดยความเชื่อเป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่างๆตามการรับรู้ของแต่ละบุคคล ส่วนทศคติเป็นความรู้สึกทางด้านบวกและด้านลบที่มีต่อสถานการณ์หนึ่งๆ หรือสิ่งหนึ่งๆ (พรนิมล วราวุธพงศ์. 2527:81-82) ในขณะที่ค่านิยมเป็นความรู้สึกรวมที่ช่วยชี้ทิศทางของความต้องการ และแรงจูงใจของบุคคล (Reich and Adcock. 1976:18; citing Rokeach. 1973) แต่ละพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาจึงมีที่มาจากสาเหตุต่างๆได้หลายประการ

การศึกษาพฤติกรรมของบุคคล จึงควรศึกษาถึงสาเหตุของพฤติกรรม โดยเฉพาะสาเหตุที่เป็นปัจจัยจากภายในตัวของบุคคล ทั้งความเชื่อ ทศคติ และค่านิยม โดยค่านิยมนั้นกล่าวได้ว่าเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อพฤติกรรมของบุคคล เพราะค่านิยมเป็นเสมือนเครื่องชี้แนวทางในการแก้ปัญหา และการเลือกประเพณีปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแก่บุคคล ทั้งยังเป็นเครื่องป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งขึ้นในการดำรงชีวิตประจำวัน (เน็ญแซ ประจวบปัจฉิก และอ้อมเดือน สดมณี. 2529:17). ค่านิยมจึงเป็นสิ่งที่ผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางที่สอดคล้องกับค่านิยมที่บุคคลนั้นๆยึดถืออยู่ ซึ่งถ้าหากบุคคลมีค่านิยมที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม เขาก็จะมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาของสังคม แต่ถ้าบุคคลไม่ยอมรับค่านิยมที่เป็นที่ต้องการของสังคม หรือหันไปยึดถือค่านิยมที่ไม่เหมาะสม ก็อาจส่งผลให้บุคคลเกิดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบน (Deviant Behavior) ซึ่งเป็นปัญหาต่อสังคมโดยรวม

การเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าว ส่วนหนึ่งมีที่มาจากการที่บุคคลเกิดความขัดแย้งระหว่างจุดหมายปลายทางของชีวิต (Cultural Goals) เช่น ความสำเร็จ การมีชีวิตที่มั่งคั่ง การมีชื่อเสียง กับวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต (Institutionalized Means) เช่น การประหยัดอดออม ความซื่อสัตย์ ความขยันขันแข็ง เป็นต้น กล่าวคือ บุคคลจะเรียนรู้และยอมรับค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต แต่ไม่สามารถบรรลุถึงค่านิยมเหล่านั้น

ได้เนื่องจากปัญหาต่างๆ เช่น การมีโอกาสของชีวิตไม่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น บุคคลจึงเกิดความคับข้องใจ ความรู้สึกสิ้นหวัง หรือรู้สึกว่าสังคมไม่ยุติธรรม และทำให้เกิดภาวะการไม่ยอมรับกฎเกณฑ์หรือวิธีการปฏิบัติที่สังคมก่อตั้งขึ้นเพื่อบรรลุจุดหมายปลายทาง แต่จะหาวิธีการอื่นมาใช้เพื่อบรรลุถึงค่านิยมจุดหมายปลายทางนั้นๆ ผลที่ตามมาก็คือทำให้เกิดเป็นสภาวะไร้ระเบียบ (Anomie) ขึ้นในสังคม (Wallace. 1972:168-178; citing Merton. n.d.)

สำหรับในสังคมไทย ค่านิยมดั้งเดิมส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนและความเชื่อทางศาสนาพุทธ (สมโภชน์ สมบูรณ์. 2525:25-26; อ้างอิงมาจาก อานนท์ อากาภิรม. 2513) ที่เน้นเกี่ยวกับบุญบาป กฎแห่งกรรม ทางสายกลาง และความสุจริตในชาติหน้า ดังเช่นที่ ฟิลลิปส์ (Phillips. 1965) ศึกษาพบว่า ชาวชนบทไทยมีค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เน้นการนำความสุจริตมาให้แก่ตนเองในชาติหน้า การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุขและหลีกเลี่ยงการขัดแย้งกับบุคคลอื่น ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางนั้นก็มีความต้องการชีวิตที่พอมีพอกิน ซึ่งสุนทร โคมิน และสนิท สมักรการ (2522) ก็ศึกษาพบเช่นกันว่า คนไทยให้ความสำคัญสูงมากแก่ค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Value) เช่น ความกตัญญู ความสุภาพและการรักษาน้ำใจกัน

อย่างไรก็ตาม สังคมไทยได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว คนในสังคมมีความทันสมัยและดำเนินชีวิตแบบสังคมตะวันตกมากขึ้น ปรากฏการณ์เช่นนี้ นับเป็นสภาพที่บุคคลกำลังเปลี่ยนจากวิถีชีวิตและความเป็นอยู่จากการยึดมั่นในประเพณีดั้งเดิม (Traditional) มาสู่ระบบที่ทันสมัย (Modernized) การยึดเหนี่ยวทางสังคมที่เป็นแบบพิมพ์เดียวกัน (Mechanical Solidarity) รวมทั้งการปลูกฝังให้บุคคลยึดถือปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของสังคมอย่างเคร่งครัด ได้ลดความสำคัญลง (เนืองแข ประจักษ์ปัจฉนิก. 2533:23; อ้างอิงมาจาก Durkeim. 1964) ทั้งมีการรับเอาค่านิยมจากประเทศตะวันตกเข้ามา แต่ก็ยังไม่สามารถนำมาใช้ได้ทันที เนื่องจากค่านิยมเหล่านี้ยังไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ลักษณะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็คือค่านิยมดั้งเดิมที่บุคคลไทยใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจได้ลดความสำคัญลง ค่านิยมใหม่ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นมา แต่ก็ยังคงนำมาใช้ไม่ได้ จึงก่อให้เกิดความสับสนไม่แน่ใจแก่บุคคลในการหาแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ซึ่งพระยาอนุমানราชชน (สุรพล ไชยเสนา. 2528:108; อ้างอิงมาจาก พระยาอนุมานราชชน. ม.ป.ป.) เปรียบเทียบลักษณะเช่นนี้ไว้ว่า "เหมือนคนที่ไม่พึงใจในเสื้อผ้าชุดเก่าของตน โยนทิ้งเสีย แต่ไม่มีเสื้อผ้ามาสวมใส่ จึงยังคงต้องอยู่ในสภาพเปล่าเปลือยต่อไป" สภาพดังกล่าวนี้จึงเป็นที่มาอันสำคัญของปัญหาด้านพฤติกรรมบุคคล

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลง และส่งผลให้เกิดปัญหาในด้านพฤติกรรมบุคคลนี้ ยังเห็นได้จากงานวิจัยของสุวิทย์ ธีรศาศวัต และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529) กับงานวิจัยของดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529) ที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่า ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมได้ส่งผลกระทบต่อสภาพภายในหมู่บ้านหลายด้านด้วยกัน ที่สำคัญก็คือผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจที่มีต่อความเป็นอยู่ และปัญหาพฤติกรรมของชาวบ้าน ซึ่งได้แก่ ปัญหาด้านการเล่นการพนัน โดยต้นเหตุของปัญหายุขที่มีการนำไฟฟ้าเข้าถึงในหมู่บ้าน ชาวบ้านหันมานิยมดูโทรทัศน์แทนการบันเทิงแบบเดิม เช่น หนังกลางแปลง และหมอลำ (สุวิทย์ ธีรศาศวัต และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2529) ผลกระทบที่ตามมาจากการที่ชาวบ้านซื้อโทรทัศน์มาใช้ในครัวเรือนเพื่อความบันเทิงภายในครอบครัวก็คือ มีการเล่นพนันมวยตู้ นอกจากนี้ยังเกิดการพนันอีกประเภทหนึ่งคือ หวยใต้ดิน ซึ่งพบว่าชาวบ้านเล่นกันเกือบทุกครัวเรือน (ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2529)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึง การเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและเกิดเป็นปัญหาด้านพฤติกรรมบุคคล โดยการขาดความสอดคล้องกันของค่านิยมรวมทั้งการที่บุคคลมีค่านิยมที่ไม่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ หรือกับสภาพทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป หรือมีการยอมรับค่านิยมใหม่และให้ความสำคัญแก่ค่านิยมบางด้าน เช่น ความร่ำรวย การมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เป็นต้น แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับวิธีการที่ถูกต้องในการปฏิบัติ กลับไปปรับวิถีทางที่ง่ายที่ทำให้ตนเองสามารถบรรลุค่านิยมด้านความร่ำรวยดังกล่าวได้อย่างรวดเร็ว

จากการที่สังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และเกิดปัญหาพฤติกรรมบุคคล อันมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของคนไทย การศึกษาเรื่องค่านิยมในสังคมไทยจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็น และสามารถนำความรู้ไปช่วยอธิบายพฤติกรรมของบุคคลไทยได้ ดังที่กล่าวแล้วว่าค่านิยมจะเป็นตัวกระตุ้นบุคคลให้แสดงออกทั้งความสนใจทัศนคติ และพฤติกรรมของตนให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่สอดคล้องกับค่านิยมนั้นๆ โดยที่ค่านิยมจุดหมายปลายทางบอกถึงจุดมุ่งหมายของชีวิต ส่วนค่านิยมวิถีปฏิบัติจะบอกวิธีการที่บุคคลควรปฏิบัติ ซึ่งเมื่อค่านิยมที่บุคคลยึดถืออยู่เปลี่ยนไป ก็จะมีผลทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงตามไปเช่นเดียวกัน

จุมพล หิมพานิช (2531:6) ได้กล่าวถึง ปัญหาด้านพฤติกรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวอย่างของปัญหาลังคมไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อันมีสาเหตุเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องกันระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ คือการที่สังคมให้การยกย่องแก่ผู้ที่มีเงิน มีอำนาจและมี

เกียรตินิยม สมาชิกในสังคมส่วนใหญ่จึงยึดถือเอาค่านิยมเหล่านี้มาเป็นค่านิยมจุดหมายปลายทางสำหรับชีวิตของตน ทั้งยังยอมรับด้วยว่า ใครที่มีเงินทองวัตถุมาก คนๆ นั้นก็ยิ่งได้รับการยกย่องเชิดชู มีเกียรติมีหน้ามีตามาก และใครๆ ก็อยากจะมีความสัมพันธ์ด้วย โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าบุคคลเหล่านั้นจะแสวงหาวัตถุมาโดยวิธีการใด และเป็นที่ถูกต้องหรือไม่ ทั้งนี้เป็นเพราะสังคมไม่ได้ให้ความสำคัญแก่วิถีทางปฏิบัติที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรมมากนัก สมาชิกในสังคมจึงดำเนินชีวิตหลายวิถีทางเพื่อบรรลุค่านิยมเหล่านั้น รวมทั้งมีการโกงเงินและทุจริต ซึ่งก่อให้เกิดเป็นปัญหาตามขึ้นมาในสังคม การแก้ไขปัญหานี้ในด้านนี้ ก็คือ การปลูกฝังค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติซึ่งเป็นที่ชอบธรรมในสังคมให้มากขึ้น เช่น การประหยัด การมีความพอดีในเรื่องการบริโภค การใช้ทรัพยากรและเวลาให้เป็นประโยชน์ การยกย่องคนที่ทำงานหนักและทำมาหากินโดยสุจริต เป็นต้น

อย่างไรก็ดี การศึกษาเรื่องค่านิยมเพื่อใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลนี้ ยังควรศึกษาถึงค่านิยมของวัยรุ่น ซึ่งในช่วงระยะวัยรุ่นนี้เป็นระยะที่สำคัญของบุคคล วัยรุ่นเป็นเสมือนผู้ชี้นำอนาคตของสังคม เพราะวัยรุ่นต้องทำหน้าที่เป็นผู้สืบทอดวัฒนธรรม และความมั่นคงของสังคมต่อไปในภายภาคหน้า (รัชนิกร เศรษฐ์ และคณะ. 2523:1-2) ถ้าหากวัยรุ่นขาดโอกาสในการเข้ารับการเรียนรู้ในเรื่องราวต่างๆ อย่างพอเพียง ก็อาจทำให้ขาดการไตร่ตรองหาเหตุผลข้อเท็จจริง และมีการลอกเลียนแบบสิ่งต่างๆ ภายในสังคมโดยไม่มีการแยกส่วนดีส่วนเสียออกจากกัน หรือเกิดมีปัญหาคือความไม่พอใจในสภาพความเป็นอยู่ของตน ซึ่งทำให้วัยรุ่นบางส่วนหาทางแก้ปัญหาโดยการหันหน้าหนี หรือเที่ยวเตร่หาความสนุกสนานตามสถานบันเทิงต่างๆ และอาจนำไปสู่ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ เช่น การติดยาเสพติด การลักขโมย เป็นต้น ดังนั้น ถ้าหากในช่วงชีวิตนี้วัยรุ่นถูกปล่อยปละละเลย ไม่ได้รับการดูแลที่ถูกต้องก็อาจก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับตนเองและของประเทศชาติด้วย

นอกจากนี้แล้ว วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่ผู้ใหญ่ และต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม บุคคลต้องทำการเรียนรู้และปรับตัวเพื่อเข้ารับการสภาพต่างๆ ของการที่จะก้าวสู่ผู้ใหญ่ต่อไป ในวัยนี้ค่านิยมจะเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ ทั้งเป็นระยะที่ค่านิยมมีการพัฒนาได้มากที่สุด (สมโภชน์ สมบูรณ์. 2525:3; อ้างอิงมาจาก Hurlock. 1967) การเรียนรู้ในระยะนี้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผ่านมาจากสถาบันทางสังคมต่างๆ เช่น ครอบครัว โรงเรียน สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชน เป็นต้น โดยเฉพาะครอบครัวมีความสำคัญต่อวัยรุ่นมากที่สุด เพราะครอบครัวนับได้ว่าเป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่บุคคลรู้จัก โดยที่ครอบครัวจะเลี้ยงดู และทำการอบรมสั่งสอนบุคคลให้รู้จักใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข บุคคลจึงมักเชื่อฟังในความคิดเห็น และการตัดสินใจของบุคคลภายในครอบครัวมากกว่าบุคคลอื่นๆ ที่อยู่ภายนอกครอบครัว

ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่เข้ามามีบทบาทอันสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมต่างๆให้แก่บุคคล นับตั้งแต่บุคคลกำเนิดมา ครอบครัวก็เข้ามามีบทบาทในการให้ความรัก ความอบอุ่นทางจิตใจ ตลอดจนดูแลคุ้มครองให้บุคคลได้รับความปลอดภัยจากสิ่งต่างๆรอบตัว บุคคลที่ไม่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาอย่างพอเพียง จะเจริญเติบโตขึ้นเป็นคนที่มีความบกพร่องทั้งด้านสังคมและอารมณ์ (สมศรี ทองนุช. 2528:4; อ้างอิงมาจาก Hostler. 1969:237) และในขณะเดียวกันครอบครัวซึ่งได้แก่บิดามารดา ยังได้อบรมเลี้ยงดูและถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมให้แก่บุคคล ครอบครัวจึงเป็นหน่วยทางสังคมแห่งแรกที่ปลูกฝังค่านิยมให้แก่บุคคล ตัวอย่างเช่น ในกรณีของเด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่มีค่านิยมเกี่ยวกับการหาเงิน เด็กจะรับเอาค่านิยมนั้นมาเป็นของตน ซึ่งมักทำให้เด็กให้ความสำคัญต่อการแสวงหาเงินหรือวัตถุที่ต้องการ แต่ถ้าหากเด็กเติบโตมาจากครอบครัวที่บิดามารดามีค่านิยมทางด้านการเสียสละและบริการสังคม (Self-Sacrifice and Public Service) เด็กก็จะรับเอาค่านิยมเหล่านั้นมาเป็นของตนเอง (Ruch. 1953:121)

นอกจากที่กล่าวมานี้ ปัจจัยด้านสถานการณ์ทางเศรษฐกิจสังคม อาชีพ และระดับการศึกษาของบิดามารดาก็มีอิทธิพลต่อการถ่ายทอดทางสังคม (ภฤตยา ภฤฎาพิ. 2514; เกื้อกุล ทาสิทธิ์. 2514) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก มีผู้วิจัยพบว่า อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดาที่แตกต่างกัน จะมีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมในด้านต่างๆ (พงษ์เทพ มนัสตรอง. 2527) เช่น พบว่าบุคคลที่มีอาชีพรับราชการจะมีบทบาทในด้านนี้สูงกว่าบุคคลที่มีอาชีพอื่นๆ บรรยาภาคและสภาพชีวิตภายในครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด ค่านิยม รวมทั้งพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่ง นอกเหนือจากนี้ยังกล่าวได้ว่า ครอบครัวยังเป็นสถาบันที่มีส่วนช่วยในการส่งเสริมสภาพทางสังคมอีกด้วย ทั้งนี้เพราะสภาพสังคมจะออกมาในรูปใดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามที่ และความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนสมาชิกภายในครอบครัว เช่น การให้ความรัก การให้การศึกษา การปลูกฝังด้านสถานการณ์ทางสังคมแก่บุคคล เป็นต้น (สมาคมคห เศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2524:119) ครอบครัวจึงควรมีความรับผิดชอบในการปลูกฝังค่านิยมที่มีคุณค่าแก่สมาชิก เพื่อเป็นการสร้างสมาชิกที่มีคุณภาพให้แก่สังคม

การศึกษาเรื่องระบบค่านิยม และการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่บุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะค่านิยมของไทยมีการเปลี่ยนแปลงโดยมีแนวโน้มจะเปลี่ยนไปเป็นค่านิยมแบบเมือง (นิษฐ์ สมพอง. 2523:99) และค่านิยมของทางตะวันตก ค่านิยมของไทยจึงอยู่ในช่วงของการเปลี่ยนไปตามสังคมที่เปลี่ยนแปลง ตัวอย่างของค่านิยมที่เปลี่ยนไปตามสภาพสังคมดังกล่าวนี้ ได้แก่การศึกษาของผดุง ขาวสำอางค์ (2524) ที่พบว่าชาวนาในเขตเกษตรก้าวหน้ามีการยึดถือค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทาง และค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติแตกต่างจากชาวนาใน

เขตเกษตรล้าหลัง นอกจากนี้ เฝื่อนแซ ประจวบปัจจนิก และอ้อมเดือน สดมณี (2529) ศึกษาค่านิยมของชาวชนบทในหมู่บ้านเขตภาคกลางของไทย ก็พบว่า ชาวชนบทในหมู่บ้านที่เจริญมากเริ่มมีการยอมรับค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น และมีการลดการยึดถือค่านิยมทางด้านระเบียบประเพณี ส่วนประชากรในหมู่บ้านที่เจริญน้อยมีค่านิยมทางวัตถุในระดับต่ำและยังมีค่านิยมด้านระเบียบประเพณีอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้แล้ว การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมยังส่งผลให้หน้าที่ของสถาบันครอบครัวเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน เช่น เวลาที่จะให้การอบรมสั่งสอนแก่สมาชิกในครอบครัวก็ลดน้อยลง และในสังคมสมัยใหม่ระบบครอบครัวได้ลดความสำคัญและบทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆลงไปมาก (บุญเดิม พันธะ. ม.ป.ป.:188-189) ดังที่สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2528) ศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งพบผลสอดคล้องเช่นกันที่ว่า บทบาทของบิดามารดาที่มีต่อครอบครัวลดน้อยลงไปเรื่อยๆ และในปัจจุบันบิดามารดามีบทบาทเป็นแค่เพียงผู้เลี้ยงดูให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นเท่านั้น โดยมีสถาบันทางสังคมอื่นๆ เช่น โรงเรียน สื่อมวลชน สถาบันทางเศรษฐกิจ เข้ามามีบทบาทแทน ส่วนบทบาทในการอบรมสั่งสอนของบิดามารดาที่มีต่อเด็กนั้น ในปัจจุบันลดน้อยลงไปจากเดิมมาก

จากความสำคัญของค่านิยม และความสำคัญของการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัว ไปสู่บุคคลโดยเฉพาะวัยรุ่นดังที่กล่าวมาแล้ว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทางที่บุคคลยึดถือ และที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยศึกษาจากกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน รวมไปถึงความสัมพันธ์ของค่านิยมทั้งสองด้าน ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งได้แก่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว อันมีรายได้ของครอบครัว อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดา รวมทั้งการได้รับถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาด้วย ผลของการศึกษาในครั้งนี้จะแสดงให้เห็นถึงระบบค่านิยม และการถ่ายทอดค่านิยมที่นักเรียนได้รับจากครอบครัว อันจะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ปกครองครู และผู้เกี่ยวข้องโดยทั่วไปในการที่จะส่งเสริม หรือปลูกฝังค่านิยมที่มีประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมให้แก่เด็กนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความมุ่งหมายในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา และลำดับความสำคัญของค่านิยมเหล่านี้
2. เพื่อศึกษาความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ จากตัวแปรในด้านเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน

4. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ ระหว่าง

- 4.1 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับเพศของนักเรียน
- 4.2 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับรายได้ของครอบครัว
- 4.3 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับอาชีพของบิดามารดา
- 4.4 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับระดับการศึกษาของบิดามารดา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คาดว่าจะให้ประโยชน์ดังต่อไปนี้ คือ

1. ทำให้ทราบถึงค่านิยมของนักเรียน ที่มีความแตกต่างกันจากตัวแปรต่างๆ ที่ศึกษา ได้แก่ ตัวแปรด้านเพศและระดับการศึกษาของนักเรียน นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติที่นักเรียนมีอยู่ และความสัมพันธ์ของค่านิยมทั้งสองด้าน อันจะเป็นส่วนช่วยให้สามารถวางแผนหรือวางแนวทางในการปลูกฝังค่านิยมที่มีประโยชน์ต่อนักเรียน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งแก่ตัวของนักเรียนเองและของสังคม

2. ทำให้ทราบถึงค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดจากภายในครอบครัวของตน ได้แก่ การอบรมสั่งสอนและการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ซึ่งทำให้สามารถมองเห็นถึงภาพรวมของกระบวนการการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัว ผลที่ได้รับในด้านนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการให้ความรู้ ความเข้าใจแก่บิดามารดา ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ ผู้บริหารการศึกษาและผู้เกี่ยวข้อง ในอันที่จะทำการปรับปรุง ส่งเสริม ตลอดจนจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม เพื่อเป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับถ่ายทอดค่านิยมที่มีคุณค่าแก่ตนเอง และสังคมต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ค่านิยม ในที่นี้ได้แบ่งค่านิยมที่ใช้ในการศึกษาออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง
2. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ

กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาค้างนี้ทำการศึกษากับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลาย และเลือกตัวอย่างโรงเรียนโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 592 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษาในงานวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

1.ตัวแปรอิสระ ได้แก่

- 1.1 เพศของนักเรียน
- 1.2 ระดับการศึกษา
 - 1.2.1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
 - 1.2.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
- 1.3 อาชีพของบิดาและมารดา แบ่งเป็น
 - 1.3.1 รับราชการ
 - 1.3.2 เกษตรกรรม
 - 1.3.3 ธุรกิจส่วนตัว
 - 1.3.4 รับจ้าง
 - 1.3.5 อาชีพอื่นๆ
- 1.4 การศึกษาของบิดาและมารดา แบ่งเป็น
 - 1.4.1 การศึกษาระดับต่ำ
 - 1.4.2 การศึกษาระดับปานกลาง
 - 1.4.3 การศึกษาระดับสูง
- 1.5 รายได้ของครอบครัว แบ่งเป็น
 - 1.5.1 ระดับต่ำ
 - 1.5.2 ระดับปานกลาง
 - 1.5.3 ระดับสูง
- 1.6 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง
- 1.7 การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ

2.ตัวแปรตาม ได้แก่

- 2.1 ค่านิยมจุดหมายปลายทาง แบ่งเป็น
 - 2.1.1 การได้รับการยกย่องในสังคม

- 2.1.2 การมีชีวิตที่สบายพอสมควร
- 2.1.3 ความภาคภูมิใจในตนเอง
- 2.1.4 ความสงบสุขในสังคม
- 2.1.5 ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ
- 2.1.6 ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย
- 2.1.7 ความสงบสุขทางใจ
- 2.1.8 ความสำเร็จในชีวิต
- 2.2 ค่านิยมวิถีปฏิบัติ แบ่งเป็น
 - 2.2.1 การบังคับตนเอง
 - 2.2.2 การประมาณตนและความรักสันโดษ
 - 2.2.3 การเป็นตัวของตัวเอง
 - 2.2.4 การมีความสามารถสูง
 - 2.2.5 ความกตัญญูรู้คุณ
 - 2.2.6 ความซื่อสัตย์
 - 2.2.7 ความรับผิดชอบ
 - 2.2.8 ความมีน้ำใจเมตตาอารี

นิยามศัพท์เฉพาะ

บิดามารดา หมายความว่า บิดามารดาของนักเรียน รวมทั้งผู้ปกครอง ผู้ใกล้ชิด หรือบุคคลที่ให้การอบรมเลี้ยงดูนักเรียนมาเป็นเวลานานที่สุด

ระดับการศึกษาของบิดามารดา หมายถึง การศึกษาสูงสุดของบิดาและมารดาของนักเรียนที่ศึกษาสำเร็จในระดับต่างๆ โดยระดับการศึกษาที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของนักเรียนที่นำมาใช้ในการศึกษาค้นคว้า แบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

การศึกษาระดับต่ำ หมายถึง ไม่ได้รับการศึกษา หรือได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษา

การศึกษาระดับปานกลาง หมายถึง การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

การศึกษาระดับสูง หมายถึง การศึกษาในระดับที่สูงกว่ามัธยมศึกษา

อาชีพของบิดามารดา หมายถึง ลักษณะการประกอบอาชีพของบิดาและมารดาของนักเรียน อาชีพที่ใช้เป็นเกณฑ์สำหรับชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของสภาพแวดล้อมของนักเรียนที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ รับราชการ เกษตรกรรม ธุรกิจส่วนตัว รับจ้าง

และอาชีพอื่นๆ

รายได้ของครอบครัว หมายถึง ระดับเงินรายได้ทั้งหมดที่สมาชิกในครอบครัวของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับในเวลา 1 เดือน ทั้งนี้แบ่งเป็น 3 ระดับ คือ รายได้ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง โดยครอบครัวของนักเรียนที่มีระดับรายได้อยู่เหนือเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 (P_{72}) ของรายได้ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ถือว่า เป็นครอบครัวที่มีรายได้ระดับสูง และครอบครัวของนักเรียนที่มีรายได้ต่ำกว่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 (P_{27}) ถือว่าเป็นครอบครัวที่มีรายได้ระดับต่ำ ส่วนครอบครัวที่เหลือเป็นครอบครัวที่มีรายได้ระดับปานกลาง

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง หมายถึง ค่านิยมที่บ่งให้ทราบว่าจุดหมายปลายทางของชีวิตคืออะไร แบ่งออกได้เป็นค่านิยมย่อย 2 ชนิด ได้แก่ ค่านิยมส่วนบุคคล และค่านิยมส่วนสังคม โดยค่านิยมส่วนบุคคล เป็นค่านิยมจุดหมายปลายทางที่มีจุดรวมอยู่ในบุคคล เช่น ความสงบสุขทางใจ ความต้องการอยู่ดีกินดี ความสำเร็จมั่งคั่ง ฯลฯ ส่วนค่านิยมส่วนสังคม เป็นค่านิยมจุดหมายปลายทางที่มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคล เช่น ความสงบสุขในสังคม การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เป็นต้น ค่านิยมจุดหมายปลายทางที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ค่านิยมส่วนบุคคล แบ่งเป็น

1.1 การมีชีวิตที่สบายพอสมควร คือ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีงาน มีเงิน พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน ไม่เจ็บป่วย

1.2 ความภาคภูมิใจในตนเอง คือ รักในเกียรติ ศักดิ์ศรีและค่าของคน

1.3 ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ คือ การมีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สินบริวารมาก ซึ่งได้มาด้วยอำนาจเงิน

1.4 ความสงบสุขทางใจ คือ สุขใจ พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และเป็นอยู่ สบายใจและมีจิตใจที่สงบ

1.5 ความสำเร็จในชีวิต คือ ความพอใจที่ได้ทำงานที่ชอบได้สำเร็จ

2. ค่านิยมส่วนสังคม แบ่งเป็น

2.1 การได้รับการยกย่องในสังคม คือ มีชื่อเสียง มีเกียรติ เป็นที่ชื่นชมยกย่องนับถือในสังคม

2.2 ความสงบสุขในสังคม คือ ความพึงพอใจที่จะเห็นความสงบสุขในสังคม ปราศจากสงคราม โลกที่มีสันติสุข

2.3 ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย คือ ความเจริญก้าวหน้ามั่นคงและปลอดภัยจากการบุกรุก

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ หมายถึง ค่านิยมที่จะนำไปให้ถึงค่านิยมจุดหมายปลายทาง ซึ่งแบ่งออกเป็นสองจุดรวมเช่นเดียวกับค่านิยมจุดหมายปลายทาง คือแบ่งเป็น ค่านิยมส่วนจริยธรรม กับค่า

นิยมที่เน้นส่วนความสามารถของบุคคล โดยคำนิยมส่วนจริยธรรม หมายถึง ค่านิยมส่วนสังคมที่มี จุติรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และมีจิตสำนึกที่ดีคอยเตือนเอาไว้ ถ้าบุคคลละเมิดค่านิยม ประเภทนี้จะรู้สึกว่าเขาเองมีความผิด และมีผลต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดีของบุคคล เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบที่มีต่อผู้อื่น เป็นต้น นอกจากนี้ ค่านิยมที่เน้นส่วนความสามารถ หมายถึง ค่านิยมที่มีจุติรวมอยู่ที่ตัวบุคคลเอง อันเป็นค่านิยมส่วนบุคคล ถ้าหากบุคคลละเมิดค่านิยมนี้ จะเกิด ความรู้สึกอับอายที่ตนขาดความสามารถส่วนตัว เช่น ค่านิยมในด้านการกล้าแสดงความคิดเห็น หรือพฤติกรรมที่มีเหตุมีผล เป็นต้น ค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่

1. ค่านิยมส่วนบุคคล แบ่งเป็น

1.1 การประมาณตนและความรักสันโดษ คือ ยอมรับสภาพที่แท้จริงของตนเอง การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่

1.2 การเป็นตัวของตัวเอง คือ การรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง และพึ่งตนเอง

1.3 การมีความสามารถสูง คือ มีความรู้ความสามารถ เอาใจจริงเอาใจ ขยันหมั่นเพียร ทำงานเก่งและคล่อง

2. ค่านิยมส่วนสังคม แบ่งเป็น

2.1 การบังคับตนเอง คือ การบังคับเข้มงวดกับตนเอง มีความอดทนต่อทุก อย่าง การมีวินัยของตนเอง การหักห้ามใจ

2.2 ความกตัญญูรู้คุณ คือ ซื่อสัตย์และจงรักภักดีต่อผู้มีบุญคุณ

2.3 ความซื่อสัตย์ คือ มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา

2.4 ความรับผิดชอบ คือ รู้หน้าที่ ตรงต่อเวลา ไม่ประมาท

2.5 ความมีน้ำใจเมตตาอาวารี คือ มีใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจ พร้อม ที่จะให้ความช่วยเหลือผู้อื่น การบำเพ็ญประโยชน์ และเสียสละ

ระบบค่านิยม หมายถึง การรวมกันของค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ หรือเป้าหมายของชีวิต ที่เห็นดีเห็นชอบและสมควรจะยึดถือปฏิบัติ ให้เข้าเป็นระบบความเชื่อที่มีลักษณะถาวรลดหลั่นกันตาม ลำดับความสำคัญ

การถ่ายทอดค่านิยม หมายถึง การที่บิดามารดาทำการอบรมสั่งสอนค่านิยม โดยวิธีการ สอนโดยตรงหรือการกระทำตัวเป็นแบบอย่าง

นิยามปฏิบัติการ

ค่านิยม หมายถึง ความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร โดยเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่าง หรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ และสมควรจะยึดถือ

หรือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายของชีวิตอย่างอื่น ค่านิยมของนักเรียนในงานวิจัยนี้วัดจากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวนสองตอน ตอนที่หนึ่งเป็นแบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทาง มี 28 ข้อ ตอนที่สองเป็นแบบสอบถามค่านิยมวิถีปฏิบัติ มี 28 ข้อ แบบสอบถามแต่ละข้อเป็นสถานการณ์ที่มีค่านิยมให้เลือกข้อละ 2 ค่านิยม และให้นักเรียนเลือกว่าค่านิยมใดมีความสำคัญมากกว่าอีกหนึ่งค่านิยม ผู้ที่ได้รับคะแนนของค่านิยมแต่ละด้านสูงแสดงว่ามีค่านิยมในด้านนั้นสูงกว่าผู้ที่ได้รับคะแนนต่ำกว่า

การได้รับการถ่ายทอดค่านิยม หมายถึง การรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อปริมาณการถ่ายทอดค่านิยมที่รับจากบิดามารดา ซึ่งวัดโดยแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยให้นักเรียนตอบว่า ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาของตนในปริมาณมากหรือน้อยเพียงไร นักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามในชุดนี้ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 72 ขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาในระดับสูง และนักเรียนที่ได้รับคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 27 ลงไป เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาในระดับต่ำ

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ลักษณะและประเภทของค่านิยม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจและได้รับการศึกษาค้นคว้าอย่างมากมายจากบุคคลต่างๆ รวมทั้งนักวิชาการทั่วไป ทั้งทางจิตวิทยา สังคมวิทยา มานุษยวิทยา การศึกษา หรือแม้กระทั่ง เศรษฐศาสตร์ ความหมายของค่านิยมจึงแตกต่างกันออกไปตามแนวคิดของแต่ละบุคคล และแต่ละสาขาวิชา ค่านิยมเป็นได้ทั้งลักษณะของสังคม อันได้แก่ระบบบรรทัดฐานของสังคม ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกันของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลจะต้องเรียนรู้ และยอมรับเพื่ออยู่ในสังคมนั้นได้ต่อไป ทั้งค่านิยมยังเป็นลักษณะของบุคคล อันได้แก่ ความสนใจ ความอยาก ความต้องการต่างๆ (ดวงเดือน นันธมวริน. 2523:31) แต่ไม่ว่าค่านิยมจะมีความหมายเป็นเช่นไร สิ่งหนึ่งที่ทุกฝ่ายยอมรับก็คือ ค่านิยมเป็นตัวแปรที่ใช้ช่วยอธิบายพฤติกรรมมนุษย์ได้ โดยค่านิยมเป็นแนวทางที่บุคคลยึดถือและใช้ปฏิบัติในการดำเนินชีวิตภายในสังคม เพื่อไปสู่เป้าหมาย (Ends of Action) ที่บุคคลกำหนดไว้ (Miller. 1971:107)

โดยทั่วไปแล้ว ค่านิยมจะเป็นความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อเป้าหมายของชีวิตหรือวิถีทางปฏิบัติว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่าเป้าหมายของชีวิตหรือวิถีปฏิบัติอื่น (Feather. 1975:4; citing Rokeach. 1973) และบุคคลพร้อมที่จะแสดงออกเพื่อตอบสนองต่อความรู้สึกนี้ การแสดงออกของบุคคลสามารถออกมาในรูปของความเชื่อ ความวิตกกังวล ทัศนคติ ความสนใจ และความต้องการ (Raths, Harmin and Simon. 1966:30-33) โดยค่านิยมจะช่วยชักจูงหรือกระตุ้นให้บุคคลสามารถตัดสินใจเลือกแนวทางในการดำเนินชีวิตต่อไป ค่านิยมในบุคคลเป็นผลมาจากการเรียนรู้ที่บุคคลได้รับจากบุคคลอื่น และจากสถาบันทางสังคมว่าสิ่งใดเป็นที่น่าปรารถนาหรือน่าประณตปฏิบัติ และเป็นผลมาจากแรงจูงใจที่บุคคลต้องการแสดงออกในสิ่งที่สังคมยอมรับ (Feather. 1975:10-11; citing Rokeach. 1973) จึงเกิดเป็นความพอใจหรือความต้องการในสิ่งนั้น ค่านิยมจึงเป็นพื้นฐานหนึ่งที่ช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในสังคม ซึ่ง แรธส์ ฮาร์มิน และไซมอน (Raths, Harmin and Simon. 1966:28-30) อธิบายว่า ค่านิยมเกิดจากการที่บุคคลเลือกกระทำ หรือเลือกสิ่งใดจากทางเลือกหลายๆทางอย่างอิสระ ไม่ได้ถูกบังคับ และต้องเป็นการเลือกหลังจากพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นตามมา แล้วบุคคลก็จะให้คุณค่า และมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเลือก ยอมรับในสิ่งที่เลือกนั้นอย่างเปิดเผย ต่อจากนั้นจะเกิดการ

กระทำตามที่ตนเองตัดสินใจเลือก และปฏิบัติช้าบ่อยๆจนเป็นลักษณะนิสัย อันทำให้เกิดเป็นค่านิยมขึ้น

ค่านิยมยังมีลักษณะที่มั่นคงถาวรซึ่งทำให้เกิดความต่อเนื่องของระบบสังคม และวัฒนธรรม อย่างไรก็ตาม ค่านิยมอาจเปลี่ยนไปได้ถ้าหากสภาพแวดล้อมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป แต่ค่านิยมจะไม่เปลี่ยนไปรวดเร็วตามอารมณ์ขึ้นลงของบุคคล เมื่อค่านิยมของหลายบุคคลรวมกันก็จะกลายเป็นลักษณะของสังคม และในขณะเดียวกัน สภาพสังคมก็เป็นสิ่งที่กำหนดค่านิยมและพฤติกรรมของบุคคลด้วย (สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย. 2524:18) จากที่กล่าวมาแล้วนี้ ค่านิยมจึงเป็นได้ทั้งตัวแปรต้นและตัวแปรตาม กล่าวคือ ค่านิยมในฐานะที่เป็นตัวแปรต้น ค่านิยมจะเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลแสดงออกในด้านความรู้สึก ทศคติ และพฤติกรรม รวมทั้งแนวทางในการแสดงออกดังกล่าว ส่วนค่านิยมในฐานะที่เป็นตัวแปรตามนั้น ค่านิยมจะเป็นผลมาจากการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดจากบุคคลอื่น และจากสภาพแวดล้อมของแต่ละสังคมด้วย เช่น ในสังคมทางตะวันตกมักยึดถือค่านิยมในเรื่องของการตรงต่อเวลา การอดออม และการทำงานหนัก ต่างจากสังคมไทยที่ยึดถือค่านิยมในการนับถือบุคคล ฝูงเผื้อย และนิยมความสนุกสนานร่าเริง เป็นต้น (จุมพล หินพานิช. 2526:161) การที่ค่านิยมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการประพฤติดและปฏิบัติของบุคคลนี้ การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจึงมีส่วนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม และการเปลี่ยนแปลงของสังคมก็มีผลทำให้ค่านิยมเปลี่ยนไปเช่นเดียวกัน

การที่บุคคลและสังคมต่างก็มีความสัมพันธ์ต่อกัน ค่านิยมจึงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ค่านิยมของส่วนบุคคล กับค่านิยมของสังคม และค่านิยมทั้ง 2 ประเภทนี้อาจมีความสัมพันธ์หรือไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันเลยก็ได้ โดยค่านิยมของบุคคลจะเป็นความเชื่อ ความรู้สึกของบุคคลในการดำเนินชีวิต และการแสดงพฤติกรรมต่างๆที่มีทิศทางสอดคล้องกับค่านิยมนั้นๆ แต่ละบุคคลจึงอาจมีค่านิยมในแต่ละเรื่องที่แตกต่างกันไปได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และการรับรู้ของแต่ละบุคคล /ส่วนค่านิยมของสังคมนั้นเป็นค่านิยมที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเห็นว่าดีมีประโยชน์ และมีความต้องการให้สมาชิกกระทำตามค่านิยมนั้น เพื่อให้สมาชิกภายในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและสามารถพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ค่านิยมข้างต้นนี้เป็นค่านิยมทางด้านบวก นอกจากนี้ยังมีค่านิยมที่สังคมเห็นว่าไม่ดี ไม่น่านิยมชมชอบ และไม่ต้องการให้สมาชิกปฏิบัติตาม ค่านิยมดังกล่าวเป็นค่านิยมทางด้านลบ ตัวอย่างของค่านิยมทางด้านลบ ได้แก่ ค่านิยมด้านการศึกษา ค่านิยมด้านความขยันหมั่นเพียร ส่วนค่านิยมทางด้านลบได้แก่ ค่านิยมเกี่ยวกับการเชื่อถือโชคลาง ค่านิยมในเรื่องอิทธิฤทธิ์ส่วนตัว เป็นต้น (พัทลุง. 2522) ค่านิยมของสังคมมีอิทธิพลต่อค่านิยมของบุคคล โดยขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าจะยอมรับค่านิยมของสังคมเข้าเป็นค่านิยมของตนเองหรือไม่ บุคคลที่มีความเป็นตัวของตัวเอง (Autonomous) สูง จะได้รับผลกระทบ

ทบทวนค่านิยมของสังคมน้อยกว่าบุคคลประเภทอื่น (Inlow, 1972:2) ลักษณะเช่นนี้เองจึงทำให้สภาพของสังคม รวมทั้งวัฒนธรรม และแรงผลักดันส่วนบุคคลมีอิทธิพลต่อค่านิยมของบุคคล โดยบุคคลมีประสบการณ์และการรับรู้ที่แตกต่างกัน ค่านิยมของแต่ละบุคคลจึงแตกต่างกันไปได้ตามประสบการณ์ที่ตนเองพบเห็น (Raths, Harmin and Simon, 1966:27) แต่เนื่องจากบุคคลอยู่ในสภาพสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียงกันนี้จึงมีผลทำให้ความแตกต่างของค่านิยมระหว่างบุคคลลดลง โดยเป็นผลมาจากการถ่ายทอดทางสังคม (Socialization) ผ่านสถาบันทางสังคมต่างๆ (Feather, 1975:11) เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการเมือง เป็นต้น จากลักษณะดังกล่าวนี้ ค่านิยมของแต่ละบุคคลที่อยู่ภายในสังคมเดียวกันจึงมีความแตกต่างกันไปได้ไม่มากนัก

นอกจากการแบ่งประเภทค่านิยมออกเป็นค่านิยมของส่วนบุคคล และค่านิยมของสังคมแล้ว ยังมีผู้แบ่งค่านิยมออกเป็นประเภทต่างๆมากมาย โดยขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่ง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจในค่านิยมและพฤติกรรมที่สืบเนื่องมาจากค่านิยมได้อย่างดีที่สุด ตัวอย่างเช่น สแปรงเกอร์ (Kirby and Radford, 1976:123; citing Spranger, n.d.) ได้อธิบายลักษณะค่านิยมที่สำคัญของมนุษย์ว่ามีอยู่ 6 ประเภท โดยที่แต่ละบุคคลจะมีค่านิยมเหล่านี้อยู่หนึ่งประเภทหรือมากกว่าที่เด่นชัดกว่าค่านิยมอื่นๆ ซึ่งฟีนิกซ์ (Phenix, 1958:549-551) ก็แบ่งค่านิยมออกเป็น 6 ประเภทเช่นกัน โดยค่านิยมเหล่านี้จะจูงใจบุคคลให้มีพฤติกรรมที่ต่างกันอย่างออกไปตามความสนใจและความต้องการ ประเภทค่านิยมของสแปรงเกอร์และฟีนิกซ์มีตรงกันอยู่ 4 ประเภท คือ ค่านิยมทางความรู้ ค่านิยมทางสุนทรีภาพ ค่านิยมทางสังคม และค่านิยมทางศาสนา ส่วนค่านิยมอีก 2 ประเภทต่างกันคือ สแปรงเกอร์ได้กล่าวถึงค่านิยมทางเศรษฐกิจ และค่านิยมทางการเมือง ส่วนฟีนิกซ์กล่าวถึงค่านิยมทางวัตถุและค่านิยมทางจริยธรรม

นอกจากนี้ โรคิช (Feather, 1975:4-9; citing Rokeach, 1968) มีความเห็นว่าค่านิยมสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Values) กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Values) โดยค่านิยมมีลักษณะเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะเปรียบเทียบระดับความสำคัญ ซึ่งมีความคงทนถาวร (Enduring) และเมื่อมีการรวมกันของค่านิยมเหล่านี้เข้าตามลำดับความสำคัญ (Hierarchies of Importance) ก็จะกลายเป็นระบบค่านิยม (Value Systems) ขึ้นมา ระบบค่านิยมมีส่วนช่วยในการตัดสินใจรวมทั้งการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งของเรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของบุคคล โดยที่แต่ละเหตุการณ์หรือสถานการณ์มีผลต่อแต่ละค่านิยมแตกต่างกันออกไป และบุคคลจะตัดสินใจแก้ไขความขัดแย้งตามลำดับความสำคัญของค่านิยม นอกจากนี้แล้วความคงทนถาวรของค่านิยม

จะขึ้นอยู่กับระดับความสำคัญของค่านิยมด้วย ดังที่ อุดล วิเชียรเจริญ (บรรพต วีระชัย. 2529: 419-424; อ้างอิงมาจาก อุดล วิเชียรเจริญ. 2515) ได้แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ค่านิยมที่เป็นลักษณะเฉพาะของสังคม กับค่านิยมซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่สังคมนั้นอยู่ในสภาวะของความเจริญระดับหนึ่ง และเมื่อก้าวถึงสังคมไทยแล้วพบว่า ค่านิยมในสังคมไทยประกอบไปด้วยค่านิยม 2 ประการคือ ค่านิยมที่เป็นลักษณะประจำชาติ กับค่านิยมที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางเกษตรกรรม โดยค่านิยมที่มีความสำคัญมากได้แก่ ค่านิยมที่เป็นลักษณะประจำชาติซึ่งจะเป็นค่านิยมที่มีความคงทนถาวร ต่างจากค่านิยมที่เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางเกษตรกรรม ซึ่งเป็นค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยกว่า และเปลี่ยนแปลงไปได้เมื่อสภาพทางสังคมเปลี่ยนไป

จากที่กล่าวมานี้ สามารถมองเห็นได้ถึงลักษณะของค่านิยมว่าค่านิยมเป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งที่มีส่วนสำคัญต่อการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล และการแบ่งประเภทของค่านิยมก็สามารถแบ่งออกได้ในลักษณะต่างๆไปตามหลักเกณฑ์ที่ใช้ในการแบ่งนั้น การทำความเข้าใจถึงลักษณะของค่านิยมจะทำให้มองเห็นถึงภาพรวมของค่านิยมได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเรื่องค่านิยมของโรคิช (Rokeach's Concept of Value)

ค่านิยมมีความสัมพันธ์กับสองลักษณะ คือการที่บุคคลมีค่านิยมนั้น กับการที่เรื่องนั้นๆหรือสิ่งนั้นมีคุณค่า (Feather. 1975:3) โดยค่านิยมจะมีความสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งที่มีคุณค่า ซึ่งขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลและความสำคัญของสิ่งนั้นๆ ซึ่งอาจจะ เป็นรูปธรรมหรือนามธรรมก็ได้ โดยจากแนวคิดนี้ โรคิช (Feather. 1975:3-4; citing Rokeach. n.d.) มีความเห็นว่า การนิยามค่านิยมจากตัวบุคคลหรือมุ่งเน้นไปที่ค่านิยมของบุคคลเป็นแนวคิดที่มีความหมายมากเพราะเป็นแนวคิดที่เป็นกลาง สามารถเปลี่ยนแปลงได้ และเข้าใจได้ง่าย ลักษณะเช่นนี้มีความสำคัญต่อทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคล และยังเป็นแนวคิดที่ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันระหว่างสาขาวิชาต่างๆ ทั้งนี้ สุนทร โคมิน และสนิท สัมครการ (2522:11) กล่าวว่าแนวคิดทฤษฎีของโรคิชเป็นแนวคิดที่ดีและสมบูรณ์แนวคิดหนึ่ง ซึ่งในที่นี้จะสรุปแนวความคิดของโรคิชในเรื่องค่านิยม ดังนี้

ข้อตกลงเบื้องต้นเกี่ยวกับค่านิยม

โรคิช (สุนทร โคมิน และสนิท สัมครการ. 2522:12; อ้างอิงมาจาก Rokeach. n.d.) เสนอว่า แนวความคิดในเรื่องค่านิยมของบุคคลตั้งอยู่ภายใต้ข้อตกลงเบื้องต้น (Assumption) เกี่ยวกับธรรมชาติของค่านิยม 5 ประการ ได้แก่

1. ค่านิยมของแต่ละบุคคลจะมีจำนวนอยู่ไม่มากนัก ค่านิยมเหล่านี้สามารถนับและศึกษาได้
2. ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกทางระดับ (Degree)
3. ค่านิยมต่างๆสามารถนำมาจัดรวมกันเป็นระบบค่านิยมได้ (Value Systems)
4. ค่านิยมเป็นสิ่งที่สืบเนื่องมาจากวัฒนธรรม สังคม และสถาบันทางสังคมต่างๆ ตลอดจนบุคลิกภาพของกลุ่มคนในสังคมนั้น
5. ผลที่ตามมาก็คือ ค่านิยมของบุคคลจะแสดงออกมาทางทัศนคติและพฤติกรรมของบุคคลในเกือบทุกรูปแบบที่แก่งสังคมศาสตร์สนใจศึกษา

ความหมายของค่านิยม

จากข้อตกลงเบื้องต้นนี้ โรคิช ให้ความหมายของค่านิยมและระบบค่านิยมไว้ว่า ค่านิยมคือความเชื่ออย่างหนึ่งซึ่งมีลักษณะถาวร โดยเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างหรือเป้าหมายของชีวิตบางอย่างนั้น เป็นสิ่งที่ตนเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบ และสมควรจะยึดถือหรือปฏิบัติมากกว่าวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายชีวิตอย่างอื่น ส่วนระบบค่านิยมคือการรวมกันของความเชื่อที่เป็นวิถีปฏิบัติหรือเป้าหมายของชีวิตที่เห็นดีเห็นชอบและสมควรจะยึดถือปฏิบัติ ให้เข้าเป็นระบบความเชื่อที่มีลักษณะถาวรลดหลั่นกันตามลำดับความสำคัญ (Feather. 1975:4)

ธรรมชาติของค่านิยม

จากความหมายของค่านิยมตามแนวคิดนี้ ค่านิยมจึงเป็นผลรวมของความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สอดคล้องกับชีวิตความเป็นอยู่ และเป็นสิ่งที่คนส่วนใหญ่ในสังคมมีอยู่ ค่านิยมมีลักษณะที่คงทนถาวร แต่ก็ไม่ได้เป็นสิ่งที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย เพราะค่านิยมอาจเปลี่ยนแปลงได้ในช่วงชีวิตของบุคคล แต่ค่านิยมจะคงทนอยู่เพียงพอที่จะทำให้เกิดความต่อเนื่องของบุคลิกภาพและของสังคม การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมมีความสำคัญต่อช่วงชีวิตบุคคลมาก และการเปลี่ยนแปลงจะไม่เกิดขึ้นในลักษณะชั่วคราวชั่วยามตามอารมณ์ขึ้นลงของบุคคล นอกจากนั้นการรวมกันของค่านิยมเป็นลำดับขั้นของการให้ความสำคัญจะเกิดเป็นระบบค่านิยม แนวความคิดของระบบค่านิยมก็คือ ค่านิยมบางอย่างมีความสำคัญต่อบุคคลมากกว่าค่านิยมอื่นๆ

การที่โรคิชให้นิยามค่านิยมว่าเป็นความเชื่อ นั้น อาจไม่ใช่คำที่เหมาะสมนัก เพราะความเชื่อมีความหมายที่ปราศจากอารมณ์หรือความรู้สึก แต่ค่านิยมของบุคคลแฝงไว้ด้วยความรู้สึกบางประการ ซึ่งโรคิชอธิบายว่า ค่านิยมนั้นเป็นความเชื่อแบบที่ขึ้นหรือยับยั้ง (Prescriptive or Proscriptive Beliefs) มากกว่าจะเป็นความเชื่อแบบพรรณนา (Descriptive Beliefs) หรือความเชื่อที่เป็นแบบประเมินค่า (Evaluative Beliefs) โดยที่ความเชื่อแบบพรรณนาเป็น

ความเชื่อที่สามารถทดสอบได้ว่าเป็นจริงหรือเท็จ ความเชื่อแบบประเมินค่าเป็นความเชื่อที่ประเมินสิ่งต่างๆ ว่าดีหรือไม่ดี ส่วนความเชื่อแบบที่ขึ้นหรือยับยั้งนั้นเป็นความเชื่อว่า วิธีการปฏิบัติหรือจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติบางอย่าง เป็นสิ่งที่ต้องการหรือไม่ต้องการ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อแบบประเมินค่า และความเชื่อแบบที่ขึ้นหรือยับยั้งจะไม่สามารถแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะความเชื่อแบบประเมินค่าจะทำให้บุคคลตัดสินใจว่าสิ่งใดดีหรือเลว และมักมีความสัมพันธ์อย่างมากกับการตัดสินใจของบุคคลว่าสิ่งใดน่าปรารถนาหรือไม่น่าปรารถนา จึงเป็นการยากที่จะแยกความเชื่อทั้งสองประเภทนี้ออกจากกัน

นอกจากนี้ จากการให้ความหมายของค่านิยมว่าเป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวกับสิ่งพึงปรารถนานั้น ความเชื่อนี้ก็มีลักษณะเหมือนกับความเชื่อประเภทอื่นๆ คือประกอบไปด้วยความรู้ (Cognitive) ความรู้สึก (Affective) และพฤติกรรม (Behavioral) ซึ่งในอดีตมักใช้ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ในเรื่องของทัศนคติหรือด้านอารมณ์ความรู้สึก (Sentiments) มากกว่าการนำมาใช้ในเรื่องของความเชื่อ แต่โรคิชก็มีความเห็นว่า ค่านิยมซึ่งเป็นความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งพึงปรารถนานี้จะเกี่ยวข้องกับความรู้เกี่ยวกับวิถีปฏิบัติหรือจุดมุ่งหมายที่บุคคลปรารถนา เกี่ยวข้องกับระดับของความรู้สึก เพราะค่านิยมจะขึ้นอยู่กับความรู้สึกหรือผลกระทบเมื่อได้รับการกระตุ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลมีความรู้สึกชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยในเรื่องที่ข้องเกี่ยวกับค่านิยมนั้นๆ และค่านิยมยังมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรม เพราะค่านิยมอาจเป็นสาเหตุทำให้เกิดพฤติกรรมขึ้น

ประเภทของค่านิยม

โรคิช ได้แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง (Terminal Values) เป็นค่านิยมที่จะบ่งให้ทราบว่าจุดหมายปลายทางของชีวิตคืออะไร มักมีลักษณะเป็นนามธรรมที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ค่านิยมจุดหมายปลายทางแบ่งออกได้อีก 2 ชนิด คือ ค่านิยมส่วนบุคคล (Personal Values) กับค่านิยมส่วนสังคม (Social Values) โดยค่านิยมส่วนบุคคลเป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ในตัวบุคคล เช่น ความสงบสุขทางใจ ความต้องการอยู่ดีกินดี ความร่ำรวยมั่งคั่ง ความมีชื่อเสียง ฯลฯ ส่วนค่านิยมส่วนสังคมเป็นค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคล เช่น สันติสุขในโลก การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ฯลฯ

2. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ (Instrumental Values) เป็นค่านิยมที่จะนำไปให้ถึงค่านิยมจุดหมายปลายทาง ซึ่งแบ่งออกเป็นค่านิยมย่อยได้อีก 2 ชนิด คือ ค่านิยมส่วนจริยธรรม (Moral Values) และค่านิยมส่วนความสามารถ (Competent Values) โดยค่านิยมส่วนจริยธรรมหมายถึงค่านิยมที่มีจุดรวมอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Focus) และมีจิต

สำนึกที่ดีคอยเตือนเอาไว้ ซึ่งถ้าหากบุคคลละเมิดค่านิยมประเภทนี้ บุคคลจะรู้สึกว่าคุณเองมีความผิด (Guilt Feeling) และมีผลต่อความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) ค่านิยมในประเภทนี้ เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบที่มีต่อผู้อื่น ฯลฯ ส่วนค่านิยมส่วนความสามารถ หมายถึง ค่านิยมที่มีจุดรวมที่ตัวบุคคลเอง และคุณจะไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสำเร็จหรือไม่จริยธรรม หากบุคคลละเมิดค่านิยมเหล่านี้จะเกิดความรู้สึกอับอาย (Shame Feeling) ที่ตนเองขาดความสามารถส่วนตัว (Personal Adequacy) เช่น พฤติกรรมที่แสดงอย่างมีเหตุมีผล ความกล้าในการแสดงข้อคิดเห็น เป็นต้น และค่านิยมส่วนที่เป็นจริยธรรมอาจขัดแย้งกับค่านิยมส่วนความสามารถก็ได้

ในการแบ่งประเภทของค่านิยมจุดหมายปลายทาง มีความสอดคล้องกับการแบ่งประเภทของค่านิยมวิถีปฏิบัติพอสมควร โดยที่ค่านิยมจุดหมายปลายทางได้แบ่งออกเป็น ค่านิยมส่วนบุคคลกับค่านิยมส่วนสังคม และค่านิยมวิถีปฏิบัติแบ่งเป็นค่านิยมส่วนความสามารถกับค่านิยมส่วนจริยธรรม ซึ่งค่านิยมส่วนความสามารถนั้นก็มีจุดรวมอยู่ที่ภายในตัวบุคคล โดยเป็นค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เห็นว่าตนเองมีความสามารถเพียงพอหรือไม่ จึงเปรียบได้กับค่านิยมส่วนบุคคล ส่วนค่านิยมส่วนจริยธรรมก็มีจุดรวมอยู่ระหว่างบุคคล ซึ่งก็เป็นค่านิยมส่วนสังคมนั่นเอง นอกจากนี้ ในประเภทย่อยของค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติมีความสัมพันธ์กันพอสมควร แต่ก็ได้ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์กันอย่างโดยตรง เช่น การที่บุคคลยึดถือค่านิยมจุดหมายปลายทางที่เน้นทางด้านสังคม เช่น การเป็นที่รู้จักชอบพอ ความมีหน้ามีตา ก็อาจมีค่านิยมส่วนที่เน้นความสามารถส่วนบุคคลสูงได้ ดังนั้น ค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เน้นความสามารถของบุคคลหรือเน้นที่ระหว่างบุคคล ก็อาจนำไปให้ถึงค่านิยมจุดหมายปลายทางที่เป็นส่วนบุคคลหรือเน้นส่วนสังคมก็ได้ และในระหว่างประเภทย่อยๆ ของค่านิยมได้แก่ค่านิยมที่เน้นส่วนบุคคล เน้นส่วนสังคม หรือให้ความสำคัญแก่ความสามารถของบุคคล กับ ให้ความสำคัญด้านจริยธรรม ค่านิยมเหล่านี้อาจมีความสัมพันธ์หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลยก็ได้

ค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติไม่จำเป็นต้องมีจำนวนเท่ากัน แต่จำนวนของค่านิยมทั้งสองประเภทจะขึ้นอยู่กับลักษณะทางชีวภาพ และลักษณะทางสังคมของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการพื้นฐาน เช่น ปัจจัยสี่ ซึ่งมอนตาญ (สมศรี ทองนุช. 2528:2; อ้างอิงมาจาก Montagu. 1970) ก็มีความเห็นว่า ความต้องการเป็นจุดเริ่มต้นของค่านิยม แต่อย่างไรก็ดี ค่านิยมวิถีปฏิบัติมักมีจำนวนมากกว่าค่านิยมจุดหมายปลายทาง

ความสำคัญของค่านิยม

ค่านิยมเป็นสิ่งที่บุคคลเห็นว่าสำคัญ และใช้เป็นจุดมุ่งหมายของชีวิตที่บุคคลยึดถือหรือปฏิบัติ ตามในการดำเนินชีวิตภายในสังคม ค่านิยมเป็นความรู้สึกที่มีความมั่นคงต่อการตัดสินใจแก้ปัญหาใน ทิศทางที่สอดคล้องตามลำดับความต้องการของบุคคล (Bellanca. 1975:64) และเตรียมกระ บวนการตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในทิศทางที่บุคคลได้กำหนดไว้แล้ว (McDonald. 1959:280) หน้าที่สำคัญของค่านิยมก็คือ ค่านิยมเป็นแนวทางที่ช่วยชี้นำวิถีทางปฏิบัติ โดยช่วยในการประเมิน และตัดสินใจต่อการกระทำว่าเป็นสิ่งที่น่าชื่นชมหรือน่าตำหนิ และยังเป็นเครื่องบ่งชี้ความต้องการ และแรงจูงใจของบุคคล (Reich and Adcock. 1976:19; citing Rokeach. 1973) การรวมกันของค่านิยมเข้าเป็นระบบค่านิยมยังช่วยบุคคลในการตัดสินใจเลือกกระทำ และลดความ ขัดแย้งระหว่างค่านิยม โดยบุคคลจะเลือกแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับค่านิยมที่บุคคลคิดว่ามีค่าสำคัญ กว่า นอกจากนี้ค่านิยมใดก็ตามที่บุคคลได้รับการเสริมแรงหรือตอกย้ำอยู่เสมอ จนบุคคลยอมรับและ ยึดถือเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตแล้ว ย่อมยากที่จะเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งถ้าหากมีค่านิยมใหม่เข้า มาและไม่สอดคล้องกับค่านิยมเดิมที่บุคคลยึดถืออยู่ บุคคลก็จะมีปฏิกิริยาไม่ยอมรับ และอาจนำไปสู่ การแสดงออกซึ่งความขัดแย้งอย่างรุนแรงก็ได้ (สุนทรี โคมิน และสนิท สมักรการ. 2522:2-3) การแสดงออกดังกล่าว ได้แก่ การต่อต้าน การมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน การปรับตัวไม่ได้ และทำให้ เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมบุคคลขึ้น การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจึงอาจมีผลก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคม

การเปลี่ยนแปลงของค่านิยม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของสังคมจึงส่งผลกระทบต่อระ ดับบุคคลและในระดับสังคม โดยเฉพาะในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยมอย่างรวดเร็วจะทำ ให้เกิดสภาพไร้ระเบียบ (Anomie) ขึ้น และเกิดปัญหาตามขึ้นมามากมาย ทั้งนี้เดอร์ไคม์ (Pfohl. 1985:208-21; citing Durkheim. n.d.) ใช้คำว่าสภาพไร้ระเบียบ เพื่อ แสดงถึงสภาวะไร้บรรทัดฐาน (Normlessness) ภายในสังคม โดยสังคมที่อยู่ในสภาพไร้ระ เบียบเป็นสังคมที่ขาดบรรทัดฐาน หรือไม่สามารถใช้กฎเกณฑ์ที่มีอยู่บังคับควบคุมสมาชิกในสังคมนั้นๆ ให้ปฏิบัติตามได้อย่างเพียงพอ โดยที่ตามปกติแล้วในส่วนบุคคลทุกคนจะมีความต้องการที่ไม่มี ขอบเขตหรือเป็นความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุด (Inextinguishable Thirst) แต่ผลจากการ เรียนรู้ทางสังคมจะทำให้บุคคลมีจริยธรรม (Moral) และความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) ที่คอยควบคุมความต้องการเหล่านี้ไว้ ยามใดที่สังคมไม่สามารถปลูกฝังให้บุคคลมีจริยธรรมและ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในระดับที่มากพอ ความต้องการที่ไม่มีขอบเขตนี้จะกลับคืนมา อันเป็นผลให้ บุคคลมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนและเกิดการละเมิดบรรทัดฐาน รวมทั้งกฎเกณฑ์ที่สังคมได้กำหนดไว้

เดอร์ไคม์ กล่าวว่า ในสังคมที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว และในสังคมที่กำลังเปลี่ยนจากสังคมแบบเก่ามาสู่สังคมอุตสาหกรรม หรือเป็นสังคมที่มีความทันสมัย (Modern World) จะมีโอกาสประสบปัญหาเช่นนี้ได้มาก สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นเป็นเพราะสังคมแบบเก่านั้นสมาชิกในสังคมมีความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ การยึดเหนี่ยวภายในสังคมเป็นแบบนิมฟ์เดียวกัน (Mechanical Solidarity) กิจกรรมทางสังคมและทางเศรษฐกิจมีความคล้ายคลึงกัน ศาสนาและจริยธรรมมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการกำกับความต้องการ และการดำเนินชีวิตของบุคคล ต่อมาเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการมีประชากรเพิ่ม การดำรงชีวิตภายในสังคมจึงมีความซับซ้อนมากขึ้น ค่านิยมทางด้านเศรษฐกิจได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้น ในขณะที่ค่านิยมทางศาสนาได้หย่อนคลายระดับความสำคัญลง ความเป็นเหตุเป็นผลจะเข้ามาแทนที่ความเชื่อแบบเก่า ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจยังได้กระตุ้นทำให้บุคคลมีความต้องการสูงขึ้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้จึงเป็นผลทำให้บุคคลจำเป็นต้องละทิ้งคุณธรรมและค่านิยมดั้งเดิม แล้วหันมายึดถือค่านิยมแบบใหม่ เพื่อเป็นการปรับตัวเข้ากับสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจแบบใหม่ที่ตนเองยังไม่เคยชิน ซึ่งเป็นการยากและต้องใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควรจึงจะประสบความสำเร็จ ในช่วงระยะเวลาเหล่านี้เองที่ทำให้บุคคลเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน และสภาพไร้ระเบียบ (Anomie) ขึ้น

สภาพความขัดแย้งของค่านิยมอีกประการหนึ่ง ซึ่งเมอร์ตัน (Merton, Broom and Cottrell, 1959:464-465; citing Merton, 1938) กล่าวว่า เป็นสาเหตุที่สามารถทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมบุคคลจากสภาพไร้ระเบียบ (Anomie) ได้แก่สภาพที่บุคคลเกิดความไม่สมดุลย์ หรือเกิดการขัดแย้งระหว่างค่านิยมเกี่ยวกับจุดหมายปลายทาง ที่เน้นในเรื่องความสำเร็จของชีวิต ซึ่งมักถือเอาฐานะความร่ำรวย ความมีชื่อเสียง การมีเกียรติและการมีอำนาจเป็นเครื่องกำหนดกับค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางของชีวิต เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความขยันหมั่นเพียร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความสับสนในการปรับตัวระหว่างค่านิยมดังกล่าว และเกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนขึ้น เช่น การที่ภายในสังคมเน้นความสำคัญแก่ค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตมากกว่าค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ บุคคลจะเห็นความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทางมากกว่าวิธีการปฏิบัติเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทาง แต่ในความเป็นจริงแล้ว บุคคลทุกคนมีโอกาที่จะบรรลุถึงจุดหมายปลายทางได้ไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยในด้านต่างๆ กัน เช่น ปัจจัยพื้นฐานจากครอบครัว ระดับฐานะทางเศรษฐกิจ และประสบการณ์ส่วนตัว จึงทำให้บุคคลไม่สามารถบรรลุถึงค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางเหล่านี้ได้ทั่วทุกคน ด้วยเหตุนี้บุคคลจึงเกิดภาวะการไม่ยอมรับกฎระเบียบของสังคม และหาวิถีทางอื่นๆ เพื่อไปให้ถึงจุดหมายปลายทางของชีวิตดังกล่าว โดยไม่ได้คำนึงถึงว่าวิธีการปฏิบัตินั้นๆ เป็นการกระทำที่สังคมยอมรับ

หรือไม่ รวมทั้งมีการฝ่าฝืนระเบียบกันมากขึ้น เพื่อเป็นการสร้างโอกาสให้กับตนเอง ซึ่งอาจเป็น การทำให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนที่ไม่ถูกต้องตามระเบียบของสังคม เช่น การประพฤติดังกฎระเบียบหรือผิดกฎหมาย การมีอาชีพซึ่งเป็นที่ไม่ยอมรับของสังคม การก่ออาชญากรรม เป็นต้น

เมอร์ตัน (Pfohl, 1985:211-212; citing Merton, 1938) ได้แสดงรูปแบบการปรับตัวของบุคคล จากความสัมพันธ์ระหว่างเป้าหมายของชีวิตกับวิถีทางปฏิบัติ ดังนี้

ตาราง 1 รูปแบบการปรับตัวของบุคคล ตามแนวความคิดของเมอร์ตัน (Merton)

การปรับตัว	เป้าหมายของชีวิต	วิถีทางปฏิบัติ
1. ทำตามระเบียบ (Conformity)	+	+
2. ฝ่าฝืนระเบียบ (Innovation)	+	-
3. ยึดกฎระเบียบ (Ritualism)	-	+
4. ละทิ้งสังคม (Retreatism)	-	-
5. เปลี่ยนแปลงสังคม (Rebellion)	±	±

ที่มา : Pfohl, 1985:211-212

จากตาราง 1 บุคคลจะทำตามกฎระเบียบที่สังคมวางไว้ (Conformity) เมื่อบุคคลยอมรับทั้งเป้าหมายของชีวิตและวิถีปฏิบัติที่สังคมเป็นผู้กำหนด รวมทั้งบุคคลมีโอกาสมุ่งสู่ถึงเป้าหมายนี้ด้วย ถ้าบุคคลยอมรับเป้าหมายของชีวิต แต่ไม่ยอมรับวิถีทางปฏิบัติ บุคคลจึงฝ่าฝืนระเบียบ (Innovation) โดยจะหาวิถีทางไปสู่เป้าหมายของชีวิตเอง และถ้าหากบุคคลยอมรับแต่วิถีทางปฏิบัติ แต่ไม่รับเป้าหมายของชีวิต บุคคลจะปรับตัวแบบยึดกฎระเบียบของสังคม (Ritualism) คือ หากเพียง ทำงานหนัก ทำตามระเบียบที่วางไว้โดยไม่ได้นำถึงเหตุผลของการปฏิบัติ ส่วนในกรณีที่บุคคลไม่สนใจหรือไม่ยอมรับเป้าหมายของชีวิตและวิถีทางปฏิบัติ บุคคลก็จะละทิ้งสังคม (Retreatism) และบุคคลประเภทนี้อาจจะสร้างเป้าหมายชีวิตและวิถีทางปฏิบัติของตนเองขึ้นมาใหม่ โดยการเปลี่ยนแปลงสังคม (Rebellion)

จึงเห็นได้ว่า ความไม่สอดคล้องกันระหว่างค่านิยม ได้แก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาค้น แต่ถ้านิคมมีการเน้นค่านิยมที่เป็นจุด

หมายปลายทางและค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติเท่าเทียมกัน บุคคลจะสามารถยึดถือวิถีปฏิบัติเพื่อไปให้ถึงจุดหมายของชีวิตได้อย่างถูกต้อง และไม่เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบน สังคมจึงมีความเป็นระเบียบ อย่างไรก็ตาม เมอร์ตันมีความเห็นว่า พฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นสิ่งที่ปรกติที่เกิดขึ้นในสังคมและเป็นสิ่งที่น่าจะแก้ไขได้ โดยการเพิ่มจุดหมายปลายทางของชีวิตและวิธีการปฏิบัติที่ถูกต้องชอบธรรมให้มากขึ้น โดยให้องค์ประกอบทั้งสองประการนี้สมดุลย์กัน

ค่านิยมของบุคคล รวมทั้งค่านิยมดั้งเดิมภายในสังคมยังมีส่วนสัมพันธ์กับระดับความเจริญของประเทศ โดยการที่บุคคลภายในประเทศยึดถือค่านิยมดั้งเดิมที่สอดคล้องกับการพัฒนา เช่น ค่านิยมทางการศึกษา ค่านิยมด้านการงานหนัก และการมีค่านิยมด้านทันสมัย ได้แก่ มีค่านิยมด้านความสามารถส่วนตัวของบุคคล การเอาจริงเอาจังกับงาน ความขยันขันแข็ง รวมทั้งยึดถือค่านิยมทางด้านวิทยาศาสตร์ ลดการยึดถือระเบียบประเพณีและความเชื่อที่ไม่มีเหตุผล ฯลฯ ค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมที่สนับสนุนให้บุคคลเป็นผู้มีความทันสมัย (Modernity) รวมทั้งมีคุณลักษณะและบุคลิกภาพที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนา อันมีผลทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ (โพธิ์แข ประจักษ์ปัจฉิม และอ้อมเดือน สดมณี. 2529 : 21-23) ดังนั้น ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าจึงขึ้นอยู่กับค่านิยมที่บุคคลยึดถือ ในประเทศที่เน้นค่านิยมที่สอดคล้องกับการพัฒนาในระดับสูง เช่นค่านิยมด้านทันสมัย จึงมีระดับการพัฒนาในระดับสูง ส่วนประเทศที่มีระดับการพัฒนาในระดับต่ำหรือพัฒนาไปได้ช้า จึงเป็นเพราะประเทศมีการเน้นค่านิยมดังกล่าวอยู่ในระดับต่ำ และบุคคลในประเทศก็ยังยึดถือค่านิยมเช่นนี้ในระดับต่ำเช่นเดียวกัน การปลูกฝังให้บุคคลยึดถือค่านิยมที่สอดคล้องกับการพัฒนา จึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ

บทบาทที่สำคัญของค่านิยมที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคล จึงได้แก่การที่ค่านิยมเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีพฤติกรรมไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง และการยึดถือค่านิยมของบุคคลยังมีผลต่อระดับการเกิดปัญหาและระดับความเจริญของสังคมด้วย จากความสำคัญอย่างมากของค่านิยมนี้เอง ทางสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (สุรพล ไชยเสนา. 2528: 110-116; อ้างอิงมาจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2524) จึงได้ค้นหาค่านิยมที่ก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมไทย และพบว่า ค่านิยมอันเป็นปัญหาสำหรับในสังคมไทยมี 8 ประการ ได้แก่

1. ค่านิยมเกี่ยวกับความอ่อนแอในการทำงาน คือ มีลักษณะนิสัยไม่จริงจังต่อหน้าที่การงาน ขาดความขยันขันแข็ง

2. การขาดความรักชาติและเสียสละเพื่อประเทศชาติอย่างจริงจัง เช่น การลักลอบส่งสินค้าผิดกฎหมายไปขายยังต่างประเทศ

3. ค่านิยมการถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญ ซึ่งส่งเสริมให้เกิดการถืออภิสิทธิ์ และการฉ้อราษฎร์บังหลวง

4. ค่านิยมในเรื่องความสะอาดกสหาย ไม่มีระเบียบวินัย
5. ค่านิยมด้านความหรรษา ไม่ประหยัด
6. ค่านิยมในเรื่องการเชื่อชะตากรรม
7. ค่านิยมด้านความสนทนสนาน
8. การขาดค่านิยมไทย

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529:14-19) จึงคัดเลือกค่านิยมที่พึงประสงค์เพื่อทำการส่งเสริมให้ประชาชนยึดถือ โดยประกาศเป็น "ค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ" ดังนี้

1. การพึ่งตนเอง ชยันหมั่นเพียรและมีความรับผิดชอบ
2. การประหยัดและออม
3. การมีระเบียบวินัยและเคารพกฎหมาย
4. การปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา
5. ความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ค่านิยมพื้นฐานทั้ง 5 ประการนี้ ทางคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติได้ประกาศเป็นค่านิยมที่จำเป็นเร่งด่วน และสมควรต้องปลูกฝังให้แก่บุคคลก่อนเป็นเบื้องต้น ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดและควบคุมพฤติกรรม รวมทั้งเป็นการสกัดกั้นและแก้ไขค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์ให้ลดน้อยลง ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

จากที่กล่าวมานี้ จึงเห็นได้ว่าค่านิยมมีความสำคัญอย่างมากทั้งต่อบุคคลและสังคมโดยรวม และการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมยังอาจส่งผลให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคม แนวความคิดที่ใช้เป็นกรอบในการอธิบายความสำคัญของค่านิยม ได้แก่ แนวความคิดของเดอร์ไคม์ (Durkheim) ที่อธิบายถึงสภาพทางสังคมที่ทำให้บุคคลเกิดมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน รวมทั้งสาเหตุจากการที่ความต้องการของบุคคลมีไม่สิ้นสุด นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดของเมอร์ตัน (Merton) ซึ่งอธิบายถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันของบุคคลและก่อให้เกิดเป็นปัญหาพฤติกรรมเบี่ยงเบนของบุคคล โดยที่สาเหตุเหล่านี้เกิดขึ้นเมื่อบรรทัดฐานทางสังคมเปลี่ยนแปลงไป หรืออยู่ในสภาพที่ไม่สอดคล้องกับสภาพทางสังคมที่มีอยู่ จึงเป็นเหตุให้บุคคลปรับตัวไม่ได้ และเกิดเป็นพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องตามระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม นอกจากนี้ค่านิยมที่บุคคลยึดถือก็ยังมีความสัมพันธ์กับระดับการพัฒนาประเทศเพราะถ้าหากบุคคลส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือค่านิยมที่ดีมีประโยชน์ ก็ย่อมมีผลทำให้สังคมนั้นมีความเจริญก้าวหน้า

หน้าและสามารถพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็ว แต่ถ้าในสังคมที่บุคคลส่วนใหญ่ยึดถือค่านิยมที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่น่าปรารถนา ก็ย่อมผลักดันให้สังคมนั้นประสบปัญหาต่างๆตามขึ้นมามากมาย ในการปลูกฝังและส่งเสริมค่านิยมที่มีประโยชน์และสอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ รวมทั้งการหาทางควบคุมค่านิยมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา จึงทำให้ประเทศสามารถพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับพฤติกรรม

พฤติกรรมมีความแตกต่างจากค่านิยม เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่บุคคลแสดงออกมา ทั้งนี้โดยทั่วไปแล้ว พฤติกรรมสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทกว้างๆ ได้แก่ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่สามารถสังเกตเห็นได้โดยง่าย เช่น การเดิน การกิน การหัวเราะ การพูดคุย กับพฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่อาจสังเกตเห็นได้ง่ายนัก เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวของบุคคล เช่น ความรู้สึก อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่างๆ ส่วนค่านิยมจะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ช่วยกำหนดพฤติกรรม โดยที่ค่านิยมเป็นลักษณะของจิตใจ หรือเป็นจิตลักษณะ (Psychological Trait) ที่ไม่สามารถสังเกตเห็นได้โดยตรง พฤติกรรมของบุคคลทั่วไปที่แสดงออกมาจะบอกให้ทราบถึงค่านิยมที่มีอยู่

ตามทฤษฎีของโรคิช แล้ว ค่านิยมจะเป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต (Ends) และเป็นแนวทางสำหรับการประพฤติปฏิบัติ (Means) เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายของชีวิต ดังนั้นค่านิยมจึงมีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางของพฤติกรรมบุคคลให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ยึดถือ โดยค่านิยมจุดหมายปลายทางจะช่วยให้บุคคลทราบว่าเป้าหมายชีวิตของตนคืออะไร ทั้งนี้บุคคลก็ต้องมีค่านิยมที่เป็นวิถีปฏิบัติที่ใช้เป็นแนวทางการประพฤติเพื่อให้บรรลุถึงค่านิยมจุดหมายปลายทางนั้นๆ ซึ่งถ้าหากเกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติ บุคคลก็อาจจะเกิดความสับสน คับข้องใจ และมีพฤติกรรมเบี่ยงเบน

ตัวอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมกับพฤติกรรมประการหนึ่งได้แก่ การที่บุคคลยึดถือความสำเร็จในชีวิตเป็นค่านิยมจุดหมายปลายทางในชีวิตของตน ซึ่งมีักเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญต่อความสำเร็จ ถ้าบุคคลนี้ยึดถือค่านิยมวิถีปฏิบัติในด้านการขยันหมั่นเพียร และความซื่อสัตย์ ก็ย่อมทำให้บุคคลนั้นมีพฤติกรรมที่น่าพึงปรารถนา แต่ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้ให้ความสำคัญแก่ความซื่อสัตย์ และการขยันหมั่นเพียร บุคคลนั้นก็อาจมีพฤติกรรมซึ่งไม่เป็นที่ยอมรับโดยบุคคลอื่นก็ได้ เช่น การโกงหรือทุจริตต่อผู้อื่น การก่ออาชญากรรม การมีอาชีพที่เป็นที่น่ารังเกียจของสังคม เป็นต้น

การที่บุคคลให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมปฏิบัติแตกต่างกัน ยังมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลด้วย กล่าวคือ บุคคลที่เน้นค่านิยมจุดหมายปลายทางด้านสังคม พฤติกรรมของเขาจะเน้นไปที่สังคมส่วนใหญ่หรือสังคมส่วนรวม แต่ถ้าบุคคลนั้นเน้นค่านิยมจุดหมายปลายทางด้านส่วนบุคคล พฤติกรรมก็จะเน้นไปที่ตนเองหรือเฉพาะกลุ่มสังคมย่อยที่เขาเกี่ยวข้องกับเท่านั้น สำหรับผู้ที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมวิถีปฏิบัติทางด้านจริยธรรม ก็มักจะแสดงพฤติกรรมที่เน้นทางด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ยึดมั่นในวิธีการปฏิบัติที่ดีต่อกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นมีความซื่อสัตย์ นอบน้อมถ่อมตน ซึ่งบุคคลประเภทนี้จะมีความรู้สึกสำนึกผิดหรือไม่สบายใจถ้าค่านิยมทางด้านนี้ถูกละเมิด ส่วนบุคคลที่เน้นค่านิยมวิถีปฏิบัติด้านความสามารถ พฤติกรรมของเขาจะมุ่งเน้นเสริมสร้างความสามารถและประสิทธิภาพของตน และมีความรู้สึกกล้าในการแสดงความสามารถส่วนตน

จึงเห็นว่า ค่านิยมมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเป็นอย่างมาก โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาจะมีสาเหตุมาจากปัจจัยต่างๆหลายด้าน เช่น ความหิว ความสนใจ ความต้องการ ส่วนค่านิยมจะเป็นลักษณะของจิตใจที่ช่วยกำหนดทิศทางของพฤติกรรมนั้นๆ ทั้งนี้บุคคลจะเลือกประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่คิดว่ามีความสำคัญกว่าค่านิยมอื่น

การถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่กำเนิดขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการผิงผิงในยามเยาว์วัยของมนุษย์ สำหรับคู่สามีภรรยาที่แต่งงานกันหรือมาอยู่ร่วมกัน และไม่มีบุตร จะไม่เรียกว่าเป็นครอบครัว แต่เป็นเพียงคู่สมรสเท่านั้น (บุญเดิม พันรอบ. ม.ป.ป.:186) ครอบครัวมีหน้าที่สำคัญในการให้ความรักความอบอุ่น และความมั่นคงทางจิตใจแก่บุคคล และยังเป็นตัวแบบในการกำหนดบทบาท (Identification) สำหรับเด็ก (จิตรา วสุวนิช. 2524:11) และฝึกฝนอบรมให้สมาชิกในครอบครัวมีบุคลิกภาพที่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคม ทั้งนี้เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มนุษย์จะได้รับลักษณะอุปนิสัยส่วนตัว ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อกันคติ ตลอดจนค่านิยมต่างๆมาจากครอบครัวของตน โดยที่ความเชื่อ ลักษณะนิสัย กันคติ และค่านิยมเหล่านี้ ครอบครัวก็ได้รับการถ่ายทอดมาจากสังคม แล้วมาถ่ายทอดให้แก่สมาชิกต่อไป อันเป็นหน้าที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชั่วอายุหนึ่งไปยังคนอีกชั่วอายุหนึ่ง (Wallace. 1972:178) ในทารกหรือเด็กเล็กนั้นยังไม่มีค่านิยม แต่จะเริ่มมีค่านิยมก็ต่อเมื่อได้รับการปลูกฝังจากสังคมและบุคคลอื่น การถ่ายทอดค่านิยมจะช่วยให้เด็กทราบว่า พฤติกรรมและค่านิยมใดที่สังคมต้องการหรือไม่ต้องการ ในขณะที่เดียวกันยังทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี (Conscience) ต่อพฤติกรรมของตนด้วย เช่น เด็กจะไม่ทราบว่าการเล่นโยโยเป็นสิ่งผิด จนกว่าจะมีผู้ใหญ่มาสอน

และเสริมแรงต่อพฤติกรรมอันนี้

วิธีการที่ครอบครัวย้ายทอดค่านิยมไปสู่บุคคลนั้นเมื่ออยู่หลายวิธีด้วยกัน เช่น วิธีการนี้พฤติกรรมโดยการเสริมแรง ซึ่งได้แก่ การให้รางวัลและการลงโทษเพื่อให้เด็กมีพฤติกรรมตามที่ผู้ใหญ่ต้องการ การเรียนรู้โดยบังเอิญที่มักเกิดขึ้นโดยผู้ใหญ่ไม่รู้ตัว การอบรมสั่งสอนโดยตรงจากผู้ใหญ่ในครอบครัว และการทำตัวเป็นแบบอย่างหรือเป็นตัวแทนของบิดามารดา (พรนิมล วราวุฒิกสิพงษ์, 2528:31-43) ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะการอบรมสั่งสอนโดยตรง และการเป็นตัวแทน ที่นำมาใช้เป็นตัวแปรในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. การอบรมสั่งสอนโดยตรง เป็นการถ่ายทอดค่านิยมทางวาจาในสิ่งที่บิดามารดาต้องการให้เด็กรับรู้และปฏิบัติตาม อันเป็นการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติให้โดยตรงแก่เด็กว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรกระทำหรืออะไรที่ไม่ควรทำ สิ่งใดผิดหรือสิ่งใดถูก และควรทำอย่างไร การอบรมสั่งสอนโดยตรงนี้ บิดามารดาสามารถกระทำการอบรมสั่งสอนให้แก่เด็กได้ทั้งในลักษณะที่เป็นทางการ เช่น การเรียกมาพูด การเรียกมาว่ากล่าวตักเตือน และในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ คือเป็นการพูดคุยกันในระหว่างทำกิจกรรมต่างๆ เช่น ระหว่างทานอาหาร ดูโทรทัศน์ นั่งเล่น เป็นต้น

2. การเป็นตัวแทน เป็นลักษณะที่บิดามารดาแสดงพฤติกรรมต่างๆออกมาและมีอิทธิพลให้เด็กได้รู้ได้เห็น ซึ่งเด็กอาจเลียนแบบบุคลิกภาพและพฤติกรรมที่บิดามารดาต้องการหรือไม่ต้องการให้มีในตัวเด็กก็ได้ พฤติกรรมที่บิดามารดาแสดงออกมาจึงมีผลต่อการปลูกฝังค่านิยมให้แก่เด็ก เพราะเด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆด้วยการเลียนแบบการกระทำของบิดามารดาได้ง่ายกว่าคำพูดที่ไปอบรมสั่งสอน และเมื่อเด็กได้พบเห็นหรือได้แสดงพฤติกรรมเหล่านั้นบ่อยครั้งเข้า ก็จะเกิดเป็นความเคยชินที่จะทำเป็นนิสัย และก่อให้เกิดเป็นค่านิยมขึ้น ทั้งนี้ผลการวิจัยเชิงทดลองหลายเรื่อง เช่น งานวิจัยของสุเชษฐ มาห์หมัด (2519); ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์ (2524); ศศิธร บรรลือสินธุ์ (2530) ฯลฯ ก็ชี้ให้เห็นว่า การใช้ตัวแทนเพื่อให้เด็กเลียนแบบ เป็นวิธีการที่สามารถใช้ปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็กได้เป็นอย่างดี

โดยทั่วไป เด็กจะปฏิบัติตามคำสั่งสอน และเลียนแบบตามอย่างบิดามารดาหรือผู้ที่เลี้ยงดูตนเองมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเป็นบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็ก ให้ความรักความอบอุ่นและสนองตอบต่อความต้องการทางด้านร่างกาย จึงเป็นผู้ที่ทำให้เด็กเกิดความสุขสบายใจและมีความสุข เด็กจึงมีความพอใจที่อยู่ใกล้ชิดกับบิดามารดาของตน และเมื่อเด็กได้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนหรือกระทำตามอย่างของบิดามารดา เด็กจะเกิดความสุขเหมือนกับว่าตนได้อยู่ใกล้ชิดกับผู้เลี้ยงดูในขณะนั้น เด็กจึงเกิดความรู้สึกพอใจในตนเองและเกิดความสุข (ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์จัน, 2520:11; อ้างอิงมาจาก Sear, Maccoby and Levin. 1957) การที่มีบิดา

มารดาสร้างความรัก ความอบอุ่น และความสนิทสนมให้กับตัวเด็ก จึงมีอิทธิพลให้เด็กเลียนแบบในพฤติกรรมและค่านิยมของบิดามารดา มากกว่าการที่เด็กจะไปเลียนแบบบิดามารดาที่ทำตัวเห็นห่างจากเด็ก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรุณทรัพย์ ชูชม และงามตา วณิชานนท์. 2528:8; อ้างอิงมาจาก Flander. 1968) ดังนั้น การที่บิดามารดามีอำนาจมากกว่าตัวเด็กและการที่เด็กรับรู้ความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างตนเองกับบิดามารดา จึงมีผลให้เด็กยอมรับเอาคำสั่งสอนและเลียนแบบบิดามารดา (ลัดดาวัลย์ นรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัลลี. 2524:12; อ้างอิงมาจาก Burr and others. 1979)

การอบรมสั่งสอนและการเป็นตัวแบบนี้ เป็นวิธีการที่บิดามารดาใช้ถ่ายทอดความเชื่อทัศนคติ และค่านิยมต่างๆให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีลักษณะดังกล่าวคล้ายคลึงกับบิดามารดาของตนมากกว่าที่จะแตกต่างออกไป ในงานวิจัยของลัดดาวัลย์ นรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัลลี (2524) วิจัยพบว่า ในวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดคุณลักษณะของจิตใจในด้านต่างๆจากบิดามารดาของตนมาก เช่น ความเอื้อเฟื้อ ความซื่อสัตย์ การยึดบาปบุญ จะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะเหล่านี้ไว้มากกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย ซึ่งแสดงว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีการอบรมสั่งสอนและทำตัวเป็นแบบอย่างให้วัยรุ่นเห็นมาก วัยรุ่นก็จะปฏิบัติตามอย่างคำสั่งสอนนี้มากกว่าวัยรุ่นที่ได้รับการอบรมสั่งสอนและมีการทำตัวเป็นแบบอย่างน้อย แต่จากการที่บิดามารดาเรียนรู้ประสบการณ์ทางสังคมในตอนที่ตนเองยังเป็นเด็กนั้น จะเป็นช่วงเวลาที่ยาวนานจากสภาพสังคมปัจจุบันของเด็ก ซึ่งมักเป็นช่วงระยะเวลาที่ห่างจากกันมากกว่า 15 ปีขึ้นไป สภาพสังคมและช่วงเวลาที่ต่างกันจึงทำให้บิดามารดามีโอกาสเรียนรู้ทัศนคติ และค่านิยมที่ต่างกันได้มาก โดยที่ เคนิสตัน (Alexander, Roodin and Gorman. 1980:379; citing Keniston. 1971) มีความเห็นว่า ชนิดและจำนวนของข่าวสารที่ต่างกัน อาจทำให้ทัศนคติและค่านิยมของบิดามารดากับเด็กมีความแตกต่างกันได้มากกว่าจะคล้ายคลึงกัน

เพื่อเป็นการศึกษาอิทธิพลของบิดามารดาที่มีต่อเด็ก เชียร์ส (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเน็ญแซ ประจวบปัจฉนิก. 2524:36-37; อ้างอิงมาจาก Sears. 1969) ทำการประมวลผลการวิจัยเกี่ยวกับการเลือกพรรคการเมือง ซึ่งศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กตั้งแต่ประถมศึกษาปีที่ 2 ขึ้นไปจนถึงระดับอุดมศึกษาและบุคคลในวิชาชีพชั้นสูง กับบิดามารดาของกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ ผลของการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กมีความสอดคล้องกับบิดามารดาของตนในการเลือกพรรคการเมืองมากที่สุด แต่ความสอดคล้องนี้จะลดน้อยลงเมื่อถึงวัยรุ่นตอนปลายและสอดคล้องกับบิดามารดาน้อยที่สุดเมื่อถึงวัยผู้ใหญ่เต็มตัว เมื่อ โทเลอร์ (Alexander, Roodin and Gorman. 1980:379-380; citing Tolor. 1976) ศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของนักเรียนวัยรุ่นในระ

ด้นมัธยมศึกษาและนักศึกษาระดับวิทยาลัย กับบิดามารดาของเขาเหล่านั้น จำนวนรวมทั้งหมดเกือบ 3,000 คน ก็พบผลสอดคล้องกัน ซึ่งทอเลอร์สรุปว่า ทศคติและค่านิยมของบิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อเด็กไปจนเด็กเข้าโรงเรียนมัธยมศึกษา และเมื่ออยู่ในวิทยาลัยเด็กจะมีค่านิยมที่แตกต่างจากบิดามารดามากที่สุด

การที่ความเชื่อ ทศคติ และค่านิยมของเด็กเมื่ออยู่ระดับวิทยาลัย ต่างจากบิดามารดา มากกว่าเมื่ออยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา อาจเป็นเพราะว่าเมื่อเด็กโตขึ้นจนถึงวัยรุ่นตอนปลาย และผู้ใหญ่ตอนต้น เด็กต้องรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายและการดูแลในด้านเศรษฐกิจของตนเอง รวมทั้งการที่เด็กได้รับประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น และได้พบกับบุคคลอื่นมากขึ้น เด็กจึงมีโอกาเลือกเอาค่านิยมจากเพื่อนและผู้ใหญ่คนอื่นนอกเหนือจากบิดามารดา เข้าเป็นค่านิยมของตน (Ripple, Biehler and Jaquish, 1982:424-425) ทั้งนี้ ผลการวิจัยข้างต้นก็ชี้ให้เห็นว่า อิทธิพลของความเชื่อ ทศคติ และค่านิยมของบิดามารดาและครอบครัว จะมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุดเมื่อเด็กยังเล็กอยู่ และจะลดน้อยลงตามลำดับเมื่อเด็กโตขึ้น

ในส่วนนี้จึงแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัวไปสู่เด็ก ซึ่งมีอยู่หลายวิธีด้วยกัน แต่ที่ได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้กล่าวถึงการอบรมสั่งสอนโดยตรงรวมทั้งการทำตัวเป็นแบบอย่างของบิดามารดา การถ่ายทอดค่านิยมไปสู่เด็กก็เพื่อเป็นการปลูกฝังให้เด็กมีค่านิยมที่สอดคล้องกับบิดามารดา โดยบิดามารดาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อค่านิยมของเด็กเป็นอย่างมากเมื่อเด็กยังเล็กอยู่ และจะลดน้อยลงเมื่อเด็กโตขึ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยม

งานวิจัยเกี่ยวกับค่านิยม จะเป็นการอธิบายถึงความสำคัญของตัวแปรต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อค่านิยม รวมทั้งเป็นแนวทางสำหรับการตั้งสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ อันมีรายละเอียดดังนี้

ค่านิยมในสังคมไทย

ในแต่ละสังคมย่อมมีลักษณะภายในที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ตลอดจนค่านิยมที่บุคคลภายในสังคมยึดถือ เช่น บุคคลที่อยู่ในสังคมแบบเกษตรกรรม มักมีค่านิยมที่ยึดถือในเรื่องของการยึดถือตัวบุคคล และความสัมพันธ์ส่วนตัว ส่วนในสังคมอุตสาหกรรม บุคคลมักยึดถือค่านิยมในด้านความสามารถส่วนตนของบุคคล และหลักเกณฑ์ เป็นต้น (บรรพต วีระชัย, 2529:422; อ้างอิงมาจาก อุดล วิเชียรเจริญ, ม.ป.ป.)

นอกจากนี้ค่านิยมภายในสังคมเกษตรกรรมเองก็มีความแตกต่างกันไป ตามค่านิยมเฉพาะภายในของแต่ละสังคมนั้น เช่น ในสังคมไทยเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม คนในสังคมไทยส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ บรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธ นอกจากนี้ยังมีที่มาจากพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ระบบศักดินา ระบบเกษตรกรรม ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และความกลัวที่ไม่มีเหตุผล (สมโภชน์ สมบูรณ์. 2525: 25-26; อ้างอิงมาจาก อานนท์ อภาภิรม. 2513) ค่านิยมที่เน้นลักษณะเฉพาะของสังคมไทยได้แก่ ค่านิยมที่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนและความเชื่อทางศาสนา ที่เน้นความสุขในชาติหน้า ญูบาป ทางสายกลาง และกฎแห่งกรรม ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนไทยเน้นความเป็นตัวของตัวเอง (Individualism) และยังมีพฤติกรรมที่เก็บความรู้สึกอันแท้จริงของตนเอาไว้ภายใน เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดความขัดแย้งกับบุคคลอื่น โดยคนไทยจะเก็บความรู้สึกไว้เป็นส่วนๆ และแสดงออกเฉพาะในส่วนที่ต้องการให้ผู้อื่นเห็นเท่านั้น ซึ่งลักษณะเช่นนี้ ฟิลลิปส์ (Phillips. 1965:170-172) เรียกว่าเป็นเครื่องสำอางค์ทางสังคม (Social Cosmetics) ของคนไทย

การศึกษาที่ทำให้มองเห็นภาพรวมของระบบค่านิยมในสังคมไทย ได้แก่ การศึกษาของสุนทรี โคมิน และสทิท สัมครการ (2522) ที่ใช้ทฤษฎีค่านิยมของโรคิช (Rokeach) ซึ่งจำแนกค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นคนไทยในกรุงเทพมหานคร และต่างจังหวัดที่มีที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง รวมจำนวนทั้งสิ้น 2,469 คน โดยผู้ถูกสอบถามทั้งหมดต้องมีความรู้อย่างต่ำอ่านหนังสือออก ผลการศึกษาค้นครั้งนี้พบว่า คนไทยมีค่านิยมจุดหมายปลายทาง 20 รายการ และค่านิยมวิถีปฏิบัติมี 23 รายการ ซึ่งเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ได้แก่

- 1.ความมั่นคงของประเทศชาติ คือ ความเจริญก้าวหน้า มั่นคง และปลอดภัยจากการบุกรุก
- 2.ความสุขในชีวิตครอบครัว คือ อบอุ่น ร่าเริง รักใคร่ ไกล่ลิดและมั่งคั่งในชีวิตครอบครัว
- 3.ความภาคภูมิใจในตนเอง คือ รักในเกียรติ ศักดิ์ศรี และค่าของตน
- 4.ความสำเร็จในชีวิต คือ ความพอใจที่ได้ทำงานที่ชอบได้สำเร็จ
- 5.การมีชีวิตที่สบายพอสมควร คือ มีงาน มีเงิน พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน และไม่เจ็บป่วย
- 6.ความเสมอภาค คือ การมีความเท่าเทียมกัน และความยุติธรรมในสังคม
- 7.การมีมิตรที่ดี คือ มีมิตรแท้ ที่ซื่อสัตย์ รู้ใจและเข้าใจ
- 8.ความรักอิสระเสรี คือ มีอิสระเสรีในทุกเรื่อง เป็นตัวของตัวเอง ผึ่งตนเอง
- 9.ความสงบสุขทางใจ คือ สุขใจพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่และเป็นอยู่ สบายใจและมีจิตใจสงบ

10. การช่วยเหลือผู้อื่น คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน
11. การมีหลักธรรมและศาสนาเป็นที่พึ่ง คือ มีศีลธรรมสูง มีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางใจ
12. โลกที่มีสันติสุข คือ ความพึงพอใจที่จะเห็นความสงบสุขในโลกและปราศจากสงคราม
13. ความเป็นปราชญ์ เป็นผู้รู้ดี คือ ความพึงพอใจ ในการเป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์

และปัญญา

14. ความกว้างขวางในสังคม คือ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักคนมาก และเป็นที่ยอมรับในสังคม
15. การมีคนรัก คือ การมีความรักและความเข้าใจอย่างใกล้ชิดกับเพศตรงข้าม
16. ความงามของธรรมชาติและศิลป คือ รักธรรมชาติ ดนตรี และศิลปต่างๆ
17. การได้รับการยกย่องในสังคม คือ มีชื่อเสียง มีเกียรติ เป็นที่ชื่นชมและยกย่องนับถือ

ในสังคม

18. การมีชีวิตที่ตื่นเต้น คือ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ตื่นเต้นและโลดโผน
19. ความสุขสำราญ คือ การมีความสุข ความรื่นเริงบันเทิง การหย่อนใจด้วยสิ่งบำ

เรอความสุขทั้งหลาย

20. ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ คือ การมีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สินบริวารมากมาย ซึ่ง

ได้มาด้วยอำนาจเงิน

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ได้แก่

1. การเป็นตัวของตัวเอง คือ เชื่อมั่นในตัวเอง และพึ่งตนเอง
2. ความซื่อสัตย์ คือ มีความจริงใจ ตรงไปตรงมา
3. ความรับผิดชอบ คือ รู้หน้าที่ มีความรับผิดชอบดี และตรงต่อเวลา
4. ความกตัญญูรู้คุณ คือ ซื่อสัตย์ จงรักภักดีต่อผู้มีบุญคุณ
5. การปรับตัวเข้ากับโอกาส จังหวะและสิ่งแวดล้อม คือ อลุ่มอล่วย ผ่อนหนักผ่อนเบา มีไหวพริบ พร้อมทั้งจะปรับตัวตามกาลเทศะและโอกาส
6. การรักษาน้ำใจกัน คือ ไม่ชอบก้าวร้าวผู้อื่น รักษาหน้าใจ รักษาความสัมพันธ์ และไม่

ตรึงจิต

7. การบังคับตนเอง คือ บังคับเข้มงวดกับตนเอง มีความอดทนต่อทุกอย่าง
8. ความมีน้ำใจเมตตาอารี คือ มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจ และพร้อมที่จะให้

ความช่วยเหลือผู้อื่น

9. ความสุภาพ คือ นิยมความสุภาพอ่อนโยน ถ่อมตน มีมารยาทและอัธยาศัยดี
10. การมีความสามารถสูง คือ มีความรู้ความสามารถ เอาจริงเอาจัง ทำงานเก่งและ

คล่อง

11. การศึกษาสูง คือ นิยมแสวงหาการศึกษาสูง ด้วยเหตุว่าปัญญาคือทรัพย์
12. ความกล้า คือ พร้อมที่จะยืนหยัดต่อสู้เพื่อความคิด ความเชื่อของตนในทุกเมื่อ
13. การประมาณตนและความรักสันโดษ คือ ยอมรับสภาพที่แท้จริงของตน รวมทั้งพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่
14. การมีอารมณ์สงบและความสำราญ คือ ใจเย็น เก็บอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด สุขุมรอบคอบ
15. การให้อภัย คือ พร้อมที่จะให้อภัย ไม่จองเวรจองกรรม
16. มีแนวคิดกว้าง คือ ความพร้อมที่จะรับฟังความคิดเห็นและการกระทำที่แปลกจากตนเสมอ
17. ความรักใคร่ชอบพอกันสนิทสนม คือ นิยมที่จะปฏิบัติต่อกันด้วยความรักใคร่ เอื้อนดูและอ่อนโยน
18. ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง คือ การเคารพเชื่อฟังผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้มีประสบการณ์และอำนาจเป็นควาณอนสอนง่าย
19. ความสะอาด คือ ชอบความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย
20. ความสนุกสนานร่าเริง คือ ชอบความสนุก มีอารมณ์ขัน ตลก มีชีวิตที่ร่าเริง ไม่ตึงเครียด
21. การพึ่งพาอาศัยกัน คือ ชอบที่จะพึ่งพากัน ช่วยเหลือกัน รวมทั้งการฝากเนื้อฝากตัวกัน
22. ความคิดสร้างสรรค์ คือ มีจินตนาการสูง มีศิลป์
23. ความทะเยอทะยาน คือ ตั้งเป้าความสำเร็จในชีวิตไว้สูง และมุ่งมั่นทำงานหนัก เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมาย

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ค่านิยมที่คนไทยถือเป็นจุดหมายของชีวิตในระดับสูงสุดเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ความมั่นคงของประเทศชาติ ความสุขในชีวิตครอบครัว ความสำเร็จในชีวิต และการมีชีวิตที่สบายพอสมควร ส่วนค่านิยมวิถีปฏิบัติที่สำคัญที่สุดคือ ความเป็นตัวของตัวเอง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และความกตัญญูรู้คุณ โดยเฉพาะกลุ่มค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะของสังคมไทยมากที่สุดก็คือ การที่คนไทยให้ค่าสูงมากแก่ค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Value) ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสงบสุข และหลีกเลี่ยงการขัดแย้งต่างๆ ได้แก่ ความกตัญญูต่อผู้มีบุญคุณ การรักษาน้ำใจกัน ความเกรงใจ ไม่ก้าวร้าว การมีความสุภาพแก่บุคคลทั่วไป และค่านิยมในด้านการปรับตัวให้เข้ากับโอกาส จังหวะ และสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีค่านิยมหลายประการที่ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวกรุงเทพมหานคร กลุ่มผู้ที่มีการศึกษา และกลุ่มที่เป็นนักศึกษา โดยเป็นลักษณะที่ให้ความสำคัญของ

ค่านิยมส่วนบุคคลมากขึ้น รวมทั้งได้ลดค่านิยมด้านความกตัญญูกับความอ่อนน้อมเชื่อฟังลงอย่างมาก

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นีออน กลิ่นรัตน์, เญ็ญศิริ ชุตติกุล และสถาพร ชันโต (2525) และนีออน กลิ่นรัตน์ (2526) ที่ศึกษาระบบค่านิยมของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และอาจารย์กับนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น พบว่าค่านิยมจุดหมายปลายทางที่อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู อาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นให้ความสำคัญไว้ในอันดับสูงเป็นค่านิยมที่เน้นส่วนบุคคล ได้แก่ ค่านิยมกลุ่มที่เป็นความสำเร็จในชีวิต ความสุขในชีวิตครอบครัว ความภาคภูมิใจในตัวเอง และความสงบสุขทางใจ ทั้งนี้แตกต่างจากผลการศึกษาค่านิยมของคนไทยของ สุนทรี โคมิน และสนิท สมักรการ (2522) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือกลุ่มคนไทยให้ความสำคัญกับความมั่นคงของชาติไว้เป็นอันดับหนึ่ง ซึ่งกลุ่มอาจารย์ให้ความสำคัญไว้ในอันดับสิบสอง ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางที่มีความสำคัญเป็นอันดับที่สอง ที่สาม และที่สี่นั้นปรากฏว่ามีอันดับที่ใกล้เคียงกันมาก ส่วนในด้านค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า ค่านิยมที่อาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครู อาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่นคิดว่าจะมีความสำคัญที่สุดคือ ค่านิยมในกลุ่มของความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ การเป็นตัวของตัวเอง และความกตัญญูรู้คุณ ผลที่ได้จากการวิจัยนี้บอกให้ทราบว่า กลุ่มของผู้มีการศึกษาได้ลดความสำคัญของค่านิยมทางด้านความสุภาพลง และแสดงว่าให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านเครื่องสำอางค์ทางสังคม (Social Cosmetics) น้อยกว่ากลุ่มคนไทยทั่วไป และให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลมากขึ้น ทั้งนี้รัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529:60-64) ก็ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลน้อยกว่าค่านิยมส่วนบุคคล และผลการวิจัยในส่วนดังกล่าวนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ที่ศึกษาลักษณะค่านิยมของเยาวชนไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม มัธยมศึกษาปีที่ห้า และนิสิตนักศึกษาชั้นปีที่หนึ่ง จำนวนทั้งหมด 3,000 คน จากภาคต่างๆทั่วประเทศไทย โดยพบว่า เยาวชนไทยและวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะลดความสำคัญของค่านิยมในด้านการมีความสัมพันธ์กับครอบครัวลง ซึ่งได้แก่ ความกตัญญูและความอ่อนน้อมเชื่อฟังนั่นเอง ทั้งนี้เยาวชนไทยและวัยรุ่นยังให้ความสำคัญต่อค่านิยมส่วนบุคคลมากขึ้น เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การมีความสามารถเฉพาะตัว และความเป็นอิสระแก่ตัวเอง

งานวิจัยที่สอดคล้องกับข้างต้นอีกงานวิจัยหนึ่ง คือ งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมในสังคมไทยโดยชัยพร วิชชาวุธ, จีระพร อวรรณโณ และนรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ (2527) ที่ศึกษาพฤติกรรมตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หก ชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ห้า รวมทั้งครูและผู้บริหารของนักเรียน จากจังหวัดใหญ่ๆของภาคต่างๆทั่วประเทศ เช่น ชลบุรี เชียงใหม่ สงขลา และขอนแก่น จำนวนประมาณ 9,000 คน พฤติกรรม

ทางจริยธรรมที่ศึกษาแบ่งเป็น 5 ด้าน ได้แก่ พฤติกรรมต่อตนเอง พฤติกรรมทางสังคม พฤติกรรมทางเศรษฐกิจ พฤติกรรมทางการเมือง และพฤติกรรมต่อสิ่งแวดล้อม ผลที่น่าสนใจจากงานวิจัยนี้ก็คือ มีบางพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นพฤติกรรมทางบวกที่ไม่ได้ก่อให้เกิดผลดีมากนัก เช่น การสำนึกผิด และความกตัญญูต่อกเวท ในขณะที่เดียวกันก็มีพฤติกรรมทางลบที่กลุ่มตัวอย่างบอกว่าไม่ได้ก่อให้เกิดผลเสียมากนัก ได้แก่ การใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ และการใช้สิทธิพิเศษ ทั้งยังมีพฤติกรรมทางลบที่มีแนวโน้มจะมีผู้กระทำความมากขึ้นด้วย ได้แก่ การใช้สิทธิพิเศษ การใช้ตำแหน่งหาผลประโยชน์ การให้และการรับสินบน นอกจากนี้พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ เช่น การรักษาสัญญา และการพูดเท็จ ก็ยังเป็นพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขในการกระทำเพิ่มเติม กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างจะแสดงพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่ทำให้ตนเองไม่ต้องรับความเดือดร้อน หรือไม่ทำให้ตนเองเกิดผลเสียหาย ซึ่งหมายถึงว่า ถ้าหากการแสดงความซื่อสัตย์นำไปสู่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตนเองแล้ว ความซื่อสัตย์จะลดน้อยลง และในกรณีที่ไม่มี ความจำเป็นที่ต้องซื่อสัตย์ พฤติกรรมความซื่อสัตย์ก็จะลดน้อยลงเช่นเดียวกัน

ผลงานวิจัยนี้ ช่วยชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มของค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปในสังคมไทย โดยที่กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่า การกระทำต่อตนเองมีความสำคัญมาก และจะได้รับผลดีหรือผลเสียที่ขึ้นอยู่กับกระทำต่อตนเองมากกว่าเกิดจากการกระทำที่มีต่อผู้อื่น โดยเฉพาะการทำดีในทางเศรษฐกิจจะทำให้เกิดความสุขความสบายใจ เกิดความพอใจเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น และเกิดผลดีต่อสังคม ส่วนค่านิยมที่เห็นว่าเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องแต่ก็ยังทำกัน และไม่เห็นว่าเป็นสิ่งที่เสียหายมากนัก ได้แก่ การใช้ตำแหน่งหน้าที่หาผลประโยชน์ และการใช้สิทธิพิเศษ อันเป็นค่านิยมที่เสริมความสำคัญของค่านิยมส่วนบุคคลมากขึ้น และเนืองเจตต่อผลประโยชน์ของผู้อื่นที่จะสูญเสียไป ซึ่งเป็นสุวรรณ เติสยานนท์ (2526) ก็พบผลสอดคล้องเช่นกันที่ว่า วิทยุรุ่นไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการรับและให้บริการตามลำดับก่อนหลัง และการละเว้นการใช้อภิสิทธิ์มากนัก นอกจากนี้การสำนึกผิดและความกตัญญูก็เป็นเพียงค่านิยมที่สมควรจะทำ แต่เมื่อทำไปแล้วก็ไม่ได้ประโยชน์อะไรมากนัก ในขณะที่งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมของวิทยุรุ่น (เคลือบบุษย์แก้ว, 2515 และประเสริฐ ชูลิงค์, 2518) พบว่าค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมที่มีระดับความสำคัญมาก การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมจึงทำให้มองเห็นว่า บุคคลอาจเป็นสิ่งที่ทดแทนกันได้หมด ส่วนค่านิยมในด้านความเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่นก็อยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก และการทำดีต่อผู้อื่นในทางสังคมก็มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในชีวิตการทำงานในระดับต่ำ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมิได้เป็นจุดหมายปลายทางหรือวิถีปฏิบัติที่สำคัญสำหรับการประสบความสำเร็จในชีวิต ผลการวิจัยนี้จึงแสดงให้เห็นถึงการที่ค่านิยมซึ่งเคยมีความสำคัญมากในอดีต ได้แก่ ค่านิยมที่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนของพุทธศาสนา เช่นในเรื่องบุญบาปและบุญคุณ ได้ลดบทบาท

บาทลงไป ส่วนค่านิยมที่ได้เพิ่มความสำคัญขึ้นมาได้แก่ ค่านิยมที่เน้นส่วนบุคคลและค่านิยมทางด้านวัตถุ เช่น การเป็นตัวของตัวเอง ความขยันหมั่นเพียร รวมทั้งการสะสมวัตถุและสิ่งที่มีค่า

นอกจากนั้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างจัดอันดับค่านิยมที่เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิตที่คิดว่าจะมีความสำคัญสำหรับตนเอง (ชัยพร วิชชาวุธ, ธิระพร อูรรณโณ และพรพรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2527) ก็พบว่า ค่านิยมที่มีความน่าปรารถนาอยู่ในอันดับสูงสุดได้แก่ ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน กับความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ค่านิยมอันดับรองลงมาได้แก่ ความเป็นผลดีต่อสังคม สุขสบายใจ และความเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น ส่วนค่านิยมที่อยู่ในอันดับต่ำกว่าค่านิยมอื่นๆ ก็คือ ค่านิยมด้านความรู้สึกว่าตนเองมีค่า น่าภาคภูมิใจ และความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง ซึ่งการจัดอันดับความน่าปรารถนาของค่านิยมนี้จะแตกต่างกันไปตามปัจจัยภูมิหลัง โดยกลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มจะจัดอันดับค่านิยมเหล่านี้สอดคล้องกัน ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวัยรุ่นเพียงกลุ่มเดียว ที่ได้จัดอันดับของความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินอยู่ในระดับต่ำกว่าค่านิยมด้านความสำเร็จในชีวิตการทำงาน โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุน้อยจะให้ความสำคัญสูงสุดแก่ค่านิยมด้านความเป็นผลดีของสังคม ส่วนกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นได้ให้ความสำคัญสูงสุดแก่ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่ให้ความสำคัญสูงสุดแก่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของการพัฒนาการทางค่านิยม ที่ค่อยๆ เปลี่ยนจากการเน้นที่สังคมไปสู่การเน้นที่ตนเอง และความมั่นคงของตนเอง เมื่อบุคคลมีอายุมากขึ้นตามลำดับ

การให้ความสำคัญมากแก่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานนี้ ยังปรากฏอย่างชัดเจนในงานวิจัยของพรพรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ชัยพร วิชชาวุธ และธิระพร อูรรณโณ (2527) ที่ศึกษาเกี่ยวกับจริยธรรมของนักเรียน นิสิตนักศึกษา และบุคคลทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร กล่าวคือ พฤติกรรมทางจริยธรรมที่บุคคลในกรุงเทพมหานครต้องการมากที่สุด ก็คือ การประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ส่วนสิ่งที่ไม่ต้องการมากที่สุดคือ การเกิดอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งการประสบความล้มเหลวในชีวิตการทำงาน ความต้องการประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงานนี้ จึงสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวมาแล้ว (สุนทรี โคมิน และสนิโท สมักรการ. 2522; นีออน กลิ่นรัตน์, เน้นุศิริ ขุดิกุล และสถาพร ชันโต. 2525; นีออน กลิ่นรัตน์. 2526; ชัยพร วิชชาวุธ, ธิระพร อูรรณโณ และพรพรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2527) ที่ว่า ค่านิยมที่คนไทยมีความปรารถนาสูงคือความสำเร็จในชีวิต

ค่านิยมของวัยรุ่นอีกประเภทหนึ่งที่มีผู้ศึกษากันมากได้แก่ การศึกษาเกี่ยวกับค่านิยมที่ทางคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2529: 14-19) ประกาศไว้เป็นค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการเมื่อ

วันที่ 17 มีนาคม 2525 โดยเป็นค่านิยมที่จำเป็นเร่งด่วน และต้องปลูกฝังให้แก่มวลคนก่อนค่านิยมอื่น ๆ ซึ่งเมื่อมีผู้ศึกษาถึงการยึดถือค่านิยมเหล่านี้ ก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างเป็นบุคคลที่มีการยึดถือค่านิยมเหล่านี้อยู่ตั้งแต่ระดับปานกลางขึ้นไปทั้งสิ้น เช่น จากงานวิจัยของชุดินาถ รัตนจรรยา (2527) ที่ศึกษากับนักศึกษาในวิทยาลัยครูภาคกลาง งานวิจัยของปิ่นสุวรรณ เติสยานนท์ (2526) กับกนิษฐา วิริยะ (2526) ที่ศึกษากับนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร และเขตการศึกษา 8 ฯลฯ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษามาในระบบโรงเรียน และค่านิยมเหล่านี้ก็มีบรรจุอยู่ในหนังสือแบบเรียน และหนังสืออ่านเพิ่มเติมมาตั้งแต่ในระดับประถมศึกษาแล้ว (วีระวรรณ บุญใหญ่, 2528 และสุริรัตน์ นักรัตน์, 2529) กลุ่มตัวอย่างจึงได้รับการปลูกฝังค่านิยมพื้นฐานมาโดยตลอด

ผลอันหนึ่งที่ได้จากการศึกษาระดับของค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ก็คือ ในงานวิจัยของ ทศพร กาญจนภาค (2528) พบว่า กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่มูลค่าด้านการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมายสูงที่สุด โดยที่ค่านิยมด้านการปฏิบัติตามคุณธรรมของศาสนา และการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญในอันดับรองลงมา ในขณะที่งานวิจัยของ ชุดินาถ รัตนจรรยา (2527) พบว่า กลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีเป็นกลุ่มที่ให้ความสำคัญแก่มูลค่าด้านการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ สูงที่สุด รองลงมาได้แก่มูลค่าด้านการมีระเบียบวินัย และเคารพกฎหมาย ผลอันนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นวัยรุ่นตอนกลางที่ได้เติบโตมาจากความเป็นเด็กและวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งได้รับการปลูกฝังมาให้กระทำตัวตามระเบียบวินัยที่ทางโรงเรียนได้วางเอาไว้ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงเห็นความสำคัญของการมีระเบียบวินัยมาก ในขณะที่กลุ่มกลุ่มนักศึกษาระดับปริญญาตรีได้เริ่มมีอิสระมากขึ้น และได้สนใจในสิ่งแวดลอมรอบตัวมากขึ้น จึงเห็นความสำคัญของการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เพิ่มขึ้น

งานวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น ได้ให้ภาพรวมของระบบค่านิยมของวัยรุ่นและบุคคลโดยทั่วไป และยังชี้ให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมไทย ในด้านค่านิยมจุดหมายปลายทางคนไทยมักให้ความสำคัญแก่ความสำเร็จในชีวิตของตน รวมไปถึงความสำเร็จทางด้านการงานและครอบครัว ลักษณะเช่นนี้ทำให้คนไทยเน้นความเป็นตัวของตัวเอง (Individualism) และความภาคภูมิใจในตัวเองในระดับที่สูง ส่วนค่านิยมวิถีปฏิบัตินั้นพบว่า คนไทยให้ความสำคัญแก่มูลค่าที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าค่านิยมที่เน้นความสามารถของบุคคล รวมทั้งค่านิยมที่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนทางพุทธศาสนา แต่ค่านิยมเหล่านี้ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไป โดยที่ค่านิยมแบบเน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ลดบทบาทไปจากเดิม เช่น ความกตัญญู ความสุภาพ การรักษาน้ำใจ และให้ความสำคัญ

แก่ค่านิยมส่วนบุคคลมากขึ้น เช่น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การขยันขันแข็ง เป็นต้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้มีโอกาสพบได้มากในกลุ่มของชาวเมืองและผู้ที่มีการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มของวัยรุ่น

เพศกับค่านิยม

โดยธรรมชาติแล้ว เพศชายและเพศหญิงจะมีความแตกต่างกันโดยพื้นฐาน ทั้งโครงสร้างทางด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และความสนใจตามธรรมชาติ สังคมไทยมิได้คาดหวังให้เพศชายและเพศหญิงมีรูปแบบพฤติกรรมที่เหมือนกัน ในสังคมจึงมีการปลูกฝังค่านิยมให้แก่ชายและหญิงแตกต่างกัน โดยเพศชายนั้นจะต้องเข้มแข็ง เป็นผู้นำในการทำงาน รับผิดชอบในการหาเลี้ยงดูครอบครัว ต้องเสียสละและช่วยเหลือเพศหญิง ส่วนเพศหญิงนั้น สังคมได้คาดหวังว่าเป็นเพศที่อ่อนโยนและอ่อนแอ บิดามารดาจึงต้องให้ความดูแลคุ้มครองมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้เพศหญิงยังถูกห้ามไม่ให้แสดงออกมากนัก และได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบจำกัดขอบเขต ในขณะที่เด็กชายมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ จึงทำให้เด็กชายมีอิสระในการคิดและในการกระทำสิ่งต่างๆ ได้มากกว่าเด็กหญิง (ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และคณะ. 2510) เพศหญิงจะต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน รักษาชื่อเสียงตัว และรู้จักเก็บความรู้สึก ส่วน นิทรา วรรณะ (2524); ยุพา ถิ่นอาบ (2524); เฝียงพรรณ สุขจันทร์ (2524) ที่ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่นในหลายจังหวัด ก็พบว่า นักเรียนหญิงมีพฤติกรรมด้านการรักษาระเบียบวินัยสูงกว่านักเรียนชาย

ค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างเพศจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ของสังคมไทย รวมทั้งปัจจัยภายในครอบครัว ดังที่เบญจมาศ ภูติพันธุ์ (2515) ศึกษาพบว่า บิดามารดาให้ความสำคัญต่อนักเรียนหญิงในการยึดถือค่านิยมในด้านที่เกี่ยวข้องกับความสุภาพ ถ่อมตนและรักษาระเบียบประเพณี มากกว่านักเรียนชาย ดังนั้นจึงอาจเป็นผลให้เพศหญิงเป็นกลุ่มที่มีการอนุรักษ์เอวัสนธรรมและคุณธรรมต่างๆ ไว้มากกว่าเพศชาย (ลัดดาวัลย์ หรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. 2524) และอาจทำให้มองเห็นว่าเพศหญิงเป็นเพศที่มีการยึดถือค่านิยมในด้านต่างๆ ที่สูงกว่าเพศชาย เช่น จากการศึกษาของ ชัยพร วิชาวุธ, อีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) พบว่าเพศหญิงมีการแสดงพฤติกรรมทางด้านบวกสูงกว่าเพศชาย และ ชุตินาถ รัตนจรรยา (2527) ศึกษาพบว่า นักศึกษาหญิงในวิทยาลัยครูภาคกลางมีค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการสูงกว่านักศึกษาชายทุกด้าน ส่วนงานของ ปิ่นสุวรรณ เสงี่ยมานนท์ (2526) ก็พบว่านักเรียนหญิงมีค่านิยมในเรื่องการประหยัดและออมสูงกว่านักเรียนชาย ในขณะที่ อนันต์ พงศ์เสาวภาคย์ (2529) พบว่า นักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตามค่านิยมในด้านการนั่งตนเอง ขยันหมั่นเพียร ความรับผิดชอบ การปฏิบัติตนตามคุณธรรมของศาสนา และการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่ในระดับที่สูงกว่านักเรียนชาย

การอบรมสั่งสอนให้เพศหญิงสนใจแต่เรื่องภายในบ้านหรือในวงแคบ และส่งเสริมให้เพศชายสนใจในเรื่องนอกบ้านหรือสิ่งที่อยู่ไกลจากตัวเอง ยังทำให้ทั้งสองเพศนี้มีความแตกต่างกันในด้านของค่านิยม ดังที่สมาน ซาลิเกร์ (2523) ศึกษาพบว่า วัยรุ่นชายและวัยรุ่นหญิงมีค่านิยมทางสังคมแตกต่างกัน ซึ่งผ่องพรรณ เกิดนิทัศน์ (2531:20-21) ที่ศึกษาค่านิยมในการทำงานของนักเรียนวัยรุ่นก็พบว่า วัยรุ่นหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านสัมฤทธิ์ผลสูงกว่าวัยรุ่นชาย และนิทราวรรณะ (2524) วิจัยพบว่า วัยรุ่นหญิงมีความอดทนในการทำงานเพื่อให้สำเร็จสูงกว่าวัยรุ่นชาย ทั้งนี้จะเห็นได้ชัดเจนจากงานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนิท สัมครการ (2522); และนิออน กลิ่นรัตน์ (2526) ที่พบว่า เพศชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทางสังคมสูงกว่าเพศหญิงมาก เช่น ความเสมอภาค ความกว้างขวางในสังคม ความมีอิสระเสรี และการช่วยเหลือผู้อื่น ส่วนเพศหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลมากกว่าเพศชาย เช่น ความสุขในชีวิตครอบครัว และความภาคภูมิใจในความสำเร็จ ทั้งนี้ ชัยพร วิชาวุธ, อีระพร อูวรรณโณ และพรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) ก็พบเช่นกัน โดยเพศหญิงให้ความสำคัญแก่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความเป็นที่รักใคร่ชื่นชม และความสุขสบายใจ สูงกว่าเพศชาย โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับความรู้สึกว่าตนเองมีค่า น่าภาคภูมิใจและความสำเร็จในชีวิตการทำงาน เพศหญิงรายงานว่า เป็นสิ่งที่น่าปรารถนาในระดับสูงกว่าเพศชายมาก ซึ่งแสดงว่าเพศหญิงให้ความสำคัญแก่ความภาคภูมิใจในตนเอง และความสำเร็จในชีวิตการทำงาน สูงกว่าเพศชาย

ในงานวิจัยของ ประसार มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ก็พบผลสอดคล้องเช่นเดียวกัน โดยพบว่าค่านิยมที่วัยรุ่นหญิงให้ความสำคัญสูงกว่าวัยรุ่นชายเป็นค่านิยมส่วนบุคคลทั้งสิ้น เช่น ความสัมพันธ์ทางจิตใจและครอบครัว ความสามารถและความเป็นอิสระแก่ตัว ความมั่นคงปลอดภัย ความเป็นระเบียบและอนุรักษ์นิยม ฯลฯ ส่วนวัยรุ่นชายให้ความสำคัญกับค่านิยมในด้านความใจกว้าง ความก้าวหน้าและความทันสมัย อันเป็นค่านิยมทางสังคมที่สำคัญมากกว่าในวัยรุ่นหญิง ทั้งนี้ งานวิจัยของ ชุชัย สมิทธิไกร (2525) ก็รายงานว่า เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจในจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเองมากกว่าเพศชายอยู่ถึงแปดพฤติกรรม ในขณะที่เพศชายมีความรู้ ความเข้าใจมากกว่าเพศหญิงเพียงสองพฤติกรรมเท่านั้น ดังนั้นสิ่งเหล่านี้จึงอาจเป็นสาเหตุที่เพศหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลมากกว่าเพศชาย อย่างไรก็ตามในงานวิจัยของ สุวิมล สว่างค์กาญจนัย (2527) พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมทางสังคมด้านบวก เช่น การเห็นอกเห็นใจ และการช่วยเหลือผู้อื่น สูงกว่าเพศชาย

ดังที่กล่าวมานี้เห็นได้ว่า ความแตกต่างระหว่างเพศทำให้นักเรียนวัยรุ่นชายและนักเรียนวัยรุ่นหญิงมีการยึดถือค่านิยมแตกต่างกัน ในงานวิจัยหลายชิ้นได้แสดงให้เห็นว่านักเรียนวัยรุ่นหญิง

เป็นเพศที่มีการยึดถือค่านิยมในด้านต่างๆที่สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นชาย แต่จากงานวิจัยโดยส่วนรวมแล้วสามารถกล่าวได้ว่า นักเรียนวัยรุ่นชายมักให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนสังคม เช่น ความกว้างขวางในหมู่เพื่อน และความสนุกสนาน สูงกว่าเพศหญิง ส่วนเพศหญิงก็ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลสูงกว่าเพศชาย เช่น ค่านิยมในด้านความสุข ความสำเร็จ เป็นต้น

ระดับการศึกษากับค่านิยม

การศึกษาเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการยึดถือค่านิยมของบุคคลเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้มีการศึกษาสูงมักเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดไตร่ตรองใช้เหตุผล ทั้งยังได้รับประสบการณ์ทางสังคมต่างจากผู้มีการศึกษาน้อยกว่า และเป็นผลให้กลุ่มบุคคลดังกล่าวให้ความสำคัญแก่ค่านิยมแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไป เช่น จากงานวิจัยของ วินัย พรหมอินทร์ (2531) ที่พบว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อยจะมีความเชื่อในเรื่องของโชคลาภและการช่วยเหลือของสิ่งศักดิ์สิทธิ์ มากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาสูง และในคนที่มีการศึกษาสูงยังให้ความสำคัญแก่ความกระตือรือร้นที่จะทำงานหนักสูงกว่ากลุ่มบุคคลอื่นๆ ซึ่งเป็นกลุ่มที่ต้องการทำงานในประเภทที่ไม่ต้องใช้ความพยายามและงานที่ไม่ต้องรับผิดชอบ (ไพศาล ไกรสิทธิ์. 2524)

การที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีค่านิยมต่างกัน ยังอาจเป็นเพราะการศึกษาระดับแต่ละระดับได้ปลูกฝังค่านิยมแต่ละด้านแตกต่างกัน ดังเช่นในงานวิจัยของ ชุตินาถ รัตนจรรยา (2527) ที่ศึกษาพบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูชั้นปีที่ 2 มีค่านิยมหลายด้านที่สูงกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งอาจเป็นเพราะว่า เมื่อนักศึกษาวิทยาลัยครูอยู่ในชั้นปีที่ 1-2 นักศึกษาจะเรียนวิชาที่ได้สอดแทรกศีลธรรมและจริยธรรมอยู่ในหลักสูตร ครั้นเมื่ออยู่ในชั้นปีที่ 3-4 นักศึกษาได้มุ่งเรียนไปที่วิชาเอกเพียงอย่างเดียว และยังมุ่งหาแนวทางในการประกอบอาชีพ ค่านิยมต่างๆจึงแตกต่างกันไป (ชุตินาถ รัตนจรรยา. 2527:65-66) อย่างไรก็ตามงานวิจัยของ ชุชัย สมิตธิกร (2525) ศึกษาพบว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมศึกษาตอนปลายลงไป มักมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมไปในทิศทางบวก น้อยกว่าผู้มีการศึกษาสูงกว่า และวรัญญา เวโรจน์ (2525) ศึกษาพบว่า นักเรียนในชั้นมัธยมปีที่ 3 มีปฏิภิกิริยาต่อจริยธรรมทางด้านบวกน้อยกว่านักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 และในกลุ่มนักเรียนจากชั้นมัธยมปีที่ 3 ก็ยังมีปฏิภิกิริยาต่อจริยธรรมทางลบมากกว่านักเรียนจากชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วย ส่วนประसार มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ก็พบผลในทำนองเดียวกันว่า กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมหลายด้านสูงกว่ากลุ่มผู้ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เช่น ค่านิยมในด้านความสามารถและความเป็นอิสระแก่ตัว การช่วยเหลือผู้อื่นและเห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวม เป็นต้น ผลการวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของค่านิยมระหว่างผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

นอกจากนี้ในงานวิจัยของสุนทรี โคมิน และสันทิ สมักรการ (2522); นีออน กลิ่นรัตน์, เน็ญศิริ ชุติกุล และสณนพร ชันโต (2525); นีออน กลิ่นรัตน์ (2526); ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล (2529:60-64) ก็พบว่า กลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลสูงกว่าค่านิยมทางสังคม ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงได้ลดความสำคัญของค่านิยมที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลลงจากคนไทยทั่วไป เช่น ค่านิยมในด้านความกตัญญู ความสุภาพ และยังให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลเพิ่มขึ้น เช่น การมีความสามารถสูง และความทะเยอทะยาน นอกจากนี้ยังมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจากค่านิยมด้านความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ไปสู่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตด้วย ซึ่งชัยพร วิชชาวุธ, ธีระพร อูวรรณโณ และพรพรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) ก็พบผลนี้เช่นเดียวกัน โดยพบว่า กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้ความสำคัญด้านความเป็นผลดีต่อสังคมสูงสุด ส่วนในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 5 จะให้ความสำคัญแก่ความสำเร็จในชีวิตการทำงานเป็นอันดับสูงสุด และยังให้ความสำคัญแก่การมีเงินในทรัพย์สินเงินทองต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ โดยกลุ่มที่เป็นผู้ใหญ่กว่า ได้แก่กลุ่มครูและผู้ปกครอง ให้ความสำคัญแก่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินในระดับสูงสุด อันแสดงให้เห็นแนวโน้มของพัฒนาการทางค่านิยม ที่ค่อยๆ เปลี่ยนจากการเน้นที่สังคมไปสู่การเน้นที่ความมั่นคงของตนเอง

ผลวิจัยของ ชัยพร วิชชาวุธ, ธีระพร อูวรรณโณ และพรพรทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) ในส่วนที่แสดงถึงแนวโน้มของพัฒนาการทางค่านิยมนี้ ยังมีข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ ความสำคัญของค่านิยมทุกด้านมีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษา โดยในกลุ่มบุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นจะให้ความสำคัญแก่ค่านิยมต่างๆ สูงขึ้นตามลำดับ จากระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ซึ่งแสดงว่า บุคคลที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นได้ให้ความสนใจแก่ค่านิยมที่มีความสำคัญต่อชีวิตตนเองมากขึ้น

การที่บุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้น ยังทำให้บุคคลได้รับประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มขึ้นด้วย กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้น มีอายุมากขึ้นและมีประสบการณ์ทางสังคมเพิ่มขึ้น ก็จะทำให้ได้รับการปลูกฝังค่านิยมในด้านต่างๆ เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ตัวแปรด้านระดับการศึกษา อายุ และประสบการณ์ทางสังคมจึงเข้ามามีความสำคัญต่อค่านิยมของบุคคล ทั้งนี้เห็นได้จากงานวิจัยของ วรณงาม โอบนศิริ (2526) ที่พบว่า ผู้ปกครองของกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้มีอายุมากกว่า จึงมีประสบการณ์ทางสังคมมากกว่ากลุ่มตัวอย่าง แต่ความรู้ความเข้าใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางจริยธรรมกลับมิได้สูงตามไปด้วย ทั้งนี้เพราะกลุ่มผู้ปกครองเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำนั่นเอง

ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการยึดถือค่านิยม และการศึกษาใน

แต่ละระดับก็ยังมีการปลูกฝังความสำคัญของค่านิยมแต่ละด้านแตกต่างกันออกไป จากงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสามารถทำให้มองเห็นภาพได้ว่า กลุ่มของผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมหลายด้านสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า และผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงยังให้ความสำคัญแก่ค่านิยมส่วนบุคคลสูง ในขณะที่ผู้มีการศึกษาต่ำได้ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทางด้านสังคมสูงกว่า

ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคมจากครอบครัว

ปัจจัยของภูมิหลังในด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวนั้น มักพิจารณาจากระดับรายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพของบิดามารดา ทั้งนี้เพราะรายได้แสดงถึงระดับฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนการศึกษาและอาชีพแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้นๆ ว่าได้รับการยกย่องหรือเป็นที่ยอมรับของสังคมมากน้อยเพียงใด ปัจจัยในด้านเศรษฐกิจและสังคมจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการกำหนดสถานภาพของบุคคลภายในสังคม และทำให้บุคคลอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ซึ่งจะมีผลให้บุคคลมีพฤติกรรมและค่านิยมไปในทิศทางที่แตกต่างกันไป ดังที่สุนทร โคมิน และสันท สมัครการ (2522) ศึกษาพบว่า กลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพต่างกันได้ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมแต่ละด้านแตกต่างกันเกือบทุกค่านิยม

ชูชัย สมิติกร (2525) ศึกษาพบว่าฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีอิทธิพลต่อความรู้ความเข้าใจต่อค่านิยมและพฤติกรรมทางจริยธรรม กล่าวคือ บุคคลจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพต่างกันมีความรู้ความเข้าใจในจริยธรรมด้านเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อตนเองแตกต่างกัน โดยกลุ่มบุคคลที่มาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพรับราชการ มีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเองไปในด้านบวกมากกว่ากลุ่มบุคคลอื่นๆ ส่วนกลุ่มที่รองลงมาได้แก่ กลุ่มบุคคลจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพธุรกิจการค้าและอาชีพลูกจ้างเอกชน สำหรับบุคคลจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพประเภทผู้ใช้แรงงานและชาวไร่ชาวนา มีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมต่อตนเองในทางด้านบวก น้อยกว่ากลุ่มบุคคลอาชีพอื่นๆ และยังมีความรู้ความเข้าใจต่อพฤติกรรมในด้านการหลอกลวงบอขายและการไม่ควบคุมอารมณ์ไปในทางลบน้อยกว่ากลุ่มบุคคลที่ประกอบอาชีพรับราชการด้วย ข้อค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มที่มีฐานะยากจน ซึ่งมีประกอบอาชีพผู้ใช้แรงงานและชาวไร่ชาวนา เป็นกลุ่มที่มีความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมต่อตนเองไปในทางบวกน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และคะแนนเฉลี่ยก็ยังมีความต่ำกว่าคะแนนเฉลี่ยรวมอีกด้วย

ในงานวิจัยของ วรณงาม โอปนธิ์ (2526); อภิญา จันทร์เจนจบ (2526) และ สุวิมล สุรงค์กาญจน์ชัย (2527) ก็พบผลสอดคล้องกันว่า บุคคลที่มาจากครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน มีค่านิยมทางจริยธรรมแตกต่างกัน โดยวรณงาม โอปนธิ์

(2526) ศึกษาพบว่า อาชีพรับราชการมีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจสูงที่สุด และกลุ่มอาชีพผู้ใช้แรงงานหรือที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีแนวโน้มของความรู้ความเข้าใจในระดับต่ำกว่ากลุ่มอื่นๆ ส่วนอภิญา จันทรเจเนจบ (2526) ศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีอาชีพผู้ใช้แรงงานมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคม น้อยกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ และสุวิมล สรวง์กาญจนชัย (2527) ศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีอาชีพรับราชการมีพฤติกรรมและแนวโน้มของพฤติกรรมทางสังคมทางด้านบวกมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ ในขณะที่กลุ่มผู้มีอาชีพผู้ใช้แรงงานและธุรกิจการค้ามีพฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมดังกล่าว น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และในงานวิจัยของ ชัยพร วิชาวุธ, ธีระพร อูวรรณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ (2527) ศึกษาพบว่า ผู้มาจากครอบครัวที่มีรายได้ต่ำหรือจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพประเภทลูกจ้าง กรรมกร และเกษตรกร ให้ความสำคัญต่อค่านิยมต่างๆ ต่ำกว่าผู้มาจากครอบครัวที่มีรายได้สูงและจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพทางธุรกิจการค้าและรับราชการ และกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงยังเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการแสดงพฤติกรรมทางบวกสูงกว่ากลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ อันเป็นกลุ่มที่ไม่ได้อยู่ในสถานะที่จะสามารถแสดงพฤติกรรมทางบวกบางอย่างได้อย่างสะดวก เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การแจกจ่ายทรัพย์สิน การบริจาคทรัพย์สิน และการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น เป็นต้น จากงานวิจัยนี้ยังพบอีกด้วยว่า ผู้มาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพหลักเป็นข้าราชการ จะให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทุกด้านในระดับที่สูงสุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

การที่บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกันนั้น มีผลต่อพฤติกรรมและค่านิยมของบุคคล และบุคคลที่มีบิดามารดามีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน จะได้รับการถ่ายทอดค่านิยมแตกต่างกันไปเช่นเดียวกัน โดยที่ พงษ์เทพ มโนตรง (2527) ศึกษาพบว่า ในบิดามารดาที่มีอาชีพและระดับการศึกษาต่างกัน มีบทบาทในการปลูกฝังค่านิยมแต่ละด้านให้แก่เด็กแตกต่างกัน และ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมพร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524) ศึกษาการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจจากบิดามารดาไปสู่เด็กเรียนวัยรุ่น ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความเอื้อเฟื้อ การมีสัมมาคารวะต่อบิดามารดาและผู้มีอาวุโส ความกตัญญูต่อบุคคล และการยึดบาปบุญ พบว่า วัยรุ่นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงรายงานว่า ตนเองได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางจิตใจทั้ง 5 ด้านนี้มากกว่าวัยรุ่นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำ ซึ่งวิระวรรณ อามระดิษ (2522) ก็พบว่า อาชีพรายได้ และระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อค่านิยมของวัยรุ่น โดยวัยรุ่นที่มีบิดามารดาเป็นผู้ได้รับการศึกษาในระดับสูง ประกอบอาชีพมีตำแหน่งหน้าที่การงานอยู่ในสังคม มีรายได้สูง ตลอดจนการที่บิดามารดาได้อบรมสั่งสอนวัยรุ่นอย่างเอาใจใส่ วัยรุ่นจะเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจทัศนคติ และค่านิยมทางจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจ ส่วนวัยรุ่นที่มีบิดามารดาเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาระดับต่ำ ประกอบอาชีพที่ต้องใช้แรงงาน เช่น อาชีพเกษตรกรหรือเป็นลูกจ้างที่มีรายได้

ต่ำ บิดามารดาไม่มีเวลาเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนแก่วัยรุ่น วัยรุ่นในกลุ่มนี้จึงมีความรู้ความเข้าใจ และค่านิยมทางจริยธรรมอยู่ในระดับต่ำกว่า ทั้งนี้ สมศรี ทองนุช (2528) และประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ก็พบผลนี้เช่นเดียวกัน กล่าวคือ วัยรุ่นที่บิดามารดามีระดับการศึกษาปานกลางขึ้นไปจนถึงระดับสูง และวัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับสูง จะมีความค่านิยมที่พึงประสงค์หลายด้านสูงกว่าวัยรุ่นกลุ่มอื่นๆ ในงานวิจัยของประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ยังพบผลเพิ่มเติมด้วยว่า อาชีพของมารดามีผลน้อยต่อค่านิยมของวัยรุ่น

งานวิจัยที่กล่าวมาแล้วนี้ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสำคัญต่อการให้ความสำคัญแก่ค่านิยมของนักเรียน โดยเฉพาะนักเรียนที่อยู่ในวัยรุ่น ผลงานวิจัยชี้ให้เห็นว่า วัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับสูง ได้แก่การที่บิดามารดาได้รับการศึกษาสูง มีรายได้สูง และการประกอบอาชีพที่มีมั่นคงถาวรเป็นที่ยอมรับในสังคม มักเป็นผู้ที่มีค่านิยมในด้านต่างๆ ดีกว่าวัยรุ่นจากครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำกว่า ซึ่งอาจเป็นเพราะบิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มองเห็นความสำคัญของค่านิยมในด้านต่างๆ และมีวิธีการถ่ายทอดค่านิยมที่ดีกว่า และวัยรุ่นได้เห็นแบบอย่างที่ดี จึงเป็นผลให้วัยรุ่นมีค่านิยมที่บิดามารดาต้องการมากกว่าวัยรุ่นในกลุ่มอื่นๆ ส่วนบิดามารดาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำ ต้องอยู่ในสภาพที่ต้องดิ้นรนเพื่อการดำรงชีพ ใช้เวลาและแรงงานไปในการทำงานหาเลี้ยงครอบครัว จึงทำให้ไม่มีเวลาได้อยู่ใกล้ชิดหรือเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนแก่บุตร อีกทั้งบิดามารดาเองก็อาจมีค่านิยมในด้านต่างๆ ไม่สูงพอ จึงไม่สามารถปลูกฝังค่านิยมให้แก่บุตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีตัวแปรอื่นๆ ที่อาจเข้ามาแทรกซ้อนและมีผลต่อการยึดถือค่านิยมที่แตกต่างกันก็ได้ อาทิเช่น รูปแบบที่บิดามารดาใช้อบรมสั่งสอนวัยรุ่นทัศนคติที่มีต่อกันระหว่างบิดามารดาและวัยรุ่น ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ในที่นี้พอสรุปได้ว่าระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสำคัญต่อค่านิยมของบุคคล

บทบาทของครอบครัวในการถ่ายทอดค่านิยม

โดยทั่วไป หน้าที่ของครอบครัวสามารถจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ (วันชัย มีกลาง. 2530:34-35) คือ หน้าที่หลัก (Basic and Universal Function) ซึ่งได้แก่ การสร้างสมาชิกใหม่ การดูแลคุ้มครอง ตอบสนองต่อความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ กับหน้าที่ตามประเพณี (Traditional Function) ได้แก่ หน้าที่ทางเศรษฐกิจ การกำหนดสถานภาพทางสังคม การตอบสนองทางด้านสันติภาพ รวมทั้งการถ่ายทอดทางศาสนาและวัฒนธรรม สถาบันครอบครัวจึงเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคม เช่น การกำหนดว่าอะไรดี อะไรชั่ว สิ่งใดควรปฏิบัติ และสิ่งใดที่ไม่ควรปฏิบัติ ฯลฯ และในขณะเดียวกันสถาบัน

ครอบครัวยังมีหน้าที่ควบคุมให้บุคคลประพฤติ และปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมเหล่านี้ด้วย

แต่จากการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้บทบาทหน้าที่หลายประการของครอบครัวได้ลดน้อยลง ดังที่สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2528) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน 2 แห่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าบทบาทหน้าที่ของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลงไป โดยที่จากเดิมครอบครัวจะเป็นหน่วยทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปเป็นหน่วยทางสังคมเท่านั้น กล่าวคือ แต่เดิมนั้นบิดามารดาจะเป็นผู้ที่มีหน้าที่ดูแลลูก และเมื่อมีลูกหลายคน พี่คนโตก็ช่วยแบ่งเบาภาระในการเลี้ยงดูน้องๆ ด้านการประกอบอาชีพก็มักใช้แรงงานจากภายในครอบครัว ทั้งนี้เครื่องนุ่งห่มต่างๆ เช่น เสื้อผ้า ผ้าห่ม ฯลฯ ตลอดจนเครื่องใช้ประเภทเครื่องจักสาน เช่น ตะกร้า กระติบข้าว จะทำใช้กันเองทั้งหมด บิดามารดาได้ช่วยกันอบรมสั่งสอนค่านิยมให้แก่ลูกๆ ในการประพฤติปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบ และแบบแผนประเพณีของสังคม ซึ่งเมื่อลูกชายโตขึ้นก็จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ จากบิดา เช่น การจักสาน การถักแห ฯลฯ ส่วนลูกผู้หญิงจะหัดทอผ้า หัดทำกับข้าว ฯลฯ จากมารดา ซึ่งในปัจจุบันบทบาทเหล่านี้ของบิดามารดาที่มีต่อครอบครัวได้ลดน้อยลงไปเรื่อยๆ บิดามารดาจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้เลี้ยงดูเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญได้เข้าไปมีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง โดยในด้านเศรษฐกิจนั้น ครอบครัวก็ต้องพึ่งพาจากภายนอกหมู่บ้าน เครื่องใช้ต่างๆ ทั้งเครื่องใช้ทางการเกษตรและที่ไม่ใช่ทางการเกษตรจะไปหาซื้อจากตลาด ส่วนด้านการศึกษาให้ความรู้ก็เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะทำการอบรมสั่งสอนแทน ในปัจจุบันการอบรมตักเตือนของบิดามารดาที่มีต่อเด็กก็ได้ลดลงไปจากเดิมมาก

อย่างไรก็ดี แม้ว่าครอบครัวจะมีบทบาทหน้าที่ลดน้อยลงไปจากเดิม และมีหน่วยทางสังคมอื่นๆ เข้ามารับหน้าที่แทนนั้น สิ่งหนึ่งซึ่งปฏิเสธไม่ได้ก็คือ ครอบครัวยังมีอิทธิพลต่อความเชื่อ ค่านิยม และค่านิยมของบุคคล โดยปัจจัยที่จะช่วยเสริมความสำคัญของครอบครัวได้แก่ บรรยากาศการใช้ชีวิตภายในครอบครัว ซึ่งก็คือความรักความอบอุ่นระหว่างบิดามารดากับเด็กนั่นเอง กล่าวคือ การที่เด็กรู้สึกว่าเขาเองได้รับความรักความอบอุ่นจากบิดามารดามาก เด็กย่อมรับเอาทัศนคติ ค่านิยม รวมทั้งการอบรมสั่งสอนมาจากบิดามารดาของตนมาก (จรรยา สุวรรณทัต, ดวงเดือน พันธมนารีน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2521:31-32) ความรักระหว่างบิดามารดาและเด็กจึงทำให้บิดามารดามีอิทธิพลต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งผลการวิจัยเชิงทดลองหลายเรื่องก็ได้ชี้ให้เห็นว่าเด็กมักเลียนแบบผู้ใหญ่ที่สร้างความสนิทสนม และความอบอุ่นให้กับตัวเด็กมากกว่าการเลียนแบบผู้ใหญ่ที่ทำตัวเหินห่างจากเด็ก (ดวงเดือน พันธมนารีน, อรนิษฐ์ ชูชม และงามตา วณิชทานนท์. 2528: 8; อ้างอิงมาจาก Flander. 1968) แต่ละครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อค่านิยมของเด็กเป็นอย่าง

มากเมื่อทั้งบิดามารดากับเด็กมีความรักใคร่และมีความเคารพซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัวในสังคมไทยนั้น จะมีบทบาทที่สำคัญต่อสภาพจิตใจและลักษณะนิสัยของคนไทยมากกว่าครอบครัวของสังคมอื่นๆ ทั้งนี้เพราะ คนไทยมักผูกพันอยู่กับครอบครัวโดยเฉพาะบิดามารดาของตน ไปจนแก่เฒ่า (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2524:8) เด็กไทยจึงมักมีความเชื่อมั่น เคารพ หรือเกรงกลัวญาติผู้ใหญ่ในครอบครัวของตนมากกว่าผู้ใหญ่คนอื่น และมีผลให้เด็กเลียนแบบญาติผู้ใหญ่ของตน มากกว่าการประพฤติตนตามแบบผู้ใหญ่คนอื่นฯ ซึ่งเมื่อ นิษฐ์ สมพอง (2526) ศึกษาบทบาทของเครือญาติในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ก็ผลเช่นเดียวกันว่า บิดามารดาและญาติพี่น้องมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมและการตัดสินใจในด้านต่างๆแทบทุกด้าน

งานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของครอบครัวที่มีต่อค่านิยมของนักเรียนนั้น ก็คืองานของธารทิพย์ สมบูรณ์ (2527) ที่ศึกษาบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้ผลที่น่าสนใจที่ว่า นักเรียนรายงานว่าบิดามารดาเป็นผู้ที่มีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมพื้นฐานมากที่สุด รองลงมาคือบทบาทของโรงเรียนซึ่งได้แก่ครู โดยสื่อมวลชนเป็นสื่อที่มีบทบาทต่อนักเรียนน้อยที่สุด จากผลการวิจัยนี้จึงเห็นได้ว่า ในสภาพของสังคมไทยปัจจุบัน บิดามารดายังเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนในการนำค่านิยมมาปฏิบัติเป็นอย่างมาก

ค่านิยมที่ครอบครัวต้องการถ่ายทอดให้แก่บุคคลนั้น ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆมากมาย เช่น ครอบครัวที่มีลักษณะเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ที่ประกอบไปด้วยบิดามารดากับบุตร จะมีการถ่ายทอดค่านิยมที่แตกต่างไปจากครอบครัวที่เป็นแบบครอบครัวขยาย (Extended Family) ซึ่งประกอบไปด้วยครอบครัวเดี่ยวมากกว่าหนึ่งครอบครัวมาอาศัยอยู่รวมกัน หรือการที่มีคนหลายชั่วอายุหรือคนหลายรุ่นมาอาศัยรวมอยู่ในครัวเรือนเดียวกัน (บุญเดิม พันธรอบ. 2528:198-200) โดยครอบครัวเดี่ยวมักอบรมปลูกฝังให้เด็กมีค่านิยมที่ต้องพึ่งตนเอง มีอิสระและรู้จักการทำงานด้วยตนเอง ส่วนครอบครัวขยายมีความต้องการที่จะปลูกฝังให้เด็กพึ่งพาครอบครัวและผูกพันกับครอบครัว รู้จักการควบคุมอารมณ์ และพฤติกรรมของตนเอง เป็นต้น

บทบาทของครอบครัวที่มีต่อการถ่ายทอดค่านิยม ยังแตกต่างกันไปได้ตามระดับฐานะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละครอบครัว โดยเกื้อกุล ทาสี (2514) และกฤษฎา กฤษฎาวุฒิ (2514) ก็พบผลนี้สอดคล้องกัน ตัวอย่างเช่น ครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง มักฝึกความสามัคคีผลแก่นักเรียนสูงกว่าครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำ และระ

ด้อยกว่า ส่วนครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำและกลางก็มีความเข้มงวดในพฤติกรรมของนักเรียนมากกว่าครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับสูง ซึ่งเบญจมาศ ภูติพันธุ์ (2515) ก็พบผลนี้เช่นกัน โดยพบว่ามารดาที่มาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับสูงและต่ำจะให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านการมีชื่อเสียง เกียรติยศ และอำนาจ สูงกว่ามารดาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับกลาง ส่วนบิดาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับต่ำก็ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านการมีความสุภาพ ถ่อมตน และรักษาระเบียบประเพณี สูงกว่าบิดาจากครอบครัวฐานะเศรษฐกิจและสังคมระดับกลาง

นอกจากนี้ พงษ์เทพ มโนตรง (2527) ที่ศึกษาบทบาทการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่เด็กจากการรับรู้ของตัวบิดามารดาเอง ก็พบผลสอดคล้องกันที่ว่าอาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดามีผลต่อการถ่ายทอดค่านิยม กล่าวคือพบว่าบิดามารดาที่ประกอบอาชีพรับราชการมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมด้านต่างๆ ได้แก่ ค่านิยมด้านการประหยัด การมีสังคม และการมีวินัยในตนเอง สูงกว่าบิดามารดาที่ประกอบอาชีพอื่นๆ โดยเฉพาะในกลุ่มบิดามารดาที่ประกอบอาชีพรับจ้างนั้น พบว่ามีการกระทำบทบาทหลายด้านน้อยกว่าอาชีพอื่นๆ และบิดามารดาที่มีการศึกษาระดับสูงมีบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมมากกว่าบิดามารดาที่มีการศึกษาในระดับต่ำ ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า ระดับฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งได้แก่ รายได้ อาชีพและการศึกษาของบิดามารดา เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญซึ่งส่งผลกระทบต่อถ่ายทอดค่านิยมให้แก่นักเรียน สำหรับบิดามารดาที่มีอาชีพรับจ้างหรือเกษตรกรกรรมและส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับต่ำ ยังเป็นผู้ที่กระทำบทบาทในการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่เด็กเรียนอยู่ในระดับที่ยังไม่พอใจ ซึ่งอาจมีสาเหตุเนื่องมาจากการที่บิดามารดาในกลุ่มดังกล่าว มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่เด็กเรียนยังไม่มากนักก็เป็นได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่เด็กเรียน ซึ่งแต่เดิมนั้นครอบครัวเป็นสถาบันที่มีบทบาทและหน้าที่ในด้านต่างๆ เป็นอันมาก ส่วนในปัจจุบันถึงแม้ว่าบทบาทหน้าที่ของครอบครัวได้ลดน้อยลงไปจากเดิม แต่ครอบครัวก็ยังเป็นสถาบันที่มีความสำคัญต่อบุคคล ดังเช่นผลจากงานวิจัยของนิพนธ์ สมพงษ์ (2526) และธารทิพย์ สมบูรณ์ (2527) ดังกล่าวแล้ว ค่านิยมที่ครอบครัวปลูกฝังให้แก่บุคคลนั้น นับเป็นการถ่ายทอดบรรทัดฐานของสังคม และยังเป็นการควบคุมให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตามบรรทัดฐานทางสังคมนี้ด้วย ความแตกต่างของการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัวยังแตกต่างกันไปตามค่านิยมภายในสังคม ค่านิยมของครอบครัว รวมทั้งฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม และความอบอุ่นภายในครอบครัว ได้แก่ ความรักความสนิทยศระหว่างบิดามารดากับบุคคล ก็มีผลสำคัญที่จะเข้ามาเสริมบท

บาทของครอบครัวในการถ่ายทอดค่านิยมไปสู่บุคคลด้วย

การศึกษาด้านค่านิยม

การวิจัยนี้ศึกษาค่านิยมตามทฤษฎีของโรคิช (Rokeach) ที่แบ่งค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ซึ่ง สุนทรี โคมิน และสันทิ สมัครการ (2522) ได้นำทฤษฎีนี้มาสร้างแบบสอบถามค่านิยมเพื่อใช้ศึกษากับคนไทย โดยให้กลุ่มตัวอย่างเรียงลำดับความสำคัญ (Ranking) ของค่านิยมแต่ละประเภท พบว่าคนไทยมีค่านิยมจุดหมายปลายทางอยู่ 20 รายการ และค่านิยมวิถีปฏิบัติมีอยู่ 23 รายการ ต่อมาก็ได้มีผู้นำแบบสอบถามค่านิยมดังกล่าวนี้มาใช้ศึกษากับกลุ่มคนต่าง ๆ กัน เช่น นีออน กลิ่นรัตน์, เนียศิริ ชูติกุล และสถาพร ชันโต (2525) ศึกษาค่านิยมของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, นีออน กลิ่นรัตน์ (2526) ศึกษาค่านิยมของอาจารย์กับนักศึกษาในมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ศิริพร สินธุศิริ (2530) ศึกษาความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน จังหวัดมหาสารคาม และ ผดุง ขาวสำอาด (2524) ศึกษาค่านิยมของชาวนาในและนอกเขตชลประทาน จังหวัดอุดรธานี อย่างไรก็ตามวิธีการเรียงลำดับค่านิยมนี้ มีข้อจำกัดในด้านการเข้าใจความหมายของค่านิยมที่แตกต่างกันระหว่างบุคคลแต่ละประเภท เช่น ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาสูงกับผู้ที่มีการศึกษาต่ำ ฯลฯ และวิธีการนี้ยังอาจเป็นการถามโดยตรงมากเกินไปจนทำให้ผู้ตอบหลีกเลี่ยงการตอบที่ตรงกับความเป็นจริง (ดวงเดือน พันธมนาวิน. 2523:35) ผู้วิจัยจึงได้ดัดแปลงแบบสอบถามมาเป็นแบบให้กลุ่มตัวอย่างเลือกค่านิยมจากสถานการณ์ต่างๆที่กำหนดให้ โดยอาศัยแนวทางในการกำหนดค่านิยมมาจากผลการศึกษาของ สุนทรี โคมิน และสันทิ สมัครการ (2522) ซึ่งเป็นผู้สร้างแบบสอบถามคนแรก ประกอบกับผลการศึกษาของ ชัยพร วิชาวุธ, อีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ (2527) ที่ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ค่านิยมวิถีปฏิบัติ สุนทรี โคมิน และสันทิ สมัครการ (2522) ศึกษาพบว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติของคนไทยมีทั้งหมด 23 ค่านิยม ส่วนชัยพร วิชาวุธ, อีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคย์ (2527) ศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมตามความคิดเห็นของคนไทย 99 พฤติกรรมและเมื่อนำเอาค่านิยมกับพฤติกรรมทางจริยธรรมเหล่านี้มาเปรียบเทียบกันแล้ว พบว่าได้ค่านิยม 11 ด้าน เรียงตามลำดับได้ดังนี้

สุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ (2522)	ชัยพร วิชาวุธ (2527)
การเป็นตัวของตัวเอง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูรู้คุณ การบังคับตนเอง ความมีน้ำใจเมตตาอารี การมีความสามารถสูง การประมาณตนและความรักสันโดษ การมีแนวคิดกว้าง ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง ความทะเยอทะยาน	การรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง, การประกอบอาชีพอิสระ การพูดเท็จ, การทุจริต, การแฉ่งความเท็จ การไม่ประมาณ, การล้าแก้งคิด, การรักษาสภาพ ความกตัญญูตเวที การมีวินัยของตนเอง, การหักห้ามใจ การช่วยเหลือ, การบำเพ็ญประโยชน์, การเสียสละ ชยันหมั่นเพียร การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่, การพอใจในผลงานของตน การปรับปรุงตนเอง, การสำรวจตนเอง การปฏิบัติต่อผู้อื่นในทางที่ดี การกำหนดมาตรฐานให้ตนเอง

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ไปทดสอบเพื่อเป็นการศึกษาขั้นต้น (Pilot Study) โดยให้กลุ่มนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างประเมินคำตอบที่เป็นปลายเปิด ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบค่านิยมทั้ง 11 ด้านข้างต้นแล้ว พบว่า กลุ่มนักเรียนเหล่านี้ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านการมีแนวคิดกว้าง ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง และความทะเยอทะยาน ต่ำกว่าค่านิยมอื่นๆ ทั้งนี้ในงานวิจัยของสุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ (2522) ก็ได้พบผลดังกล่าวนี้เช่นเดียวกัน ผู้วิจัยจึงได้ตัดค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยกว่าค่านิยมอื่นๆ ออก 3 ค่านิยมและเหลือค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ใช้ในการศึกษาอยู่ 8 ค่านิยม ค่านิยมที่ตัดออกได้แก่ การมีแนวคิดกว้าง ความอ่อนน้อมเชื่อฟัง และความทะเยอทะยาน ดังนั้นค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ความกตัญญูรู้คุณ การบังคับตนเอง ความมีน้ำใจเมตตาอารี การเป็นตัวของตัวเอง การมีความสามารถสูง และการประมาณตนและความรักสันโดษ

2. ค่านิยมจุดหมายปลายทาง สุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ (2522) ศึกษาพบว่าคนไทยมีค่านิยมจุดหมายปลายทางอยู่ 20 รายการ ส่วนชัยพร วิชาวุธ, ธีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) จัดจุดมุ่งหมายของพฤติกรรมทางจริยธรรมทั้ง 99 พฤติกรรมออกเป็นกลุ่มได้ 7 กลุ่ม ซึ่งสามารถนำมาเรียงลำดับได้ดังนี้

สุนทร โคมิน และสนิท สมัครงการ (2522)	ชัยพร วิชาวุธ (2527)
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย ความภาคภูมิใจในตนเอง ความสำเร็จในชีวิต การมีชีวิตที่สบายพอสมควร ความสงบสุขทางใจ โลกที่มีสันติสุข การได้รับการยกย่องในสังคม ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	--- ความรู้สึกว่าตนเองมีค่าน่าภาคภูมิใจ ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสุขสบายใจ ความเป็นผลดีต่อสังคม ความเป็นที่รักใคร่ชื่นชมของผู้อื่น ความมั่งมีทรัพย์สินเงินทอง

ผู้วิจัยได้เพิ่มค่านิยมความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทยเข้าไปด้วย เนื่องจากเห็นว่า เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญมากสำหรับสังคมไทย ซึ่งประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ก็ได้พบ ผลนี้เช่นกัน ดังนั้นค่านิยมจุดหมายปลายทางที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จึงได้แก่ ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย โลกที่มีสันติสุข การได้รับการยกย่องในสังคม ความภาคภูมิใจในตนเอง ความสำเร็จในชีวิต การมีชีวิตที่สบายพอสมควร ความสงบสุขทางใจ และความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ

สมมติฐานในการวิจัย

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สามารถตั้งเป็นสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ได้ดังต่อไปนี้

1. นักเรียนชายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนหญิง
2. นักเรียนหญิงมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนชาย
3. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
4. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่

เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางในระดับสูง มีค่านิยมจุดหมายปลายทางสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ

6. นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติในระดับสูง มีค่านิยมวิถีปฏิบัติสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ

7. ค่านิยมจุดหมายปลายทางเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับเพศของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับรายได้ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับอาชีพของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

8. ค่านิยมวิถีปฏิบัติเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับเพศของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับรายได้ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับอาชีพของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

9. ค่านิยมจุดหมายปลายทางมีความสัมพันธ์กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา มีวิธีการดำเนินการตามลำดับขั้นดังนี้คือ ขั้นที่หนึ่ง กำหนดขอบเขตของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ขั้นที่สอง สร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง แบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยม และแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา ขั้นที่สาม การเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นที่สี่ การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2532 ของโรงเรียนสหศึกษาที่มีการเรียนการสอนทั้งระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร จำนวนโรงเรียนทั้งหมด 69 โรงเรียน และจำนวนนักเรียนทั้งหมด 160,652 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย นักเรียนชายและหญิงที่กำลังศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ประจำภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร และเมื่อกะประมาณขนาดของตัวอย่างทั้งหมดด้วยความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ที่เทียบมาจากตารางตัวอย่าง ปรากฏว่าต้องใช้ขนาดของตัวอย่างจำนวนไม่ต่ำกว่า 400 คน (Krejcie and Morgan, 1970:607-609) การสุ่มเพื่อให้ได้ตัวอย่างจำนวนดังกล่าว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สุ่มเขตต่างๆของกรุงเทพมหานคร จำนวน 7 เขต จากจำนวนทั้งหมด 24 เขต
2. สุ่มโรงเรียนจากเขตต่างๆในข้อ 1 เขตละ 1 โรงเรียน ได้จำนวน 7 โรงเรียน
3. สุ่มรายชื่อโรงเรียน โดยโรงเรียนที่ 1 กำหนดให้เป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนที่ 2 กำหนดให้เป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สุ่มอย่างนี้เรื่อยไปจนกระทั่งได้โรงเรียนที่ 6 กำหนดให้เป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

หนดให้เป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนโรงเรียนที่ 7 กำหนดให้เป็นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และปีที่ 5 เพื่อให้เป็นตัวแทนของชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ตามลำดับ

4. สุ่มห้องเรียน โดยโรงเรียนที่ 1 ถึงโรงเรียนที่ 6 สุ่มโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน โรงเรียนที่ 7 สุ่มชั้นเรียนละ 1 ห้องเรียน

จากการสุ่มตัวอย่างทั้ง 4 ขั้นตอน ทำให้ได้ตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด 673 คน ดังแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตาราง 2 เขตที่ตั้งของโรงเรียนและจำนวนตัวอย่าง

ชั้นเรียน	เขต	จำนวน (คน)
มัธยมศึกษาปีที่ 1	ดุสิต	112
มัธยมศึกษาปีที่ 2	ตลิ่งชัน และ บางรัก	156
มัธยมศึกษาปีที่ 3	พระโขนง	108
มัธยมศึกษาปีที่ 4	บางกะปิ	94
มัธยมศึกษาปีที่ 5	หนองแขม และ บางรัก	145
มัธยมศึกษาปีที่ 6	ยานนาวา	58
รวม		673

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ซึ่งมีอยู่ 3 ชุด ได้แก่

ชุดที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลัง

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน อาชีพและระดับการศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้

ชุดที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยม

แบบสอบถามค่านิยมที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แบบสอบถามค่านิยมแบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ ตอนที่หนึ่งเป็นแบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทาง และตอนที่สองเป็นแบบสอบถามค่านิยมวิถีปฏิบัติ แบบสอบถามของแต่ละตอน ประกอบไปด้วยข้อความสถานการณ์ที่สร้างขึ้น ตอนละ 28 ข้อ แต่ละข้อมีทางเลือกอยู่สองทางเลือก และแต่ละทางเลือกจะมีค่านิยมแฝงอยู่หนึ่งค่านิยม เมื่อนักเรียนอ่านเรื่องราวจากแต่ละข้อแล้ว ก็ให้นักเรียนเลือกตอบว่าตนคิดว่าค่านิยมใดมีความสำคัญกว่าอีกหนึ่งค่านิยม (ดูรายละเอียดของแบบสอบถามในภาคผนวก)

ในการตรวจให้คะแนนค่านิยมแต่ละด้านจากแบบสอบถามชุดที่ 2 นี้ คัดจากค่านิยมที่นักเรียนเลือกจากแต่ละข้อ ค่านิยมที่นักเรียนเลือกได้ 1 คะแนนสำหรับข้อความทางด้านบวก ส่วนข้อความทางด้านลบนักเรียนได้ -1 คะแนน ค่านิยมที่นักเรียนไม่ได้เลือกได้ 0 คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนของแต่ละค่านิยมสูงแสดงว่ามีค่านิยมในด้านนั้นสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่า

ชุดที่ 3 แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา

แบบสอบถามนี้ ใช้วัดปริมาณการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาของนักเรียน แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ

แบบสอบถามชุดนี้จะประเมินจากการรับรู้ของนักเรียน โดยให้ประเมินว่าบิดามารดาได้ถ่ายทอดค่านิยมแต่ละด้านให้แก่ตนเองเป็นปริมาณมากหรือน้อยเพียงใด แล้วให้นักเรียนตอบลงในคำตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) ชนิด 6 คำตอบ ได้แก่ "จริงที่สุด", "จริง", "ค่อนข้างจริง", "ค่อนข้างไม่จริง", "ไม่จริง" และ "ไม่จริงที่สุด" แบบสอบถามชุดนี้สร้างโดยอาศัยแนวทางจากแบบสอบถามของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมทร และวิลาสลักษณ์ ชิววัณลี (2524) และ พงษ์เทพ มนัสตรง (2524) โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง มีจำนวน 39 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อความเกี่ยวกับการที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางทั้ง 8 ด้านจากบิดามารดา ค่านิยมประเภทนี้เป็นค่านิยมประเภทจุดมุ่งหมายของชีวิตไม่ได้เป็นวิธีการประพฤติปฏิบัติ บิดามารดาจึงอาจจะไม่สามารถทำตัวเป็นแบบอย่างให้นักเรียนเห็นได้อย่างชัดเจนนัก แต่บิดามารดาสามารถอบรมสั่งสอนได้ ดังนั้นแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางจึงเป็นการสอบถามถึงวิธีการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาโดยตรง (ดูรายละเอียดของแบบสอบถามในภาคผนวก)

2. การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ มีจำนวน 54 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อความเกี่ยวกับการที่นักเรียนได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติทั้ง 8 ด้านจากบิดามารดา ค่านิยมแต่ละด้านประกอบไปด้วย ลักษณะการถ่ายทอดค่านิยมโดยวิธีการอบรมสั่งสอนโดยตรง และการเป็นตัวแทนของบิดามารดา (ดูรายละเอียดของแบบสอบถามในภาคผนวก)

ในการตรวจให้คะแนนจากแบบสอบถามชุดที่ 3 นิจนาจากคำตอบของนักเรียนที่กาเครื่องหมายในช่องต่างๆที่กำหนดให้เพียงคำตอบเดียว และมีเกณฑ์ในการตรวจให้คะแนน ดังนี้

ในกรณีที่ข้อคำถามมีความหมายในทางบวก ให้คะแนนดังนี้

เลือกตอบช่อง "จริงที่สุด"	ให้ 6 คะแนน
เลือกตอบช่อง "จริง"	ให้ 5 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ค่อนข้างจริง"	ให้ 4 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ค่อนข้างไม่จริง"	ให้ 3 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ไม่จริง"	ให้ 2 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ไม่จริงที่สุด"	ให้ 1 คะแนน

ในกรณีที่ข้อคำถามมีความหมายในทางลบ ให้คะแนนดังนี้

เลือกตอบช่อง "จริงที่สุด"	ให้ 1 คะแนน
เลือกตอบช่อง "จริง"	ให้ 2 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ค่อนข้างจริง"	ให้ 3 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ค่อนข้างไม่จริง"	ให้ 4 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ไม่จริง"	ให้ 5 คะแนน
เลือกตอบช่อง "ไม่จริงที่สุด"	ให้ 6 คะแนน

นักเรียนที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามการถ่ายทอดค่านิยมแต่ละประเภท ตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไคส์ที่ 72 (P_{72}) ขึ้นไป ถือว่าเป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมในประเภทนั้นจากบิดามารดาในระดับสูง และนักเรียนที่ได้รับคะแนนตั้งแต่เปอร์เซ็นต์ไคส์ที่ 27 (P_{27}) ลงไป เป็นผู้ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาในระดับต่ำ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรง (Validity)

ผู้วิจัยหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามแบบ Face Validity โดยได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ

2 คน พิจารณาเนื้อหาของแบบสอบถาม และได้นำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ค่าความเชื่อมั่นได้มาจากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคมน แล้วใช้วิธีการหาความเชื่อมั่นตามแบบของครอนบาช (Cronbach, 1970:161) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทาง เท่ากับ .63 และแบบสอบถามค่านิยมวิถีปฏิบัติได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .77 ส่วนแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมแต่ละด้าน ได้ค่าความเชื่อมั่นดังตารางที่ 3

ตาราง 3 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมแต่ละด้าน

การได้รับการถ่ายทอดค่านิยม	ค่าความเชื่อมั่น
การได้รับการยกย่องในสังคม	0.48
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.41
ความภาคภูมิใจในตนเอง	0.52
ความสงบสุขในสังคม	0.53
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	0.68
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ	0.76
ความสงบสุขทางใจ	0.36
ความสำเร็จในชีวิต	0.59
การบังคับตนเอง	0.48
การประมาณตนและความรักสันโดษ	0.65
การเป็นตัวของตัวเอง	0.53
การมีความสามารถสูง	0.78
ความกตัญญูรู้คุณ	0.80
ความซื่อสัตย์	0.52
ความรับผิดชอบ	0.65
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	0.78

ต่อจากนั้นผู้วิจัยนำแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ มาหาค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยของแบบสอบถามทั้งฉบับด้วยวิธีการแปลงค่าความเชื่อมั่นของการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมแต่ละด้านมาเป็นคะแนนมาตรฐาน (Fisher's z) (ล้วน สายยศ และอังคณา ตันติรัตนานนท์. 2515:228) ได้ค่าความเชื่อมั่นเฉลี่ยของแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง เท่ากับ .56 ส่วนแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติมีความความเชื่อมั่นเฉลี่ยเท่ากับ .67

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยนำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยและแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากตัวอย่างโรงเรียนและชั้นเรียนตามรายชื่อโรงเรียนที่ได้จากการสุ่ม แล้วนำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ปรากฏว่าได้แบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ในการวิจัยได้ จำนวนทั้งสิ้น 592 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลกระทำด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS* (Statistical Package for the Social Sciences Version 10) โดยแบ่งขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการทดสอบสมมติฐานออกเป็น 3 ขั้นตอนใหญ่ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 สืบรวจคุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิภาค และการเรียงลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ โดยหาค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ของค่านิยมจุดหมายปลายทาง ค่านิยมวิถีปฏิบัติ และหาความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม กับภูมิภาคของนักเรียนที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้าน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนชนิด 2 ทาง (Two-Way ANOVA) เพื่อทดสอบสมมติฐานตั้งแต่ข้อ 1 ถึงข้อ 8 และวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยใช้สถิติ t (t-test)

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์หาค่าความสัมพันธ์ ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression) โดยใช้ตัวแปรเกณฑ์คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ตัวพยากรณ์ คือ ค่านิยมวิถีปฏิบัติ เป็นการทดสอบสมมติฐานข้อ 9 และวิเคราะห์เพิ่มเติมโดยหาค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ระหว่างค่านิยมทั้ง 16 รายการ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาตัวแปรด้านเพศของนักเรียน ระดับการศึกษา การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัว และภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน อันได้แก่ อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา และรายได้ของครอบครัว สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นใช้สถิติที (t-test) ทดสอบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (Two-Way ANOVA) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่าง การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากครอบครัวกับภูมิหลังของนักเรียน สำหรับการทดสอบเพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรค่านิยม ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression)

ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลในครั้งนี้ ได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ดังนี้

S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าที่พิจารณาใน t-distribution
M.S.	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสอง
F	แทน	ค่าที่พิจารณาใน F-distribution
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
***	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้นำเสนอออกเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ๆ คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง และตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานที่วางไว้แต่ละข้อ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิหลัง
 ตาราง 4 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิหลัง

นักเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1.เพศ		
- ชาย	280	47.4
- หญิง	311	52.6
2.ระดับการศึกษา		
- ม.ต้น	320	54.1
- ม.ปลาย	271	45.9
3.อาชีพของบิดา		
- รับราชการ	127	22.8
- เกษตรกรรม	52	9.4
- ธุรกิจส่วนตัว, ค้าขาย	156	28.1
- รับจ้าง	181	32.6
- อาชีพอื่นๆ	40	7.1
4.อาชีพของมารดา		
- รับราชการ	57	10.2
- เกษตรกรรม	53	9.5
- ธุรกิจส่วนตัว, ค้าขาย	177	31.7
- รับจ้าง	89	15.9
- อาชีพอื่นๆ (เช่น แม่บ้าน)	183	32.7
5.การศึกษาของบิดา		
- ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	296	58.3
- ระดับมัธยมศึกษา	130	25.6
- สูงกว่ามัธยมศึกษา	82	16.1
6.การศึกษาของมารดา		
- ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	370	73.0
- ระดับมัธยมศึกษา	83	16.4
- สูงกว่ามัธยมศึกษา	54	10.8

ตาราง 4 (ต่อ)

นักเรียน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. รายได้ของครอบครัว		
- 1,500 ถึง 4,000 บาท	146	29.6
- 4,001 ถึง 10,000 บาท	229	46.3
- 10,001 ถึง 70,000 บาท	119	24.1

ตาราง 4 แสดงถึงข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิหลัง ซึ่งพบว่า จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด มีเพศชายคิดเป็น 47.4 % เพศหญิง 57.6 % และเป็นกลุ่มตัวอย่างจากชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 54.1 % จากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 45.9 % ในด้านอาชีพของบิดาและมารดาพบว่า บิดาของกลุ่มตัวอย่างประกอบอาชีพรับจ้าง 32.6 % ประกอบอาชีพส่วนตัว 28.1 % และรับราชการ 22.8 % ส่วนมารดาของกลุ่มตัวอย่างพบว่าประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งได้แก่ เป็นแม่บ้าน หรือไม่ได้ประกอบอาชีพ คิดเป็น 32.9 % ประกอบอาชีพส่วนตัว 31.7 % ประกอบอาชีพรับจ้าง 15.9 % ทั้งนี้เมื่อพิจารณาถึงระดับการศึกษาของบิดาและมารดาพบว่า บิดาและมารดาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับที่ต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็น 58.3 % และ 73 % ตามลำดับ ในตอนท้ายของตารางที่ 5 แสดงถึงกลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้ของครอบครัวระหว่าง 1,500-4,000 บาท มี 29.6 % และรายได้ระหว่าง 4,001-10,000 บาท มี 46.3 % ส่วนครอบครัวที่มีรายได้ตั้งแต่ 10,001-70,000 บาท มี 24.1 %

1.2 ลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทางของนักเรียน

ตาราง 5 ลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทางของนักเรียน

ลำดับ	ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1	ความสงบสุขทางใจ	4.83	1.27
2	การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	4.19	1.32
3	ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย	3.81	1.31
4	ความสงบสุขในสังคม	3.66	1.32
5	ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.64	1.10
6	ความสำเร็จในชีวิต	3.52	1.22
7	ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	2.98	1.19
8	การได้รับการยกย่องในสังคม	1.3	1.18

จากตาราง 5 แสดงว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางที่นักเรียนให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง คือ ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" รองลงมาคือ "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" และ "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" ค่านิยมที่มีความสำคัญในอันดับรองลงมาได้แก่ "ความสงบสุขในสังคม"; "ความภาคภูมิใจในตนเอง"; "ความสำเร็จในชีวิต" และ "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" ส่วนค่านิยมที่มีความสำคัญในอันดับสุดท้ายคือค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม"

1.3 ลำดับความสำคัญของค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน

ตาราง 6 ลำดับความสำคัญของค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน

ลำดับ	ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	ค่าเฉลี่ย	S.D.
1	การประมาณตนและความรักสันโดษ	4.57	1.30
2	การมีความสามารถสูง	4.28	1.26
3	ความกตัญญูรู้คุณ	3.41	1.36
4	ความรับผิดชอบ	3.24	1.25
5	ความมีน้ำใจเมตตาอารี	3.01	1.19
6	การบังคับตนเอง	2.61	1.18
7	การเป็นตัวของตัวเอง	2.59	1.20
8	ความซื่อสัตย์	1.86	1.27

จากตาราง 6 แสดงว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติที่นักเรียนให้ความสำคัญเป็นอันดับหนึ่งคือ ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" รองลงมาคือ "การมีความสามารถสูง"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "ความมีน้ำใจเมตตาอารี"; "การบังคับตนเอง" และ "การเป็นตัวของตัวเอง" ส่วนค่านิยมที่มีความสำคัญในอันดับสุดท้ายคือค่านิยม "ความซื่อสัตย์"

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐาน

2.1 สมมติฐานข้อ 1 ที่ว่า "นักเรียนชายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนหญิง" พบผลดังตาราง 7 ต่อไปนี้

ตาราง 7 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคม ของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ

ค่านิยมส่วนสังคม	ชาย		หญิง		t	ผล
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
<u>ค่านิยมจุดหมายปลายทาง</u>						
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.53	1.3	1.15	1.03	3.9 ***	ช > หญิง
ความสงบสุขในสังคม	3.56	1.36	3.75	1.29	-1.67	-
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ	3.7	1.29	3.92	1.33	-2.04 *	หญิง > ช
<u>ค่านิยมวิถีปฏิบัติ</u>						
การบังคับตนเอง	2.75	1.24	2.49	1.11	2.66 **	ช > หญิง
ความกตัญญูรู้คุณ	3.64	1.35	3.2	1.33	3.89 ***	ช > หญิง
ความซื่อสัตย์	1.71	1.34	2.0	1.19	-2.78 **	หญิง > ช
ความรับผิดชอบ	3.25	1.24	3.23	1.26	0.24	-
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	3.03	1.21	2.99	1.17	0.4	-

จากตาราง 7 แสดงว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางที่นักเรียนชายให้ความสำคัญมากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 คือ ค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" แต่ค่านิยมที่นักเรียนหญิงให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การบังคับตนเอง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ และค่านิยมที่นักเรียนหญิงให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือ ค่านิยม "ความซื่อสัตย์" ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.2 สมมติฐานข้อ 2 ที่ว่า "นักเรียนหญิงมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนชาย" พบผลดังตาราง 8 ต่อไปนี้

ตาราง 8 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียน เมื่อจำแนกตามเพศ

ค่านิยมส่วนบุคคล	ชาย		หญิง		t	ผล
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
<u>ค่านิยมจุดหมายปลายทาง</u>						
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	4.11	1.37	4.26	1.27	-1.38	-
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.65	1.17	3.64	1.05	0.05	-
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	3.17	1.27	2.81	1.09	3.66***	ช > หญิง
ความสงบสุขทางใจ	4.67	1.33	4.97	1.2	-2.82**	หญิง > ช
ความสำเร็จในชีวิต	3.57	1.31	3.48	1.15	0.92	-
<u>ค่านิยมวิถีปฏิบัติ</u>						
การประมาณตนและความรักสันโดษ	4.27	1.32	4.84	1.21	-5.33***	หญิง > ช
การเป็นตัวของตัวเอง	2.42	1.22	2.75	1.16	-3.35***	หญิง > ช
การมีความสามารถสูง	4.12	1.28	4.43	1.23	-2.94**	หญิง > ช

จากตาราง 8 แสดงว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "ความสงบสุขทางใจ" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และค่านิยมที่นักเรียนชายให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 คือ ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การเป็นตัวของตัวเอง" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนหญิงยังให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.3 สมมติฐานข้อ 3 ที่ว่า "นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" พบผลดังตาราง 9 ต่อไปนี้

ตาราง 9 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา

ค่านิยมส่วนบุคคล	ม.ต้น		ม.ปลาย		t	ผล
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
<u>ค่านิยมจุดหมายปลายทาง</u>						
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	4.29	1.29	4.08	1.35	1.9	-
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.64	1.12	3.65	1.08	-0.17	-
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	2.82	1.17	3.18	1.19	-3.66***	ป > ต
ความสงบสุขทางใจ	4.84	1.28	4.82	1.27	0.16	-
ความสำเร็จในชีวิต	3.41	1.25	3.65	1.19	-2.34*	ป > ต
<u>ค่านิยมวิถีปฏิบัติ</u>						
การประมาณตนและความรักสันโดษ	4.52	1.29	4.64	1.3	-1.05	-
การเป็นตัวของตัวเอง	2.6	1.17	2.59	1.23	0.04	-
การมีความสามารถสูง	4.13	1.19	4.47	1.32	-3.26***	ป > ต

จากตาราง 9 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" และ "ความสำเร็จในชีวิต" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .05 ตามลำดับ ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.4 สมมติฐานข้อ 4 ที่ว่า "นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" พบผลดังตาราง 10 ต่อไปนี้

ตาราง 10 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา

ค่านิยมส่วนสังคม	ม.ต้น		ม.ปลาย		t	ผล
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.		
<u>ค่านิยมจุดหมายปลายทาง</u>						
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.36	1.18	1.29	1.18	0.69	-
ความสงบสุขในสังคม	3.64	1.37	3.68	1.28	-0.38	-
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย	3.96	1.26	3.62	1.35	3.13**	ต > ป
<u>ค่านิยมวิถีปฏิบัติ</u>						
การบังคับตนเอง	2.62	1.21	2.59	1.14	0.33	-
ความกตัญญูรู้คุณ	3.64	1.35	3.14	1.32	4.45***	ต > ป
ความซื่อสัตย์	1.79	1.31	1.95	1.22	-1.51	-
ความรับผิดชอบ	3.27	1.27	3.21	1.23	0.59	-
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	2.84	1.13	3.21	1.23	-3.83***	ป > ต

จากตาราง 10 แสดงว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนค่านิยมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 คือ ค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" ส่วนค่านิยมอื่น ๆ ไม่พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.5 สมมติฐานข้อ 5 ที่ว่า "นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางในระดับสูง มีค่านิยมจุดหมายปลายทางสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ" พบผลดังตาราง 11 ต่อไปนี้

ตาราง 11 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้านของนักเรียนตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	ถ่ายทอดน้อย		ถ่ายทอดมาก		t
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.43	1.24	1.28	1.11	1.1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	4.18	1.36	4.25	1.29	-0.44
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.72	1.11	3.74	1.10	-0.16
ความสงบสุขในสังคม	3.49	1.26	3.81	1.35	-2.15*
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	2.75	1.13	3.25	1.24	-3.87***
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย	3.60	1.30	4.0	1.28	-2.68***
ความสงบสุขทางใจ	4.52	1.32	5.04	1.14	-3.68***
ความสำเร็จในชีวิต	3.51	1.28	3.47	1.19	0.34

จากตาราง 11 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้านของ "ความสงบสุขในสังคม" มาก ได้คะแนนของค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" มากกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ"; "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" และ "ความสงบสุขทางใจ" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนค่านิยมอื่นๆไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.6 สมมติฐานข้อ 6 ที่ว่า "นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติในระดับสูง มีค่านิยมวิถีปฏิบัติสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ" พบผลดังตาราง 12 ต่อไปนี้

ตาราง 12 เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมวิถีปฏิบัติแต่ละด้านของนักเรียน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	ถ่ายทอดน้อย		ถ่ายทอดมาก		t
	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ค่าเฉลี่ย	S.D.	
การบังคับตนเอง	2.62	1.19	2.7	1.20	-0.54
การประมาณตนและความรักสันโดษ	4.29	1.35	4.92	1.06	-4.68***
การเป็นตัวของตัวเอง	2.66	1.18	2.83	1.02	-1.26
การมีความสามารถสูง	4.01	1.23	4.34	1.26	-2.18*
ความกตัญญูรู้คุณ	3.37	1.40	3.40	1.44	-0.15
ความซื่อสัตย์	1.57	1.37	2.02	1.29	-2.72**
ความรับผิดชอบ	3.10	1.31	3.38	1.30	-1.94*
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	2.93	1.13	3.04	1.22	-0.9

จากตาราง 12 แสดงว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติในด้านของ "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "ความซื่อสัตย์" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "การมีความสามารถสูง" และ "ความรับผิดชอบ" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเพียงบางส่วนเท่านั้น

2.7 สมมติฐานข้อ 7 ที่ว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับเพศของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับรายได้ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับอาชีพของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

พบผลดังแสดงในตาราง 13-18 ต่อไปนี้

ตาราง 13 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน
เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับเพศ

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		เพศ (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.73	1.26	20.93	15.18***	0.86	< 1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.34	< 1	3.46	1.96	0.91	< 1
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.39	2.77	0.06	< 1	0.25	< 1
ความสงบสุขในสังคม	4.39	2.52	4.58	2.63	2.83	1.63
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	10.22	7.53***	19.79	14.59***	2.42	1.78
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	6.8	4.03*	8.61	5.10*	0.35	< 1
ความสงบสุขทางใจ	14.58	9.30***	11.67	7.45**	2.72	1.73
ความสำเร็จในชีวิต	0.16	< 1	1.42	< 1	0.19	< 1

จากตาราง 13 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง
กับเพศ เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 14 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับรายได้ของครอบครัว

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		รายได้ (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.79	1.25	0.51	< 1	1.39	< 1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.42	< 1	2.21	1.33	0.87	< 1
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.12	2.57	3.16	2.60	1.09	< 1
ความสงบสุขในสังคม	4.69	2.74	7.70	4.50**	1.95	1.14
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	3.59	2.71	0.75	< 1	1.91	1.44
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	5.95	3.55*	3.55	2.12	0.24	< 1
ความสงบสุขทางใจ	13.21	8.12***	0.63	< 1	1.04	< 1
ความสำเร็จในชีวิต	0.69	< 1	3.91	2.63	0.77	< 1

จากตาราง 14 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับรายได้ของครอบครัว เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 15 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของบิดา

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		อาชีพของบิดา (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	0.99	< 1	5.74	4.43 ^{**}	1.29	< 1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.38	< 1	5.45	3.13 [*]	2.28	1.31
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.59	2.99 [*]	1.81	1.51	1.3	1.08
ความสงบสุขในสังคม	3.48	1.95	2.67	1.50	0.63	< 1
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	11.19	8.22 ^{***}	3.63	2.66 [*]	2.18	1.6
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	4.756	2.73	2.95	1.70	0.44	< 1
ความสงบสุขทางใจ	15.56	9.65 ^{***}	1.59	< 1	1.51	< 1
ความสำเร็จในชีวิต	0.02	< 1	3.72	2.44 [*]	1.19	< 1

จากตาราง 15 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของบิดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 16 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของมารดา

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		อาชีพมารดา (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.08	< 1	2.64	1.85	0.5	< 1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.29	< 1	3.44	1.97	1.53	< 1
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.33	2.73	1.44	1.18	0.84	< 1
ความสงบสุขในสังคม	3.45	1.96	3.59	2.04	1.63	< 1
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	9.58	6.93***	1.67	1.21	2.39	1.73
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	5.16	3.03*	2.66	1.56	0.90	< 1
ความสงบสุขทางใจ	17.43	10.78***	1.17	< 1	1.08	< 1
ความสำเร็จในชีวิต	0.25	< 1	0.74	< 1	1.61	1.07

จากตาราง 16 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับอาชีพของมารดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 17 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของบิดา

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		การศึกษาบิดา (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	0.45	< 1	1.05	< 1	1.99	1.37
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.06	< 1	2.17	1.23	0.33	< 1
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.67	3.11*	2.86	2.43	1.69	1.43
ความสงบสุขในสังคม	3.75	2.14	0.26	< 1	0.53	< 1
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	14.04	10.13***	0.06	< 1	0.49	< 1
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	4.7	2.71	0.36	< 1	0.46	< 1
ความสงบสุขทางใจ	16.49	10.56***	2.98	1.91	1.43	< 1
ความสำเร็จในชีวิต	0.21	< 1	1.28	< 1	2.46	1.63

จากตาราง 17 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของบิดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่นับสนนสมมติฐาน

ตาราง 18 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของมารดา

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	การถ่ายทอด (ก)		การศึกษามารดา(ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การได้รับการยกย่องในสังคม	1.04	< 1	1.73	1.18	0.37	< 1
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	0.03	< 1	2.9	1.63	0.28	< 1
ความภาคภูมิใจในตนเอง	3.0	2.52	0.35	< 1	0.75	< 1
ความสงบสุขในสังคม	3.21	1.83	0.98	< 1	0.89	< 1
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	14.47	10.56***	2.04	1.49	1.19	< 1
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ	6.12	3.55*	0.78	< 1	1.7	< 1
ความสงบสุขทางใจ	17.08	11.35***	2.98	1.98	1.37	< 1
ความสำเร็จในชีวิต	0.228	< 1	2.36	1.56	2.62	1.743

จากตาราง 18 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับการศึกษาของมารดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

และจากตาราง 13-18 สรุปได้ว่า การได้รับถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับภูมิหลังด้านต่างๆของนักเรียน ได้แก่ เพศของนักเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพและระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ไม่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

2.8 สมมติฐานข้อ 8 ที่ว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับเพศของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับรายได้ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับอาชีพของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับระดับการศึกษาของบิดามารดา

ดังแสดงในตาราง 19-24 ต่อไปนี้

ตาราง 19 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตาม
การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับเพศ

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		เพศ (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	0.94	< 1	10.1	7.35 ^{***}	0.66	< 1
การประมาณตนและรักสันโดษ	10.87	6.85 ^{***}	36.08	22.74 ^{***}	1.11	< 1
การเป็นตัวของตัวเอง	6.6	4.81 ^{**}	8.54	6.23 ^{**}	2.97	2.16
การมีความสามารถสูง	5.38	3.44 [*]	13.7	8.74 ^{**}	0.91	< 1
ความกตัญญูรู้คุณ	0.43	< 1	28.71	15.86 ^{***}	2.02	1.12
ความซื่อสัตย์	8.03	5.06 ^{**}	8.42	5.31 [*]	2.79	1.76
ความรับผิดชอบ	3.27	2.08	0.09	< 1	0.52	< 1
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	1.02	< 1	0.27	< 1	1.79	1.25

จากตาราง 19 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับเพศ
เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 20 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตาม
การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับรายได้ของครอบครัว

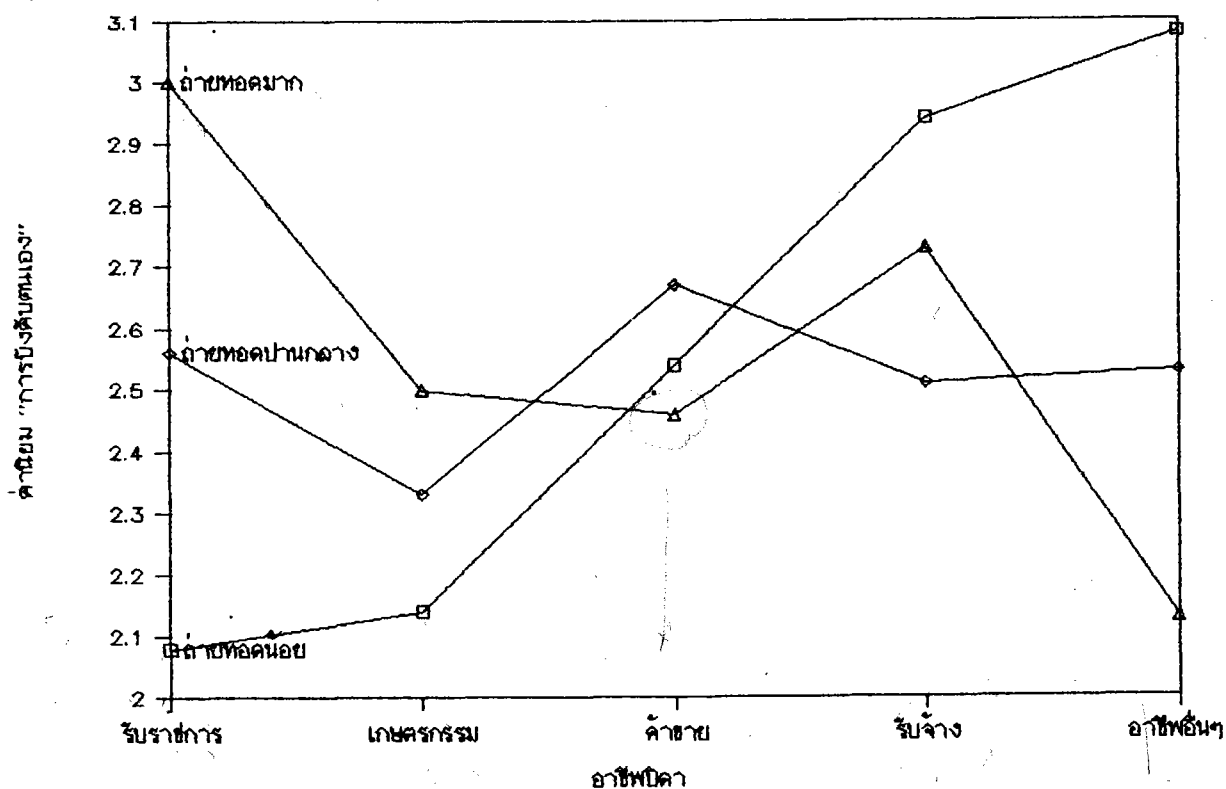
ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		รายได้ (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	0.48	< 1	0.15	< 1	0.48	< 1
การประมาณตนและรักสันโดษ	12.77	7.88 ^{***}	1.45	< 1	2.44	1.5
การเป็นตัวของตัวเอง	5.98	4.42 [*]	3.0	2.22	1.78	1.31
การมีความสามารถสูง	5.2	3.16 [*]	0.73	< 1	0.67	< 1
ความกตัญญูรู้คุณ	0.81	< 1	0.38	< 1	1.39	< 1
ความซื่อสัตย์	8.48	5.57 ^{**}	0.13	< 1	1.83	1.20
ความรับผิดชอบ	2.89	1.85	1.31	< 1	1.23	< 1
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	0.45	< 1	0.31	< 1	1.53	1.03

จากตาราง 20 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับรายได้
ของครอบครัว เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่นับสนนสมมติฐาน

ตาราง 21 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตาม
การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับอาชีพของบิดา

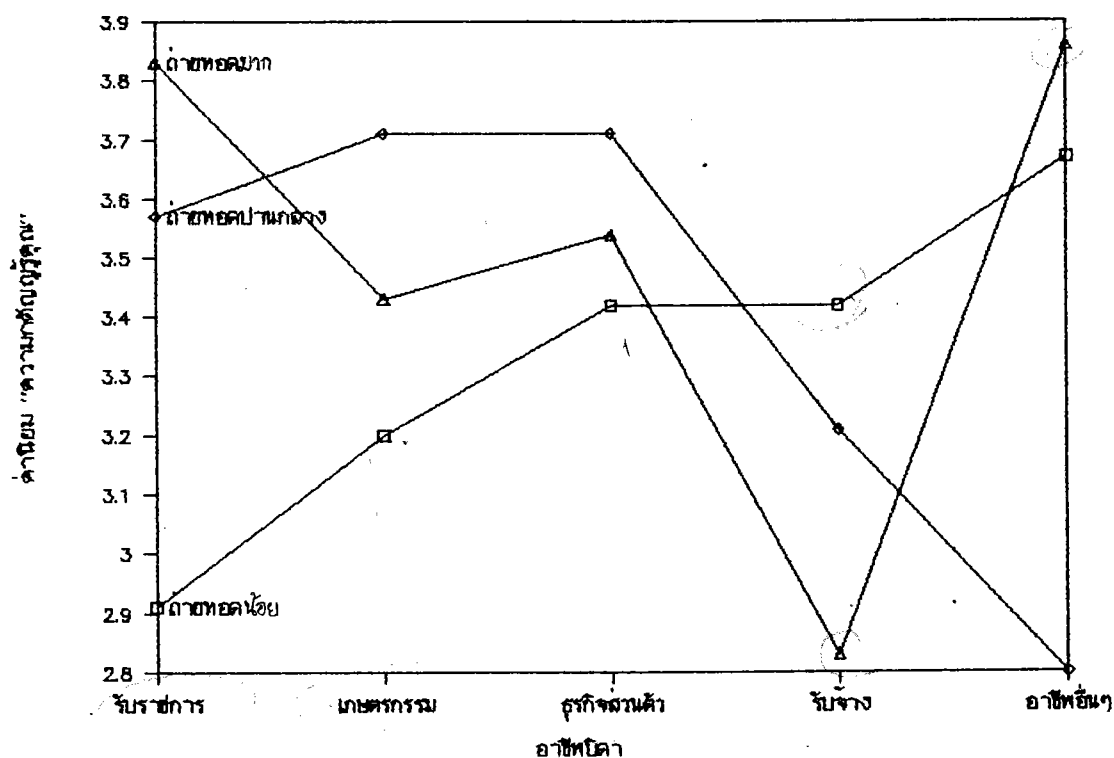
ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		อาชีพบิดา (ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	0.94	< 1	1.59	1.15	3.18	2.31 [*]
การประมาณตนและรักสันโดษ	14.06	8.80 ^{***}	3.92	2.45 [*]	1.25	< 1
การเป็นตัวของตัวเอง	3.42	2.50	1.86	1.36	1.16	< 1
การมีความสามารถสูง	5.88	3.71 [*]	0.72	< 1	2.18	1.37
ความกตัญญูรู้คุณ	0.24	< 1	3.6	1.98	4.11	2.26 [*]
ความซื่อสัตย์	9.56	5.92 ^{**}	1.3	< 1	0.82	< 1
ความรับผิดชอบ	3.61	2.30	1.93	1.23	1.85	1.18
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	1.11	< 1	1.74	1.17	0.2	< 1

จากตาราง 21 พบผลของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการการได้รับถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" กับอาชีพของบิดา และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" กับอาชีพของบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งแสดงว่านักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพแตกต่างกัน และได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" กับ "ความกตัญญูรู้คุณ" ในปริมาณที่ต่างกัน มีค่านิยมทั้งสองประการแตกต่างกัน เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานที่วางไว้ และเมื่อนำไปเขียนภาพเพื่อพิจารณาในรายละเอียด พบผลดังภาพประกอบที่ 1 และ 2 ต่อไปนี้

ภาพประกอบ 1 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "การบังคับตนเอง" จำแนกตาม การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับอาชีพของบิดา

จากภาพประกอบ 1 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "การบังคับตนเอง" จำแนกตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมกับอาชีพของบิดา พบว่า นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการและอาชีพเกษตรกรรม เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" มาก จะมีคะแนนค่านิยม "การบังคับตนเอง" สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและน้อย ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบธุรกิจส่วนตัว เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางจะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้น้อยและมาก ในขณะที่นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับจ้างและได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้น้อย มีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้มากและปานกลาง ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพอื่นๆ เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้น้อย จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงสุดและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและมาก

ภาพประกอบ 2 แสดงการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "ความกล้าแสดงออก" จำแนกตาม การได้รับการถ่ายเทค่านิยมกับอาชีพของบิดา

จากภาพประกอบ 2 เมื่อพิจารณาคะแนนเฉลี่ยของค่านิยม "ความกล้าแสดงออก" จำแนกตามการได้รับการถ่ายเทค่านิยมกับอาชีพของบิดา พบว่า นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการ และได้รับถ่ายเทค่านิยม "ความกล้าแสดงออก" มาก จะมีคะแนนค่านิยม "ความกล้าแสดงออก" สูงกว่า นักเรียนที่ได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและน้อย ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและธุรกิจส่วนตัว เมื่อได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้ในระดับปานกลางจะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้ในระดับมากและน้อย ในขณะที่นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพ รับจ้างและได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้ในระดับน้อย มีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้นปานกลางและมาก ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพอื่นๆ เมื่อได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้มาก จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงสุดและสูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายเทค่านิยมนี้ในระดับน้อยและปานกลาง

ตาราง 21 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับอาชีพของมารดา

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		อาชีพมารดา(ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	0.69	< 1	2.17	1.55	1.16	< 1
การประมาณตนและรักสันโดษ	15.45	9.50 ^{***}	1.45	< 1	0.45	< 1
การเป็นตัวของตัวเอง	5.89	4.31 [*]	2.72	1.99	2.37	1.73
การมีความสามารถสูง	6.82	4.27 [*]	0.59	< 1	1.72	1.08
ความกตัญญูรู้คุณ	0.16	< 1	1.89	1.00	1.4	< 1
ความซื่อสัตย์	8.21	5.22 ^{**}	2.58	1.63	0.97	< 1
ความรับผิดชอบ	2.09	1.34	0.45	< 1	0.79	< 1
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	0.27	< 1	2.26	1.59	1.24	< 1

จากตาราง 21 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับอาชีพของมารดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

ตาราง 22 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของบิดา

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		การศึกษาบิดา(ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	1.24	< 1	0.48	< 1	1.24	< 1
การประมาณตนและรักสันโดษ	12.91	7.72***	0.01	< 1	0.69	< 1
การเป็นตัวของตัวเอง	3.77	2.84	0.5	< 1	1.38	1.04
การมีความสามารถสูง	3.16	1.94	0.0	< 1	0.37	< 1
ความกตัญญูรู้คุณ	1.11	< 1	3.02	1.71	2.13	1.2
ความซื่อสัตย์	9.91	6.57**	2.7	1.79	2.34	1.55
ความรับผิดชอบ	2.52	1.62	0.17	< 1	1.11	< 1
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	0.43	< 1	0.13	< 1	1.18	< 1

จากตาราง 22 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของบิดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่นับสนนสมมติฐาน

ตาราง 23 วิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนค่านิยมวิถีปฏิบัติ เมื่อพิจารณาตามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของมารดา

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ	การถ่ายทอด (ก)		การศึกษามารดา(ข)		ก x ข	
	M.S.	F	M.S.	F	M.S.	F
การบังคับตนเอง	0.84	< 1	0.61	< 1	1.5	1.10
การประมาณตนและรักสันโดษ	13.43	8.25***	2.63	1.62	1.42	< 1
การเป็นตัวของตัวเอง	3.42	2.59	0.58	< 1	0.63	< 1
การมีความสามารถสูง	3.03	1.91	2.09	1.32	0.96	< 1
ความกตัญญูรู้คุณ	0.72	< 1	2.93	1.66	2.93	1.66
ความซื่อสัตย์	9.65	6.54**	1.43	< 1	3.11	2.11
ความรับผิดชอบ	2.32	1.49	0.97	< 1	0.04	< 1
ความมีน้ำใจเมตตาอารี	0.49	< 1	2.65	1.86	0.77	< 1

จากตาราง 23 ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติกับการศึกษาของมารดา เพราะฉะนั้นข้อมูลส่วนนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐาน

และจากตาราง 18-23 สรุปได้ว่า การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติด้าน "การบังคับตนเอง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" มีปฏิสัมพันธ์กับภูมิหลังด้านอาชีพของบิดาของนักเรียน ส่วนภูมิหลังด้านอื่นๆ ได้แก่ เพศของนักเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา ไม่พบว่า มีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

2.19 สมมติฐานข้อ 9 ที่ว่า "ค่านิยมจุดหมายปลายทางมีความสัมพันธ์กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ" พบผลดังตาราง 24 ต่อไปนี้

ตาราง 24 เปอร์เซนต์การทำนาย และลำดับความสำคัญของตัวทำนายค่านิยมแต่ละด้าน เมื่อให้ค่านิยมวิถีปฏิบัติเป็นตัวทำนายค่านิยมจุดหมายปลายทาง

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง	ค่านิยมวิถีปฏิบัติที่เป็นตัวทำนาย	% ของตัวทำนายแรก	% การทำนาย
การได้รับการยกย่องในสังคม	6,2,4,3,7,5,8	25.0	40.92
การมีชีวิตที่สบายพอสมควร	3,2	14.52	18.03
ความภาคภูมิใจในตนเอง	ไม่มี	-	-
ความสงบสุขในสังคม	4,6,5,7,2,1	19.26	33.34
ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ	6,8,5	17.19	23.7
ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ	ไม่มี	-	-
ความสงบสุขทางใจ	2,6,5,7	16.47	24.44
ความสำเร็จในชีวิต	4,3	12.2	15.82

- 1 = การบังคับตนเอง 2 = การประมาณตนและความรักสันโดษ
 3 = การเป็นตัวของตัวเอง 4 = การมีความสามารถสูง
 5 = ความกตัญญูรู้คุณ 6 = ความซื่อสัตย์
 7 = ความรับผิดชอบ 8 = ความมีน้ำใจเมตตาอารี

จากตาราง 24 แสดงว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" คือ ค่านิยม "ความซื่อสัตย์" โดยสามารถทำนายได้ 25.0 % ค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆที่สามารถเข้าร่วมทำนายตามลำดับได้แก่ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง"; "การเป็นตัวของตัวเอง"; "ความรับผิดชอบ"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ 40.92 % ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" พบว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายคือ ค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" โดยสามารถทำนายได้ 14.51 % และมีค่านิยม

"การประมาณตนและความรักสันโดษ" เข้าร่วมทำนายได้ 18.03 % ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "ความสงบสุขในสังคม" พบว่าค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายคือ ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" โดยสามารถทำนายได้ 19.26 % ค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆที่สามารถเข้าร่วมทำนายตามลำดับได้แก่ค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การบังคับตนเอง" โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ 33.34 %

ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทาง "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" พบว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายคือค่านิยม "ความซื่อสัตย์" โดยสามารถทำนายได้ 17.19 % ค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆที่สามารถเข้าร่วมทำนายตามลำดับได้แก่ค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ 23.7 % ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้านของ "ความสงบสุขทางใจ" พบว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายคือค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" โดยสามารถทำนายได้ 16.47 % ค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆที่สามารถเข้าร่วมทำนายตามลำดับได้แก่ค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความรับผิดชอบ" โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ 24.44 % ในส่วนของค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความสำเร็จในชีวิต" พบว่า ค่านิยมวิถีปฏิบัติแรกที่สามารถเป็นตัวทำนายคือค่านิยม "การมีความสามารถสูง" โดยสามารถทำนายได้ 12.2 % และมีค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" เข้าร่วมทำนายได้ 15.82 %

ส่วนค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้านของ "ความภาคภูมิใจในตนเอง" และ "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ" ไม่พบว่ามีค่านิยมวิถีปฏิบัติที่สามารถทำนายได้

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการค้นคว้า

การวิจัยเรื่อง "ค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัว และการถ่ายทอดค่านิยมที่แตกต่างกัน" มีจุดมุ่งหมายสำคัญ 4 ประการ คือ (1) เพื่อศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและลำดับความสำคัญของค่านิยมเหล่านี้ (2) เพื่อศึกษาความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ จากตัวแปรในด้านเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา (3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน (4) เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ของค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ ระหว่าง การได้รับการถ่ายทอดค่านิยม กับเพศของนักเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดาและมารดา ระดับการศึกษาของบิดาและมารดา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ ประกอบด้วยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปีการศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 3 ชุด เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถามดังกล่าวได้แก่ (1) แบบสอบถามเกี่ยวกับภูมิหลังของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งประกอบด้วยข้อความถามเกี่ยวกับเพศ ระดับการศึกษาของนักเรียน อาชีพกับระดับการศึกษาของบิดาและมารดา และรายได้ของครอบครัว (2) แบบสอบถามเกี่ยวกับค่านิยม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบจากสถานการณ์ที่กำหนดให้ แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ แบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทาง มี 28 ข้อ และแบบสอบถามค่านิยมวิถีปฏิบัติ มี 28 ข้อ และ (3) แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา ลักษณะของแบบสอบถามเป็นประโยคข้อความประกอบมาตรา 6 หน่วย แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่ การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง มี 39 ข้อ และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ มี 53 ข้อ

ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้น ได้กระทำเป็นลำดับขั้นดังนี้คือ ขั้นที่หนึ่ง สำนวณคุณสมบัติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามภูมิหลัง และการเรียงลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติ โดยหาค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ขั้นที่สอง ทดสอบความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยคะแนนค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ และหาค่าปฏิสัมพันธ์

ระหว่างการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม กับภูมิหลังของนักเรียนที่มีต่อค่านิยมแต่ละด้าน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ 2 ทาง (Two-Way ANOVA) กับสถิติ ที (t-test) และขั้นที่สาม เป็นการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Regression) สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมด สรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามภูมิหลัง พบว่า จากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนทั้งหมด 592 คน มีนักเรียนเพศชายและเพศหญิง นักเรียนจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายในจำนวนใกล้เคียงกัน ในด้านอาชีพของบิดาพบว่า ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้างธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ ตามลำดับ ในขณะที่มารดาของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านหรือไม่ได้ประกอบอาชีพ และประกอบธุรกิจส่วนตัว ส่วนการศึกษาของบิดาและมารดา พบว่าส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาในระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษา และรองลงมาคือระดับมัธยมศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ของครอบครัวอยู่ระดับปานกลาง คือ มีรายได้ระหว่าง 4,001-10,000 บาท รองลงมาคือระดับต่ำที่มีรายได้ระหว่าง 1,500-4,000 บาท ส่วนครอบครัวที่มีรายได้ระดับสูง คือมีรายได้ 10,001-70,000 บาท มีจำนวนน้อยที่สุด

2. ลำดับความสำคัญของค่านิยมจุดหมายปลายทาง พบว่านักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางด้านต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาจัดลำดับได้ดังนี้

- ลำดับ 1 ความสงบสุขทางใจ
- ลำดับ 2 การมีชีวิตที่สบายพอสมควร
- ลำดับ 3 ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ
- ลำดับ 4 ความสงบสุขในสังคม
- ลำดับ 5 ความภาคภูมิใจในตนเอง
- ลำดับ 6 ความสำเร็จในชีวิต
- ลำดับ 7 ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ
- ลำดับ 8 การได้รับการยกย่องในสังคม

3. ลำดับความสำคัญของค่านิยมวิถีปฏิบัติ พบว่านักเรียนให้ความสำคัญค่านิยมวิถีปฏิบัติด้านต่างๆ ซึ่งสามารถนำมาจัดลำดับได้ดังนี้

- ลำดับ 1 การประมาณตนและความรักสันโดษ
- ลำดับ 2 การมีความสามารถสูง
- ลำดับ 3 ความกตัญญูรู้คุณ
- ลำดับ 4 ความรับผิดชอบ

- ลำดับ 5 ความมีน้ำใจเมตตาอารี
- ลำดับ 6 การบังคับตนเอง
- ลำดับ 7 การเป็นตัวของตัวเอง
- ลำดับ 8 ความซื่อสัตย์

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางที่นักเรียนชายให้ความสำคัญมากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 มีเพียงค่านิยมเดียว คือค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า มีเพียง 2 ค่านิยมที่นักเรียนชายให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ค่านิยมดังกล่าวได้แก่ ค่านิยม "การบังคับตนเอง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" ตามลำดับ และยังพบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" และ "ความซื่อสัตย์" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า ค่านิยมจุดหมายปลายทางที่นักเรียนหญิงให้ความสำคัญมากกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 คือค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทั้ง 3 ด้านคือค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ", "การเป็นตัวของตัวเอง" และ "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ และยังพบว่านักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" มากกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีค่านิยมจุดหมายปลายทางเพียง 2 ค่านิยมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .05 ได้แก่ ค่านิยมด้าน "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" และ "ความสำเร็จในชีวิต" ตามลำดับ ส่วนค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า มีเพียงค่านิยมเดียวที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้แก่ ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๗. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า มีค่านิยมจุดหมายปลายทางเพียงค่านิยมเดียวที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญมากกว่าสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐1 ได้แก่ค่านิยมด้าน "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" ในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติ พบว่า มีเพียงค่านิยมเดียวคือ ค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" ที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐1 และยังพบว่าค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" เป็นค่านิยมที่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญสูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐1 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๘. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้านของนักเรียน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้านของ "ความสงบสุขในสังคม" มาก มีคะแนนค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐5 และยังพบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความมีเงินในเงินทองและวัตถุ"; "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" และ "ความสงบสุขทางใจ" มาก มีคะแนนของค่านิยมดังกล่าวสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐1 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๙. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมวิถีปฏิบัติแต่ละด้านของนักเรียน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติในด้านของ "การประมาณตน และความรักสันโดษ" และ "ความซื่อสัตย์" มาก มีคะแนนของค่านิยมดังกล่าวสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๐1 และ .๐1 ตามลำดับ และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "การมีความสามารถสูง" และ "ความรับผิดชอบ" มาก มีคะแนนของค่านิยมดังกล่าวสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐5 ส่วนค่านิยมอื่นๆ ไม่พบว่ามี ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๑๐. วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับตัวแปรในด้านเพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา การศึกษาของบิดา และการศึกษาของมารดา ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับตัวแปรดังกล่าว

11. วิเคราะห์ความแปรปรวนของค่านิยมวิถีปฏิบัติแต่ละด้าน เมื่อพิจารณาตามการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับตัวแปรในด้านเพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา การศึกษาของบิดา และการศึกษาของมารดา พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" กับอาชีพของบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการและเกษตรกรรมเมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" มาก จะมีคะแนนค่านิยม "การบังคับตนเอง" สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและน้อย ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับจ้างและอาชีพอื่นๆ เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" น้อย จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงที่สุด นอกจากนี้ยังพบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" กับอาชีพของบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการและได้รับถ่ายทอดค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" มาก จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและน้อย ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมและธุรกิจส่วนตัว เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลาง จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดในระดับมากและน้อย ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับจ้างและได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับน้อย จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้ในระดับปานกลางและมาก ในขณะที่นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพอื่นๆ เมื่อได้รับถ่ายทอดค่านิยมนี้มาก จะมีคะแนนค่านิยมนี้สูงที่สุด สำหรับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นกับตัวแปรอื่นๆ ไม่พบว่ามีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

12. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมแต่ละด้าน โดยใช้ตัวแปรเกณฑ์คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ตัวพยากรณ์คือค่านิยมวิถีปฏิบัติ พบผลดังนี้ ค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "การได้รับความยกย่องในสังคม" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์" เข้าทำนายได้ 25 % และมีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง"; "การเป็นตัวของตัวเอง"; "ความรับผิดชอบ"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" เข้าร่วมทำนายได้ 40.92 % ค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้านของ "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" มีค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" เข้าทำนายได้ 14.51 % และมีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" เข้าร่วมทำนายได้ 18.03 % ค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความสงบสุขในสังคม" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง" เข้าทำนายได้ 19.26 % และมีค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การบังคับตนเอง" เข้าร่วมทำนายได้ 33.34 % ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทาง "ความมีเงินทองและวัตถุ" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์" เข้าทำนายได้ 17.19 % และมีค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" เข้าร่วมทำนายได้ 23.70 % ค่านิยมจุดหมายปลายทางในด้าน "ความสงบ

สุขทางใจ" มีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" เข้าทำนายได้ 16.47 x และมีค่านิยม "ความซื่อสัตย์", "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความรับผิดชอบ" ร่วมทำนายได้ 24.44 x ในส่วนของค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความสำเร็จในชีวิต" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง" เข้าทำนายได้ 12.2 x และมีค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" ร่วมทำนายได้ 15.82 x สำหรับค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความภาคภูมิใจในตนเอง" และ "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" ไม่พบว่ามีค่านิยมวิถีปฏิบัติที่สามารถทำนายได้

อภิปรายผล

ในส่วนของผลของค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ได้พบจากงานวิจัยนี้ อภิปรายได้ดังนี้ ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทางพบว่าค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" และ "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญสำหรับนักเรียนมากกว่าค่านิยมอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฟิลลิปส์ (Phillips, 1965) ที่พบว่า ชาวชนบทไทยมีค่านิยมจุดหมายปลายทางอยู่เพียงแค่ความต้องการชีวิตที่พอมีพอกินเท่านั้น การที่ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" และ "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญสูงมากเป็นเพราะค่านิยมทั้งสองประการเป็นค่านิยมที่มีพื้นฐานมาจากหลักคำสอนและความเชื่อของศาสนาพุทธ ซึ่งเน้นในเรื่องของกฎแห่งกรรม บุญบาป และทางสายกลาง กลุ่มตัวอย่างจึงให้ความสำคัญแก่การมีจิตใจที่สงบและมีชีวิตที่ไม่ดิ้นรน ซึ่งในงานวิจัยของ เน็ญแซ ประจวบปัจจนิก และอ้อมเดือน สดมณี (2529) ก็พบว่า ค่านิยมเหล่านี้เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญมากเช่นเดียวกัน ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ นีออน กลิ่นรัตน์ และคณะ (2525) ที่พบว่าอาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" ไว้ในอันดับ 4 และงานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนิท สัมครการ (2522) ที่พบว่าผู้มีการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" ไว้ในอันดับที่ 3 ซึ่งลำดับความสำคัญของค่านิยมจากทั้งสองงานวิจัยดังกล่าวก็เป็นลำดับที่สูงกว่าค่านิยมอื่นๆ

ส่วนค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" การวิจัยในครั้งนี้พบว่า นักเรียนให้ความสำคัญไว้ที่อันดับที่ 3 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับค่านิยมอื่นพบว่า เป็นอันดับกลางค่อนข้างสูง และยังมีความสำคัญมากกว่าค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" ผลในลักษณะเช่นนี้ยังพบในงานวิจัยอื่นๆ เช่น งานวิจัยของ นีออน กลิ่นรัตน์ และคณะ (2525) และนีออน กลิ่นรัตน์ (2526) ที่พบว่าค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" มีความสำคัญกว่าค่านิยม "โลกที่มีสันติสุข" ผลที่ได้เช่นนี้ทำให้มองเห็นว่า กลุ่มคนไทยให้ความสำคัญแก่ประเทศไทยมากกว่าการเห็นความสำคัญ

ของสังคมโดยรวม ในด้านของค่านิยม "ความภาคภูมิใจในตนเอง" และ "ความสำเร็จในชีวิต" พบว่าเป็นค่านิยมส่วนบุคคลที่นักเรียนให้ความสำคัญต่ำกว่าค่านิยมอื่น ผลนี้ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ นีออน กลิ่นรัตน์ และคณะ (2525) และนีออน กลิ่นรัตน์ (2526) ที่พบว่าอาจารย์จากสถาบันฝึกหัดครู อาจารย์และนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยให้ความสำคัญไว้ในอันดับต้นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มนักเรียนยังอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนต้น ยังต้องเรียนรู้และพึ่งพาบุคคลอื่นๆ เช่น บิดามารดา ครู เพื่อน อยู่ตลอดเวลา จึงไม่ค่อยให้ความสำคัญแก่ค่านิยมทั้งสองประการนี้มากเท่าใดนัก ต่างจากกลุ่มนักศึกษาและอาจารย์ที่อยู่ในช่วงผู้ใหญ่ตอนต้นจนถึงผู้ใหญ่ตอนกลาง เป็นบุคคลที่ได้เรียนรู้และบรรลุผลภาวะในด้านต่างๆ มากพอสมควรแล้ว บุคคลในช่วงนี้จึงเห็นความสำคัญของค่านิยมดังกล่าวมากกว่าเด็กนักเรียน นอกจากนี้ จากการศึกษาของนักจิตวิทยาสังคมก็พบว่า ความต้องการความภาคภูมิใจในตนเองเป็นลักษณะที่มีโอกาสพบในวัยผู้ใหญ่มากกว่าในเด็ก หรือในวัยรุ่น (Kohlberg, 1976:33-36)

ส่วนค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" เป็นค่านิยมที่กลุ่มนักเรียนให้ความสำคัญไว้ในระดับต่ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยอื่นๆ เช่น สุนทรี โคมิน และสินทิ สัมภการ (2522) ฯลฯ และในการวิจัยนี้พบว่า เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญมากกว่าค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ในภาวะสังคมปัจจุบัน ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจได้กระตุ้นบุคคลให้มีความต้องการสูงขึ้น กลุ่มนักเรียนจึงให้ความสำคัญแก่ความเจริญทางวัตถุและการมั่งมีในเงินทองสูงกว่าการได้รับการยกย่องจากสังคม

นอกจากนี้ ในส่วนของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" มากกว่าค่านิยมอื่นๆ รองลงมาได้แก่ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับงานวิจัยในอดีตที่พบว่าค่านิยม "ความกตัญญู" เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญมาก เช่น ประเสริฐ ชูลิษฐ์ (2518) แต่ทั้งนี้ในงานวิจัยของ ชัยพร วิชาวุธ, วีระพร อวรรณไธ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์ (2527) ก็พบผลที่สอดคล้องกันที่ว่าค่านิยมในเรื่องของบุญคุณได้ลดความสำคัญลง กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างจากงานวิจัยดังกล่าวมีความเห็นว่า ความกตัญญูเป็นเพียงค่านิยมที่สมควรจะทำ และถ้าหากทำไปแล้วก็คงจะไม่ได้ประโยชน์อะไรมากนัก การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้มองเห็นถึงการลดความสำคัญของค่านิยมด้านความกตัญญูลง แต่การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมในด้านนี้ก็ไม่ได้เปลี่ยนไปมากนัก เพียงแต่ว่าค่านิยมด้าน "การมีความสามารถสูง" ได้เพิ่มความสำคัญมากขึ้นกว่า "ความกตัญญูรู้คุณ" และค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" เองก็ยังมีค่าสำคัญมากกว่าค่านิยมอื่นๆ อีกหลายค่านิยม เช่น ค่านิยมด้าน "ความรับผิดชอบ", "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" และ "การบังคับตนเอง"

และในส่วน of ค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" กับ "ความซื่อสัตย์" พบว่าเป็นค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยกว่าค่านิยมอื่น ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้ (เช่น สุนทรี โคมิน และ สนิท สมักรการ. 2522, นีออน กลิ่นรัตน์ และคณะ. 2525 และ นีออน กลิ่นรัตน์. 2526) ที่พบว่าค่านิยมดังกล่าวเป็นค่านิยมที่มีความสำคัญมากกว่าค่านิยมอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่ลังเล สับสนในการแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเอง (ฉลองรัฐ อินทริย์ และคณะ. 2527:6-7 อ้างอิงมาจาก หนูสุข จิตรสุนธี. 2521) และมักจะทำตามค่านิยมหรือกฎเกณฑ์ของกลุ่มและพวกพ้องของตน เมื่อกลุ่มกระทำเช่นไรก็มักพยายามทำตามนั้น ความคิดและการกระทำของวัยรุ่นจึงมักขึ้นอยู่กับกลุ่มหรือพวกพ้อง มากกว่าจะเป็นความคิดและการกระทำของตน (เพ็ญแข ประจวบปัจฉิม. 2527:63-65) นักเรียนในกลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" ต่ำกว่าค่านิยมอื่น ส่วนที่พบว่าค่านิยม "ความซื่อสัตย์" เป็นค่านิยมที่มีความสำคัญน้อยกว่าทุกค่านิยมและแตกต่างจากข้อค้นพบของงานวิจัยอื่นๆ นั้น อาจเป็นเพราะในงานวิจัยอื่นเป็นการถามในลักษณะที่ตรงเกินไป ผู้ตอบจึงหลีกเลี่ยงการตอบที่ตรงกับความ เป็นจริง ต่างจากการวิจัยในครั้งนี้ที่เป็นการสร้างสถานการณ์ต่างๆขึ้นมา ซึ่งผู้ตอบจะเลือกตอบอย่างไรก็ได้ตามความคิดเห็นของตน อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาผลการวิจัยของ ชัยพร วิชชาวุธ, ธีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคค์ (2527) ก็พบผลที่สอดคล้องกับผลการวิจัยในส่วนนี้ กล่าวคือพบว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ เช่น การรักษาสัญญา การพูดเท็จ เป็นพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขในการกระทำ โดยที่กลุ่มตัวอย่างจะเลือกกระทำพฤติกรรมความซื่อสัตย์ที่ทำให้ตนเองไม่ต้องเดือดร้อนหรือไม่ทำให้ตนเกิดผลเสียหายเท่านั้น และในกรณีที่ไม่มี ความจำเป็นต้องซื่อสัตย์ พฤติกรรมความซื่อสัตย์ก็จะลดน้อยลงด้วย ข้อค้นพบนี้จึงเป็นสิ่งที่ช่วยอธิบายสนับสนุนผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องค่านิยม "ความซื่อสัตย์" ในงานวิจัยนี้ได้เป็นอย่างดี

สำหรับการอภิปรายตามสมมติฐานที่วางไว้ในงานวิจัยนี้ มีดังนี้

สมมติฐานข้อ 1 "นักเรียนชายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนหญิง" ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทางพบว่า นักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมทางด้าน "การได้รับการยกย่องในสังคม" สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และยังพบด้วยว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ผลที่ได้ในครั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของ อนันต์ พงศ์เสาวภาคย์ (2529) ที่พบว่านักเรียนหญิงมีการปฏิบัติตามค่านิยมในด้านของการมีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ อยู่ในระดับที่สูงกว่าเพศชาย ที่พบผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะจาก

งานวิจัยที่ผ่านมาพบว่า เพศหญิงเป็นผู้ที่ต้องการความสุขและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตมากกว่าเพศชาย (สุนทรี โคมิน และสนธิ สัมครการ. 2522) ซึ่งคำนิยามดังกล่าวเป็นคำนิยามส่วนบุคคล ดังนั้นเพศหญิงจึงมีความรู้สึกว่าการหากประเทศชาติไม่มั่นคงปลอดภัย ก็อาจส่งผลกระทบต่อยังความมั่นคงปลอดภัยของตนเองด้วย จึงต้องการให้ทำงานบำรุงประเทศชาติให้มีความมั่นคงปลอดภัย เพื่อส่งผลให้ตนเองไม่ต้องเดือดร้อน เพศหญิงจึงเป็นผู้ที่ให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ" สูงกว่าชาย ในด้านของคำนิยามวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชายได้ให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "การบังคับตนเอง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ที่พบด้วยว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "ความซื่อสัตย์" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้านี้เช่น เมธี โพนินันท์ (2523) และ วิวัฒน์ อัคราณิษฐ์ (2523) ฯลฯ ที่พบว่า กลุ่มนักเรียนวัยรุ่นหญิงมีความซื่อสัตย์สูงกว่านักเรียนวัยรุ่นชาย และดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจฉิม (2520) ที่วิจัยพบว่า เพศหญิงมีคะแนนจริยธรรมสูงกว่าเพศชาย ที่พบผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะ ความแตกต่างในด้านการคาดหวังต่อพฤติกรรมของแต่ละเพศ กล่าวคือ ในสภาพทั่วไปของสังคมไทยนั้น แม้ว่าความซื่อสัตย์จะเป็นคำนิยามที่ครอบครัวยุคใหม่ให้ความสำคัญต่อการปลูกฝังให้แก่ทั้งสองเพศ แต่อาจเป็นเพราะว่าสังคมมีความคาดหวังต่อพฤติกรรมของเพศหญิงมากกว่าเพศชาย เพศหญิงจึงได้รับการอบรมอย่างเข้มงวดในด้านความประพฤติ และทำให้เพศหญิงระมัดระวังต่อการแสดงพฤติกรรมด้านนี้มากกว่าเพศชาย

สมมติฐานข้อ 2 "นักเรียนหญิงมีคำนิยามจุดหมายปลายทางและคำนิยามวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนชาย" ในด้านของคำนิยามจุดหมายปลายทางพบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "ความสงบสุขทางใจ" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ที่พบด้วยว่า นักเรียนชายให้ความสำคัญแก่คำนิยาม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" สูงกว่านักเรียนหญิงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แต่ผลนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนทรี โคมิน และสนธิ สัมครการ (2522) ที่พบว่าเพศชายให้ความสำคัญแก่ คำนิยาม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" สูงกว่าเพศหญิง และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผ่องพรรณ เกิดนิพัทธ์ (2531) ที่พบว่านักเรียนชายให้ความสำคัญแก่คำนิยามในการทำงานที่ให้ผลตอบแทนทางด้านเศรษฐกิจสูงกว่านักเรียนหญิง ที่พบผลเช่นนี้อาจเป็นเพราะในสังคมไทย เพศชายเป็นหัวหน้าครอบครัว และมีภาระในการรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายของสมาชิกในครอบครัว จึงทำให้เพศชายต้องพยายามคิดหาหนทางต่างๆ เพื่อกระทำให้ครอบครัวมีฐานะที่ดีลักษณะเช่นนี้พบผลได้ชัดเจนในการวิจัยเกี่ยวกับหน้าที่ของครอบครัวในกรุงเทพมหานคร (ประสิทธิ์ สวาสดิ์ญาติ. 2526) ที่พบว่า คนในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีความเห็นว่า หน้าที่ในการหา

รายได้เป็นหน้าที่ของสามี ส่วนหน้าที่ในการดูแลทำความสะอาดบ้านและซื้อของใช้ประจำบ้าน การซักผ้า รีดเสื้อผ้า รวมทั้งหน้าที่ในการจัดทำหรือจัดซื้ออาหารเพื่อบริโภคในครอบครัว เป็นหน้าที่ของภรรยา ทั้งนี้เพราะสังคมจะยอมรับนับถือผู้ชายซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวที่สามารถทำให้ภรรยาและบุตรมีความเป็นอยู่สุขสบาย มีเงินทองเพียงพอไว้สำหรับใช้จ่ายใช้สอย ในขณะที่สังคมก็คาดหวังและชื่นชมผู้หญิงที่เป็นแม่บ้านแม่ศรีเรือน เพศหญิงมักต้องรับผิดชอบดูแลความเรียบร้อยภายในบ้าน การทำงานนอกบ้านของเพศหญิงเป็นเพียงเพื่อช่วยเหลือครอบครัวเท่านั้น และสภาพของสังคมดังกล่าวเป็นส่วนผลักดันให้เพศชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" สูงกว่าเพศหญิง และลักษณะเช่นนี้ก็ส่งผลต่อมายังการอบรมสั่งสอนบุตรหลานให้ยอมรับค่านิยมดังกล่าวไว้ด้วย ส่วนในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การเป็นตัวของตัวเอง" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และนักเรียนหญิงยังให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะเพศหญิงส่วนใหญ่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลมากกว่าเพศชายนั่นเอง

สมมติฐานข้อ 3 "นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนบุคคล สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทางพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" และ "ความสำเร็จในชีวิต" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนในด้านของค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยพร วิชาวุธ, ธีระพร อูวรรณไพ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุคค์ (2527) ที่พบว่า ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าจะให้ความสำคัญแก่ความมั่งมีและความสำเร็จสูงกว่าผู้มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า ผลที่พบดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของพัฒนาการของค่านิยมที่ค่อยๆ เปลี่ยนจากการเน้นที่สังคมไปสู่การเน้นที่ส่วนบุคคลมากขึ้น เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้น พัฒนาการของค่านิยมดังกล่าวสามารถอธิบายได้เป็นสองประเด็นด้วยกัน ประเด็นแรกคือ เมื่อกลุ่มตัวอย่างยังเป็นเด็ก และได้รับการอบรมสั่งสอนตามหลักสูตรการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ซึ่งเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์ของส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ของส่วนตน และการเน้นนี้ยังคงมีต่อไปอีกในหลักสูตรระดับที่สูงขึ้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างมีอายุมากขึ้นก็จะได้รับรู้สภาพความเป็นจริงของระบบต่างๆ ในสังคมที่ต้องมีการแข่งขัน และพึ่งตนเองมากขึ้น ดังนั้นค่านิยมจึงเริ่มเปลี่ยนไปเน้นที่ความสำเร็จในชีวิตการทำงาน และไปสู่ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สินของตน

เองในที่สุด ซึ่งทำให้มองเห็นว่า เมื่อบุคคลเป็นผู้ใหญ่หรือมีอายุมากขึ้น มีค่านิยมที่เน้นประโยชน์ของตนเองมากขึ้น คำอธิบายอีกประเด็นหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนั้นเป็นคนรุ่นใหม่ ซึ่งได้รับการอบรมสั่งสอนตามหลักสูตรที่เน้นด้านประโยชน์ของส่วนรวมดังกล่าว ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ใหญ่กว่าก็เป็นคนรุ่นเก่ากว่า และได้รับการปลูกฝังมาให้เน้นที่ประโยชน์ของส่วนรวมน้อยกว่า ในประเด็นนี้ค่านิยมของคนแต่ละรุ่นจึงมีความแตกต่างกัน และทำให้การจัดอันดับความสำคัญของค่านิยมแตกต่างกันไป อย่างไรก็ตาม ค่านิยมเกี่ยวกับความมุ่งมั่นและความสำเร็จก็เป็นค่านิยมที่เน้นทางด้านวัตถุที่มักพบว่ามีค่าอย่างมากในผู้ที่มีการศึกษาสูง และผู้ที่อยู่ในสังคมที่มีความทันสมัย (Modernity) หรือในสภาพของสังคมเมือง ดังเช่นที่ พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อูวรรณ (2527) ศึกษาพบว่า ค่านิยมของผู้ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครที่มีความสำคัญมากที่สุดได้แก่การประสบความสำเร็จ

สมมติฐานข้อ 4 "นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่านิยมจุดหมายปลายทางและค่านิยมวิถีปฏิบัติ ที่เป็นส่วนสังคม สูงกว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย" ในด้านของค่านิยมจุดหมายปลายทางพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นได้ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนค่านิยมวิถีปฏิบัติพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนจากชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน ทั้งนี้ในงานวิจัยของ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2522) ก็พบว่า ความกตัญญูเป็นสิ่งที่ลดความสำคัญลงอย่างมากในวัยรุ่นและผู้ที่มีการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ และทำให้มองเห็นว่า เมื่อบุคคลได้รับการศึกษาสูงขึ้น จะเห็นความสำคัญของความกตัญญูน้อยลง และให้ความสำคัญแก่ค่านิยมด้านอื่นๆ แทน นอกจากนี้ยังพบด้วยว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ที่พบผลดังกล่าวเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างเด็กกับบุคคลอื่น และทำให้เด็กรู้จักการลดความต้องการส่วนตนลง กล่าวคือ เด็กจะค่อยๆ เข้าใจบทบาททางสังคมของบุคคลต่างๆ ในสังคมมากขึ้นตามวัยที่เพิ่มขึ้น โดยเริ่มตั้งแต่การเข้าใจบทบาททางสังคมของกลุ่มเพื่อนเล่น ของบิดามารดา ของครู ไปจนถึงบุคคลอื่นๆ การที่เด็กเริ่มเข้าใจบทบาททางสังคมของบุคคลประเภทต่างๆ นี้ เป็นกระบวนการเข้าสวมบทบาท (Role-Taking) ซึ่งจะช่วยขัดเกลาพฤติกรรมของเด็กให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ โดยเด็กจะค่อยๆ ลดพฤติกรรมที่ต้องการสนองตอบความต้องการส่วนตนลง แล้วจะเพิ่มพฤติกรรมที่ต้องการสนองตอบความต้องการของสังคมมากขึ้น (เพ็ญแข ประจันปัจฉนิภ. 2533: 27-29) เมื่อโตขึ้น เด็กจึงลดความเห็นแก่ตัวลง ดังที่เห็นได้

จากงานวิจัยนี้พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นผู้ผ่านกระบวนการของการสวมบทบาทมามากกว่า จึงให้ความสำคัญแก่การมีน้ำใจเมตตาอารีมากกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

สมมติฐานข้อ 5 "นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางในระดับสูง มีค่านิยมจุดหมายปลายทางสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ" พบว่า นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" มาก ได้คะแนนของค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" มากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ"; "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ" และ "ความสงบสุขทางใจ" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี (2524) และวันชัย มิกกลาง (2530) ที่ศึกษาพบว่า ผู้ที่ได้รับถ่ายทอดคุณลักษณะต่างๆของจิตใจเข้าไว้มาก เป็นผู้ที่มิมีลักษณะเหล่านี้อยู่ในตัวมากกว่าผู้ที่ได้รับถ่ายทอดน้อย จึงแสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาหรือผู้ใหญ่ในครอบครัวมาก มีค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมสั่งสอนน้อย ทั้งนี้จากข้อค้นพบในงานวิจัยของ จรรยา สุวรรณทัต และคณะ (2529) ที่ศึกษาทัศนคติของปู่ย่าตายาย และบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่มีผลต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก พบว่า ทั้งปู่ย่าตายายและบิดามารดาต่างก็มีความเห็นสอดคล้องกันว่า บิดามารดาเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กในครอบครัว กล่าวคือ บิดามารดาจะมีอิสระเสรีในการอบรมบุตรหลานของตน โดยปู่ย่าตายายเป็นเพียงผู้ที่คอยช่วยเหลือและเป็นที่ปรึกษาเท่านั้น ดังนั้น การปลูกฝังให้นักเรียนมีจุดหมายของชีวิตเป็นอย่างไร เช่น การต้องการเห็นสังคมสงบสุข หรือต้องการเป็นคนร่ำรวยกว่าคนอื่น ฯลฯ ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับ การสั่งสอนจากภายในครอบครัวด้วย การที่บิดามารดาถ่ายทอดหรือปลูกฝังสิ่งใดๆให้กับเด็ก เด็กจึงมีโอกาที่จะยอมรับเอาสิ่งนั้นมาได้โดยง่าย

สมมติฐานข้อ 6 "นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติในระดับสูง มีค่านิยมวิถีปฏิบัติสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดในระดับต่ำ" พบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "ความซื่อสัตย์" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และ .01 ตามลำดับ และนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "การมีความสามารถสูง" และ "ความรับผิดชอบ" มาก ได้คะแนนของค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร

และวิลาสลักษณ์ ชั่ววลี (2524) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดลักษณะของจิตใจ 5 ด้าน ซึ่ง ได้แก่ ความซื่อสัตย์ การมีสัมมาคารวะ ความเอื้อเฟื้อ ความกตัญญูททเวที และการยึดบาปบุญ มาก จะมีลักษณะดังกล่าวนี้มากกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดน้อย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย มิกกลาง (2530) ที่ศึกษาเกี่ยวกับปริมาณการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดา กับทัศนคติและการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนในพุทธศาสนาของนิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า นิสิตนักศึกษาที่ได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาจากบิดามารดามาก มีทัศนคติ และการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนในพุทธศาสนามากกว่าผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดน้อย ซึ่งสอดคล้องกับผลของการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่า การถ่ายทอดค่านิยมจากภายในครอบครัวมีความสำคัญต่อค่านิยมของนักเรียน กล่าวคือ นักเรียนที่บิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ภายในบ้านให้การอบรมสั่งสอน และกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนเห็นมาก นักเรียนจะมีค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับการสั่งสอน และการทำตัวเป็นแบบอย่างจากผู้ใหญ่น้อยกว่า ส่วนที่พบว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดค่านิยมมากมีค่านิยมบางด้านไม่แตกต่างจากนักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดน้อยนั้น อาจเป็นเพราะการเรียนรู้ค่านิยมของนักเรียนขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายด้านด้วยกัน เช่น การเรียนรู้จากครู จากเพื่อน การเรียนรู้แบบอย่างจากผู้ใหญ่คนอื่นในสังคม หรือจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ ฯลฯ ซึ่งบุคคลหรือสื่อต่างๆ เหล่านี้จะเข้ามาอิทธิพลอย่างมากต่อค่านิยมของนักเรียน อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยนี้ก็พบว่า การถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดาก็มีความสำคัญต่อนักเรียน กล่าวคือ ค่านิยมที่ส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดี คนเก่ง เช่น การมีความสามารถสูง ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ ฯลฯ พบว่าเป็นค่านิยมที่นักเรียนได้รับถ่ายทอดมาจากครอบครัว ดังนั้น ผลจากงานวิจัยในส่วนนี้จึงสรุปได้ว่า แม้ว่าในปัจจุบันนี้บทบาทของครอบครัวจะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และมีสถาบันทางสังคมอื่นๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนนั้น แต่การอบรมสั่งสอนให้เด็กเป็นคนดีได้ สิ่งที่สำคัญก็คือการถ่ายทอดค่านิยมที่ดีจากครอบครัวมาสู่เด็กนั่นเอง

สมมติฐานข้อ 7 "ค่านิยมจุดหมายปลายทางเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับ เพศ ของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับ รายได้ ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับ อาชีพ ของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับ ระดับการศึกษา ของบิดามารดา"

ในการวิจัยครั้งนี้ไม่พบปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางแต่ละด้านกับตัวแปรในด้านเพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดา ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน แสดงว่าการถ่ายทอดค่านิยม

จุดหมายปลายทางไม่มีผลกระทบร่วม (Interaction) กันกับตัวแปรดังกล่าว การถ่ายทอดค่านิยมจึงสามารถใช้อธิบายค่านิยมแต่ละด้านของนักเรียนแยกจากตัวแปรดังกล่าวได้ เพราะตัวแปรเหล่านี้ไม่มีปฏิสัมพันธ์กันจนถึงระดับที่ยอมรับได้ แต่ทั้งนี้ก็ยังมิตัวแปรอื่นๆ เช่น การถ่ายทอดค่านิยมจากครู เพื่อน หรือสื่อมวลชน ฯลฯ ที่อาจเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับค่านิยมที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ได้

สมมติฐานข้อ 8 “ค่านิยมวิถีปฏิบัติเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง

- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับเพศของนักเรียน
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับรายได้ของครอบครัว
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับอาชีพของบิดามารดา
- การได้รับการถ่ายทอดค่านิยมวิถีปฏิบัติ กับระดับการศึกษาของบิดามารดา”

จากผลที่พบว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม “การบังคับตนเอง” กับอาชีพของบิดา และการถ่ายทอดค่านิยม “ความกตัญญูรู้คุณ” กับอาชีพของบิดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดตามผลดังต่อไปนี้ คือ ในด้านของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม “การบังคับตนเอง” กับอาชีพของบิดา พบว่า ปริมาณการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม “การบังคับตนเอง” ของนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการและเกษตรกรรม มีความสัมพันธ์กับคะแนนค่านิยม กล่าวคือ นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมมากเป็นผู้ที่มีคะแนนค่านิยมมาก รองลงมาได้แก่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดปานกลางและน้อยตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับจ้าง เมื่อได้รับการถ่ายทอดค่านิยมน้อย มีคะแนนค่านิยมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดมากและปานกลาง ในขณะที่นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพอื่นๆ และได้รับการถ่ายทอดค่านิยมน้อย มีคะแนนค่านิยมสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดปานกลางและมาก ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวมีคะแนนของค่านิยมใกล้เคียงกัน ในด้านของปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม “ความกตัญญูรู้คุณ” กับอาชีพของบิดา พบว่า การได้รับการถ่ายทอดค่านิยม “ความกตัญญูรู้คุณ” ของนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับราชการมีความสัมพันธ์กับคะแนนค่านิยม โดยนักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยมมากเป็นผู้ที่มีคะแนนค่านิยมมาก รองลงมาได้แก่นักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดปานกลางและน้อยตามลำดับ ส่วนนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพเกษตรกรรมและธุรกิจส่วนตัว เมื่อได้รับการถ่ายทอดค่านิยมน้อย ก็เป็นผู้ที่มีคะแนนค่านิยมน้อย และน้อยกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดมากและปานกลาง ในขณะที่นักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพรับจ้างและได้รับการถ่ายทอดค่านิยมน้อย มีคะแนนค่านิยมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดปานกลางและมาก และนักเรียนที่บิดาประกอบอาชีพอื่นๆ เมื่อได้รับการถ่ายทอดค่านิยมมาก มีคะแนนค่านิยมมากกว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดน้อยและปานกลาง

และจากการที่ไม่พบว่าปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างการถ่ายทอดค่า

นิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆกับตัวแปรในด้านเพศ รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดา อาชีพของมารดา ระดับการศึกษาของบิดา และระดับการศึกษาของมารดา นั้น อาจเป็นเพราะว่าตัวแปรดังกล่าวไม่มีความสัมพันธ์ต่อกันจนถึงระดับที่ยอมรับได้ แต่ทั้งนี้ยังมีตัวแปรอื่นๆ เช่น ลักษณะของสังคม วัฒนธรรม ภูมิสำเนา ศาสนา ฯลฯ ที่อาจจะเข้ามามีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์กับตัวแปรที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งจะต้องทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

สมมติฐานข้อ 9 "ค่านิยมจุดหมายปลายทางมีความสัมพันธ์กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ" จาก การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติ ปรากฏว่าผลลัพธ์ที่น่าสนใจดังต่อไปนี้ คือ

ค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์" เข้าทำนายได้สูงถึง 25.0 % และมีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง"; "การเป็นตัวของตัวเอง"; "ความรับผิดชอบ"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" เข้าร่วมทำนายได้ 40.92 % แสดงว่า การได้รับการยกย่องจากสังคมมีอิทธิพลอย่างมากต่อการ แสดงความซื่อสัตย์ของนักเรียน เพราะนักเรียนจะเลือกแสดงพฤติกรรมความซื่อสัตย์เนื่องจากต้องการ ได้รับการยกย่องจากสังคมเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยก่อนหน้านี้ที่พบว่า พฤติกรรม ความซื่อสัตย์จะต้องมีเงื่อนไขในการกระทำ โดยต้องเป็นพฤติกรรมที่ไม่ทำใหตนเองเดือดร้อนเท่า นั้น (ชัยพร วิชาวุธ, วีระพร อวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. 2527) และเงื่อนไข เติมเต็มที่พบจากงานวิจัยนี้ก็คือ เป็นพฤติกรรมที่เมื่อกระทำแล้วตนเองจะได้รับความยกย่องจากผู้ อื่นหรือจากสังคม นอกจากนี้นักเรียนที่ต้องการการได้รับการยกย่องในสังคม ยังให้ความสำคัญ แก่ "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง" และ "การเป็นตัวของตัวเอง" กล่าวคือ สังคมมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนที่ยึดประมาณตนและพอใจ ในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ หรือจะเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ เอาจริงเอาจังและเชื่อมั่นในตนเอง โดยเฉพาะค่านิยมพื้นฐานของไทย ได้แก่ "ความรับผิดชอบ"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความมี น้ำใจเมตตาอารี" ก็เป็นค่านิยมที่นักเรียนกระทำเพื่อได้รับการยกย่องจากสังคมเช่นเดียวกัน

ค่านิยม "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" มีค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" ทำนายได้ 14.51 % และเมื่อร่วมกับค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" ทำนายได้ 18.03 % ซึ่งหมายถึงว่า นักเรียนที่มีเป้าหมายชีวิตอยู่ที่การมีชีวิตที่สบายพอสมควร คือ มีความมั่นคงปลอดภัย ในชีวิต มีงาน มีเงิน พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน นักเรียนก็จะให้ความสำคัญแก่การเป็นตัวของตัวเอง และรู้สึกเชื่อมั่นในตนเองที่จะกระทำสิ่งใดๆ และนักเรียนยังมีการปฏิบัติตนอย่างประมาณตน และรักสันโดษ รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ด้วย

ค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง" เข้าทำนายได้สูงถึง 19.26 % และมีค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การบังคับตนเอง" เข้าร่วมทำนายได้ 33.34 % แสดงว่านักเรียนที่มีความพึงพอใจที่จะเห็นความสงบสุขในสังคม โลกมีสันติสุข และปราศจากสงคราม นักเรียนจะให้ความสำคัญแก่การที่บุคคลมีความรู้ความสามารถ เอาจริงเอาจังในการทำงานมากที่สุด รองลงมาคือ การมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ความกตัญญูรู้คุณต่อผู้อื่น รับผิดชอบต่อ หน้าที่ที่พอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ รู้จักหักห้ามใจ และมีวินัยในตนเอง

ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์" ทำนายได้ 17.19 % และเมื่อร่วมกับค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอารี" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" ทำนายได้ 23.7 % แสดงว่านักเรียนที่มีเป้าหมายของชีวิตอยู่ที่ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ จะให้ความสำคัญแก่ความซื่อสัตย์มากที่สุด นั่นคือ การมีฐานะร่ำรวยนั้นต้องได้มาด้วยความซื่อสัตย์ ไม่ไปทุจริตหรือคดโกงต่อผู้อื่น รองลงมาได้แก่ การมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความกตัญญูรู้คุณต่อผู้มีพระคุณ

ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" มีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ" เข้าทำนายได้สูงถึง 16.47 % และมีค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความรับผิดชอบต่อ" ร่วมกันทำนายได้ 24.44 % แสดงว่านักเรียนที่มีค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" เป็นจุดหมายปลายทางของชีวิต คือ มีความสุข ความสบายใจ และมีจิตใจที่สงบ นักเรียนจะให้ความสำคัญแก่การพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ยอมรับสภาพที่แท้จริงของตน รวมทั้งยังต้องมีความซื่อสัตย์ กตัญญู และมีความรับผิดชอบต่อ

ค่านิยม "ความสำเร็จในชีวิต" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง" ทำนายได้ 12.2 % และเมื่อร่วมกับค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง" ทำนายได้ 15.82 % แสดงว่านักเรียนที่ให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความสำเร็จในชีวิต" เป็นเป้าหมายของชีวิต นักเรียนจะให้ความสำคัญแก่การเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ เอาจริงเอาจังในการทำงาน ตั้งเป้าหมายของความสำเร็จเอาไว้สูง และทำงานหนักเพื่อบรรลุจุดหมายของงานนั้น รวมทั้งยังต้องมีความเป็นตัวของตัวเองคือ รู้สึกเชื่อมั่นและรู้จักการพึ่งตนเอง อันเป็นวิถีทางปฏิบัติที่นำไปบรรลุถึงความสำเร็จในชีวิต

สำหรับค่านิยมจุดหมายปลายทางด้าน "ความภาคภูมิใจในตนเอง" และ "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" นั้น พบว่าค่านิยมวิถีปฏิบัติที่นำมาใช้ศึกษาในครั้งนี้ไม่สามารถใช้ทำนายค่านิยมจุดหมายปลายทางดังกล่าวได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ค่านิยมทั้งสองประเภทไม่มีความสัมพันธ์ต่อกัน อย่างไรก็ตามก็ยังมีค่านิยมวิถีปฏิบัติอื่นๆที่ไม่ได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้และสามารถใช้ทำนายค่านิยมจุดหมายปลายทางบางค่านิยมได้ ซึ่งยังไม่มีการศึกษาค้นคว้าในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อเป็นประโยชน์สำหรับการนำความรู้ทางด้านค่านิยมที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนไปใช้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิบัติสำหรับบุคคลต่างๆ ในด้านของการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่นักเรียน ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะต่อบิดามารดา บิดามารดาควรตระหนักในความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของตนที่มีต่อการถ่ายทอดค่านิยมให้แก่นักเรียน โดยบิดามารดาต้องเชื่อว่า ตนเองสามารถช่วยแนะนำค่านิยมที่เหมาะสมให้กับนักเรียน รวมทั้งให้หลีกเลี่ยงจากค่านิยมที่ไม่เหมาะสม โดยบิดามารดาต้องมีเวลาที่จะอยู่ใกล้ชิดในการอบรมสั่งสอน ให้กำลังใจ ลงโทษ และแนะแนวทางตลอดจนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในการเลือกค่านิยมที่เหมาะสมทั้งต่อตนเองและต่อสังคม

ส่วนในด้านการเป็นแบบอย่างที่ดี การที่บิดามารดาจะอบรมสั่งสอนค่านิยมให้แก่เด็ก โดยตรงนั้นยังไม่เพียงพอ บิดามารดาควรเลือกประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่เหมาะสมหรือที่ควรปลูกฝังเท่านั้น ในขณะที่เดียวกันก็ควรหลีกเลี่ยงค่านิยมที่ไม่เหมาะสมหรือไม่ควรปลูกฝัง ซึ่งเมื่อบิดามารดาประพฤติปฏิบัติเช่นนี้ให้นักเรียนสังเกตเห็นตั้งแต่ยังเป็นเด็กได้อย่างบ่อยครั้ง และสม่ำเสมอ นักเรียนก็จะเลียนแบบเอาค่านิยมที่เหมาะสมของบิดามารดาไปในที่สุด และบิดามารดาควรชี้แจงให้ทราบถึงเหตุผลของการรับเอาค่านิยมที่เหมาะสม และหลีกเลี่ยงค่านิยมที่ไม่เหมาะสมแก่นักเรียนด้วย ซึ่งเมื่อนักเรียนทราบเหตุผลดังกล่าวนี้แล้ว นักเรียนก็จะเลือกประพฤติปฏิบัติตามค่านิยมที่เหมาะสมได้

2. ข้อเสนอแนะสำหรับครูและโรงเรียน โรงเรียนควรจัดให้มีการอบรมครูหรืออาจารย์ในโรงเรียนเพื่อให้เข้าใจถึงความสำคัญของบทบาทและหน้าที่ของตนต่อการถ่ายทอดค่านิยม โดยครูทุกคนต้องเป็นผู้นำในการสั่งสอนและปฏิบัติตามค่านิยมให้แก่เด็กนักเรียนให้ถูกต้อง เช่น การปลูกฝังค่านิยมในขณะที่สอน การส่งเสริมการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ฯลฯ อย่างไรก็ตามการปลูกฝังค่านิยมเหล่านี้ ครูสามารถกระทำได้ตลอดเวลาอยู่แล้วและ เป็นสิ่งที่ครูควรทำอย่างสม่ำเสมอด้วย

3. ข้อเสนอแนะสำหรับคนในสังคม ในการปลูกฝังค่านิยมเพื่อให้นักเรียนยอมรับเอาค่านิยมที่เหมาะสม จนกระทั่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับของสังคมนั้น ยังขึ้นอยู่กับลักษณะของค่านิยมของคนส่วนใหญ่ภายในสังคม เพราะถ้าคนส่วนใหญ่ในสังคมปราศจากระเบียบ เห็นแก่ตัว หรือขาดความยุติธรรมแล้ว คนก็มักจะไม่นิยมรับเอาค่านิยมที่เหมาะสม เช่น ค่านิยมในด้านของความซื่อสัตย์ ความซื่อสัตย์ ฯลฯ มาใช้ เพราะจะทำให้ตนเกิดความขัดแย้งและทุกข์ทรมานในการดำรงชีวิตประจำวันเป็นอย่างมาก ถึงแม้ว่าตนจะได้รับการ

ถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมมาจากครอบครัวหรือจากโรงเรียนมาเพียงใด แต่ถ้าหากสภาพแวดล้อมของสังคมไม่เอื้ออำนวยให้ ก็ย่อมจะไม่ส่งผลให้บุคคลเกิดค่านิยมที่เหมาะสมได้มากนัก ดังนั้นในการถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมให้แก่นักเรียน จึงไม่ควรตกเป็นหน้าที่ของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะ แต่ควรจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งจะต้องเริ่มตั้งแต่ภายในครอบครัว โรงเรียน สื่อมวลชน นักวิชาการ รวมทั้งบุคคลในอาชีพต่างๆ สังคมด้วยในการที่จะช่วยกันส่งเสริมและกระทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อให้นักเรียนจะได้เห็นความสำคัญของค่านิยมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับบทบาทของบุคคลแต่ละบทบาทหรือสื่อแต่ละอย่างที่มีต่อการถ่ายทอดค่านิยม เช่น บทบาทของบิดา บทบาทของมารดา บทบาทของครูในโรงเรียน บทบาทของสื่อมวลชน บทบาทขององค์กรทางด้านศาสนา สถาบันทางการเมือง ฯลฯ ทั้งนี้เป็นเพราะบุคคลหรือสื่อต่างๆ เหล่านี้ เป็นตัวแทนที่มีความสำคัญและมีความสัมพันธ์ต่อบุคคลไปตลอดทุกช่วงของชีวิต

2. การศึกษาค่านิยมโดยใช้วิธีการวิจัยแบบช่วงยาว (Longitudinal Study) โดยติดตามศึกษาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลานาน หรืออาจขยายช่วงอายุหรือระดับการศึกษาของนักเรียนที่จะใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้นไปอีก ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของค่านิยมรวมทั้งอิทธิพลของการได้รับการศึกษาที่มีต่อพัฒนาการของค่านิยม

3. ในด้านของตัวแปรที่จะมีผลต่อค่านิยมนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมของนักเรียนที่อยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เช่น การศึกษาวิจัยเปรียบเทียบค่านิยมของนักเรียนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในชุมชนประเภทต่างๆ เช่น ในชุมชนเมืองหลวง ชุมชนชานเมือง ชุมชนเมืองในต่างจังหวัด และชุมชนชนบท ทั้งนี้เพื่อเป็นการศึกษาถึงแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงค่านิยมที่สำคัญของไทย รวมทั้งการยอมรับเอาค่านิยมใหม่ๆ มาแทนค่านิยมดั้งเดิม ผลการวิจัยในส่วนนี้จะมิใช่ว่ามีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการส่งเสริม และการหาทางป้องกันการเสื่อมของค่านิยม และยังสามารใช้ในการเตรียมการผสมผสานระหว่างค่านิยมดั้งเดิมกับค่านิยมใหม่ และการเตรียมการถ่ายทอดค่านิยมที่เหมาะสมกับสภาพของประเทศที่กำลังพัฒนาต่อไปข้างหน้าอีกด้วย

4. การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมในครั้งต่อไปอาจใช้วิธีการตั้งข้อคำถามแบบปลายเปิด และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างสามารถตอบได้อย่างเสรี เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบตามค่านิยมของตนได้อย่างอิสระและเต็มที่ ต่อจากนั้นจึงนำคำตอบที่ได้ไปแปลความหมายหรือจัดประเภทตามที่กำหนดไว้ การวิจัยด้วยวิธีนี้จะทำให้ทราบถึงค่านิยมที่เป็นจริง และแนวโน้มของค่านิยมที่ลดความสำคัญลง รวมทั้งค่านิยมที่เพิ่มความสำคัญขึ้นอีกด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤตยา กฤษฏาวุฒิ. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิต และบุคลิกภาพของบุตรที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.
- กษิมา วิริยะ. การศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการพึ่งตนเอง ความขยันหมั่นเพียร และความรับผิดชอบ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 8. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. อัดสำเนา.
- เกื้อกุล ทาสี. การศึกษาเปรียบเทียบสังคมประกิต และบุคลิกภาพของบุคคลจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่างกัน. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. วิทยากรกับการปลูกฝังและสร้างเสริมค่านิยม. กรุงเทพฯ : ครูสภาลาดพร้าว, 2529.
- คหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม. ตำราครอบครัวสัมพันธ์. ฉบับปรับปรุงจากครอบครัวสัมพันธ์ ฉบับ พ.ศ.2518. กรุงเทพฯ : วิบูลย์กิจการพิมพ์, 2524.
- เคลือม บุญแก้ว. การศึกษาเปรียบเทียบค่านิยมของนักเรียนฝึกหัดครู นักเรียนเกษตรกรรม และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายสายสามัญ. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2515. อัดสำเนา.
- จรรยา สุวรรณทัต, ดวงเดือน พันธมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบปัจจนิก. พฤติกรรมศาสตร์เล่ม 1 พื้นฐานความเข้าใจทางจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- จรรยา สุวรรณทัต และคณะ. ทัศนคติของปู่ย่าตายายและบิดามารดาที่มีต่อกันในเรื่องการอบรมเลี้ยงดูเด็กและผลที่มีต่อลักษณะพฤติกรรมบางประการของเด็ก. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- จิตรา วสุวานิช. "ครอบครัวกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก," ใน เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก (Child Behavior Development) หน่วยที่ 6-10. หน้า 1-48. กรุงเทพฯ : วิกตอรีการพิมพ์, 2524.
- จุมพล หนิมพานิช. "สังคมและวัฒนธรรม," ใน เอกสารการสอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม (Man and Society) หน่วยที่ 1-5. พิมพ์ครั้งที่ 4. หน้า 123-210. กรุงเทพฯ : ป.สัมพันธ์พาณิชย์, 2526.

จุฬพล หิมพานิช. "จอตบายประชาชน : ค่านิยมยกย่อง 'เงิน' และคนมีอำนาจในสังคมไทย,"
มติชน. 23 พฤศจิกายน 2531. หน้า 6.

ชัยพร วิชชาวุธ, ธีระพร อูวรรณโณ และพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. พฤติกรรมจริยธรรมในสังคม
ไทยปัจจุบัน : ศึกษาตามแนวทางจิตวิทยาสังคม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะ
ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.

ชุตินาถ รัตนจระณะ. การศึกษาค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ในวิทยาลัย
ครูภาคกลาง. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

ชูชัย สมितिไกร. ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเองของนักเรียน ครู
และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. "การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมที่ควรส่งเสริมในเยาวชนและประชาชนไทย,"
วารสารการวิจัยทางการศึกษา. 10(2) : 29-43 ; กันยายน 2523.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจวบจิงโก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงานการ
วิจัยฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2520.

_____. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับสุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. รายงาน
การวิจัยฉบับที่ 26. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, อรุณพันธ์ ชูชม และงามตา วณิชานนท์. ปัจจัยทางจิตวิทยาในเวทีเกี่ยวกับ
การอบรมเลี้ยงดูเด็กของมารดาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 32. กรุงเทพฯ :
สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.

ดารารัตน์ เมตตาริกานนท์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การ
เมือง สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านอีสาน : ศึกษากรณีหมู่บ้านนาป่าหนาด. รายงาน
การวิจัย. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหา
วิทยาลัยขอนแก่น, 2529.

ทศพร กาญจนากาศ. การศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติตามค่านิยม
พื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดโรงเรียนรัฐบาล เขต
การศึกษา 7. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
มหาสารคาม, 2528. อัดสำเนา.

- ธวัชชัย ชัยจิรฉายากุล. "การศึกษาคณสมบัติของค่านิยมพื้นฐานทางจริยธรรมของคนไทย," คุรุปริทัศน์. 11 : 60-64 ; ธันวาคม 2529.
- ธารทิพย์ สมบูรณ์. การแพร่กระจายค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการ ของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในกรุงเทพมหานคร : ศึกษาบทบาทการสื่อสารในครอบครัว การสื่อสารในโรงเรียน และการสื่อสารมวลชน. วิทยานิพนธ์ นท.บ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- นันทรา วรรณะ. การศึกษานกตกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524. อัดสำเนา.
- นีออน กลิ่นรัตน์. ค่านิยมและระบบค่านิยมของอาจารย์และนักศึกษาในมหาวิทยาลัย. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2526.
- นีออน กลิ่นรัตน์, เน้นศิริ ชูติกุล และสถาพร ชันโต. ค่านิยมของอาจารย์ในสถาบันฝึกหัดครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2525.
- บรรพต วีระชัย. สังคมวิทยาการเมือง. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2529.
- บุญเดิม พันรอบ. สังคมวิทยาการเมือง. ชลบุรี : ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บางแสน, ม.ป.ป.
- _____. สังคมวิทยา มานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : อมรการพิมพ์, 2528.
- เบญจมาศ ภูติพันธุ์. ค่านิยมของบิดา-มารดาที่นักเรียนวัยรุ่นจากครอบครัวต่างระดับฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515. อัดสำเนา.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. ค่านิยมและความคาดหวังของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523.
- ประสิทธิ์ สวัสดิ์ญาติ. ครอบครัวและเครือญาติในกรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.
- ประเสริฐ ชูลิंह. การศึกษาค่านิยมทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตการศึกษา 2 ปีการศึกษา 2517. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2518. อัดสำเนา.

- ประเสริฐศรี เอื้อนครินทร์. การทดลองใช้เทคนิค "แม่แบบ" เพื่อพัฒนาจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- ปิ่นสุวรรณ เทสยานนท์. การศึกษาความคิดรวบยอดเกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐาน เรื่องการประหยัดและออม การมีระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมาย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2526. อัดสำเนา.
- ผดุง ขาวลำอาจค์. การศึกษาความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในท้องที่โครงการ และนอกเขตโครงการชลประทานห้วยหลวง อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524. อัดสำเนา.
- ผ่องพรรณ เกิดนิทกัษ์. การศึกษาค่านิยมในการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- พงษ์เทพ มนัสตรง. บทบาทของผู้ปกครองตามการรับรู้ของตนเอง ในการปลูกฝังค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- พรนิมล วารุณทรพงศ์. "การอบรมขัดเกลาทางสังคม," ใน จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. หน้า 26-53. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528.
- _____. "ทัศนคติและการเปลี่ยนทัศนคติ," ใน จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. หน้า 79-116. เชียงใหม่ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2528.
- พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, ชัยพร วิชาวุธ และธีระพร อูวรรณไพ. จริยธรรมของชาวกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยสภาวะแวดล้อม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- พิชญ์ สมพอง. สังคมชาวบ้านนา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523.
- _____. สถาบันครอบครัวในชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526.
- นัทลุง, จังหวัด. รายงานผลการศึกษาเรื่อง ค่านิยมในสังคมที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศ ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนัทลุง. นัทลุง : 2522. อัดสำเนา.

- เนียงพรรณ สุขจันทร์. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524. อุดลำนเา.
- เนื้องแพ ประจณปัจจณิก. "การส่งเสริมจริยธรรมของวัยรุ่น" ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรม (Adolescent Development and Upbringing) หน่วยที่ 9-15. หน้า 49-93. กรุงเทพฯ : กรานิคอาร์ท, 2527.
- _____. พื้นฐานทางสังคมวิทยาและเศรษฐศาสตร์ของการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.
- เนื้องแพ ประจณปัจจณิก และอ้อมเดือน สดมณี. ค่านิยมของชาวชนบทไทย : ค่านิยมทางวัตถุกับค่านิยมทางระเบียบประเพณี. รายงานการวิจัยฉบับที่ 35. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529.
- ไพศาล ไกรสิทธิ์. วัฒนธรรมการทำงานของคนไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อุดลำนเา.
- เมธี โพธิ์พันธ์. ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อุดลำนเา.
- ยุพา ถิ่นอาบ. การศึกษาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2524. อุดลำนเา.
- รัชนิกร เศรษฐรัฐ และคณะ. สภาพของปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ของเยาวชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2523.
- ละม้ายมาศ ศรีทนต์ และคณะ. อิทธิพลของสังคมต่อการพัฒนาการของเด็ก ที่ตำบลนาป่า อำเภอมืองจังหวัดชลบุรี. รายงานการวิจัยฉบับที่ 9. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2510.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา ตันติรัตนานนท์. สถิติวิทยาทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2515.
- ลัดดาวัลย์ พรศรีสมุทร และวิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี. ครอบครัวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมทางจิตใจของไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 25. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.

- วรรณงาม โอบชนธีร์. ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเศรษฐกิจของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อุดลำนเนา.
- วัญญา เวโรจน์. ปฏิกริยาจริยธรรมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง ต่อพฤติกรรมของตนเองของผู้อื่น. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อุดลำนเนา.
- วิวัฒน์ อัคราณิษฐ์. ความสัมพันธ์ระหว่างวินัยในตนเอง กับความซื่อสัตย์ของเด็กไทย. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อุดลำนเนา.
- วันชัย มิกกลาง. ความสัมพันธ์ระหว่างเจตคติ ความรู้ความเข้าใจ การปฏิบัติตาม และการได้รับการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาของนิสิตระดับอุดมศึกษา ในมหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อุดลำนเนา.
- วินัย พรหมอินทร์. ทัศนคติ ค่านิยม และความต้องการของชาวชนบทไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่มีการพัฒนาต่างกัน และมีพฤติกรรมในครอบครัวต่างกัน. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531. อุดลำนเนา.
- วิระวรรณ อามระดิษ. ความคิดเห็นเกี่ยวกับค่านิยมทางจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522. อุดลำนเนา.
- วิระวรรณ บุญใหญ่. ทรรศนะของครูภาษาไทยระดับประถมศึกษาในจังหวัดพิษณุโลก เกี่ยวกับค่านิยมพื้นฐานห้าประการในแบบเรียนภาษาไทย ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2528. อุดลำนเนา.
- ศศิธร บรรลือสินธุ์. ผลของการใช้ตัวแบบที่มีต่อคุณธรรมด้านความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเทศบาลท่าอิฐ จังหวัดอุตรดิตถ์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อุดลำนเนา.
- ศิริพร สันธุศิริ. ความแตกต่างทางค่านิยมของชาวนาในเขตและนอกเขตโครงการชลประทาน. วิทยานิพนธ์ สค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526. อุดลำนเนา.
- สมโภชน์ สมบูรณ์. การสร้างแบบทดสอบวัดค่านิยมเพื่อใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2525. อุดลำนเนา.
- สมศรี ทองนุช. ทัศนคติเกี่ยวกับค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดสกลนคร. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อุดลำนเนา.

- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนชาติพันธุ์สองแห่งของจังหวัดกาฬสินธุ์ : การศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2528.
- สมาน ซาลีเครือ. ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมเชิงสังคมกับความซื่อสัตย์. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523. อัดสำเนา.
- สุเชษฐ์ มาห์เหม็ด. อิทธิพลของการเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519. อัดสำเนา.
- สุนทร โคมิน และสนิท สัมครการ. ระบบค่านิยมของไทย : เครื่องมือในการสำรวจวัด. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2522.
- สุพล ไชยเสนา. "การส่งเสริมค่านิยมไทย," ใน ที่ระลึกวันข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2528. หน้า 104-118. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ทบวงมหาวิทยาลัย, 2528.
- สุริรัตน์ พันธุ์ดี. การศึกษาจริยธรรมที่ปรากฏในหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่ใช้อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- สุวิทย์ จิตศาควัต และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีบ้านโนนตะแบก. รายงานการวิจัย. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- สุวิมล สว่างคำญจนจัย. พฤติกรรมและแนวโน้มพฤติกรรมจริยธรรมทางสังคมตามคำรายงานของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527. อัดสำเนา.
- อภิญา จันท์เจนจบ. ความรู้ความเข้าใจทางจริยธรรมเกี่ยวกับพฤติกรรมสังคมของนักเรียน ครู และผู้ปกครอง. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525. อัดสำเนา.
- อานันต์ พงศ์เสาวภาคย์. คุณลักษณะค่านิยมพื้นฐาน 5 ประการของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดอุทัยธานี. วิทยานิพนธ์ คศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2529. อัดสำเนา.

Alexander, Theron., Paul Roodin and Bernard Gorman. Developmental Psychology. New York : D. Van Nostrand, 1980.

/ Bellanca, James A. Values and The Search for Self. Washington, D.C. : National Education Association, 1975.

Krejcie, Robert V. and Daryle W. Morgan. "Determining Sample size for Research Activities," Educational and Psychological Measurement. 30 (3): 607-609, 886-887; Autumn, 1970.

Cronbach, Lee J. Essentials of Psychological Testing. 3rd ed., New York : Harper & Row, Publishers, Inc., 1970.

Feather, Norman T. Values in Education and Society. New York : Free Press, 1975.

Guilford, J.P. Fundamental Statistics in Psychology and Education. New York : McGraw - Hill Book Company, 1965.

Inlow, Gail M. Values in Transition : A Handbook. New York : Wiley, 1972.

Kirby, Richard and John Radford. Individual Differences. London : Methuen, 1976.

Kohlberg, L. "Moral Stages and Moralization : The Cognitive Development Approach," in Moral Development and Behavior : Theory, Research and Social Issues. p. 31-53, New York, Holt Rinehart and Winston, 1976.

/ McDonald, Frederick J. Education Psychology. Tokyo : Overseas Publication, LTD., 1959.

/ Merton, Robert K., Leonard Broom and Leonard S. Cottrell, Jr. Sociology Today : Problems and Prospects. New York : Basic Books, Inc., 1959.

Miller, Carroll H. Foundation of Guidance. 2nd ed., New York : Harper & Row, 1971.

- / Pfohl, Stephen J. Images of Deviance and Social Control. New York : McGraw-Hill Book Company, 1985.
- Phenix, Philip H. Philosophy of Education. New York : Henry Holt and Company, 1958.
- Phillips, Herbert P. Thai Peasant Personality. Berkeley : University of California Press, 1965.
- / Raths, Louis E., Merrill Harmin and Sidney B. Simon. Values and Teaching : Working with Values in the Classroom. Columbus : Charles E. Merrill Books, Inc., 1966.
- / Reich, Ben and Christine Adcock. Values, Attitudes and Behaviour Change. London : Methuen, 1976.
- Ripple, Richard E., Robert F. Biehler and Gail A. Jaquish. Human Development. Boston : Houghton, 1982.
- Ruch, Floyd L. Psychology and Life. 4th ed., Chicago : Scott, Foresman and Company, 1953.
- Wallace, Walter L. Sociological Theory, An Introduction. Chicago : Aldine, 1972.

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถาม

คำแนะนำในการตอบ

1. แบบสอบถามนี้มีทั้งหมด 4 ตอน ขอให้นักเรียนตรวจดูด้วยว่า แบบสอบถามของนักเรียนมีจำนวนครบหรือไม่
2. แบบสอบถามเหล่านี้ไม่มีคำตอบใดถูกหรือผิด โดยคำตอบจะขึ้นอยู่กับความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคน
3. แบบสอบถามนี้ไม่ได้ถามชื่อ หรือนามสกุลของนักเรียน รวมทั้งคำตอบของนักเรียนจะไม่นำไปเปิดเผยเป็นรายบุคคล แต่จะนำไปศึกษาเพื่อประโยชน์ทางการวิจัยเท่านั้น จึงขอให้นักเรียนสบายใจ ที่จะตอบตามความคิดเห็นของนักเรียนได้อย่างเต็มที่
4. นักเรียนจะต้องทำให้ครบทุกข้อ อย่าเว้นว่างข้อใดข้อหนึ่งไว้

แบบสอบถามภูมิหลัง

ตอนที่ 1 เป็นรายละเอียดส่วนตัวของนักเรียนเอง ให้นักเรียนตอบคำถามหรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนดไว้ให้

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง
2. ชั้น.....
3. อาชีพของบิดา.....
4. อาชีพของมารดา.....
5. บิดาได้รับการศึกษาสูงสุด ชั้น.....
6. มารดาได้รับการศึกษาสูงสุด ชั้น.....
7. รายได้ทั้งหมดของทุกคนในครอบครัว ประมาณเดือนละ.....บาท

แบบสอบถามค่านิยม

ตาราง ค่านิยมที่แฝงอยู่ในทางเลือกแบบต่างๆของแต่ละข้อ

ค่านิยมที่	2	3	4	5	6	7	8
1	(1-2)1	(1-3)8	(1-4)14	(1-5)19	(1-6)23	(1-7)26	(1-8)28
2		(2-3)2	(2-4)9	(2-5)15	(2-6)20	(2-7)24	(2-8)27
3			(3-4)3	(3-5)10	(3-6)16	(3-7)21	(3-8)25
4				(4-5)4	(4-6)11	(4-7)17	(4-8)22
5					(5-6)5	(5-7)12	(5-8)18
6						(6-7)6	(6-8)13
7							(7-8)7

คำอธิบายตาราง

ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง เลขประจำค่านิยมที่แฝงอยู่ในข้อเดียวกัน ส่วนตัวเลขที่อยู่
นอกวงเล็บหมายถึงเลขข้อ ตัวอย่างเช่น

(1-2)1 หมายถึง ค่านิยมที่ 1 อยู่คู่กับค่านิยมที่ 2 และอยู่ในสถานการณ์ที่ 1

(3-8)25 หมายถึง ค่านิยมที่ 3 อยู่คู่กับค่านิยมที่ 8 และอยู่ในสถานการณ์ที่ 25

ลำดับของค่านิยมที่นำมาใช้ในแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจัดเรียงลำดับไว้ดังนี้

ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ได้แก่

1. การได้รับการยกย่องในสังคม
2. การมีชีวิตที่สบายพอสมควร
3. ความภาคภูมิใจในตนเอง
4. ความสงบสุขในสังคม
5. ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ
6. ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย
7. ความสงบสุขทางใจ
8. ความสำเร็จในชีวิต

ค่านิยมวิถีปฏิบัติ ได้แก่

1. การบังคับตนเอง
2. การประมาณตนและความรักสันโดษ
3. การเป็นตัวของตัวเอง
4. การมีความสามารถสูง
5. ความกตัญญูรู้คุณ
6. ความซื่อสัตย์
7. ความรับผิดชอบ
8. ความมีน้ำใจเมตตาอารี

ข้อที่ให้ -1 คะแนน ได้แก่แบบสอบถามค่านิยมจดหมายปลายทาง ข้อที่ 5, 6, 22, 25, 40 และข้อที่ 45 นอกนั้นให้ 1 คะแนน ส่วนค่านิยมที่นักเรียนไม่ได้เลือกให้ 0 คะแนน

แบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทาง

เป็นเหตุการณ์ที่สมมติว่าเกิดขึ้น

1. ขอให้นักเรียนอ่านเหตุการณ์แต่ละเรื่องอย่างละเอียดรอบคอบ แล้วเปรียบเทียบกับความคิดเห็นและการกระทำของนักเรียนว่ามีความเหมือนกับบุคคลในเหตุการณ์ต่างๆ แต่ละข้ออย่างไร
2. ในแต่ละข้อจะมี 2 ทางเลือก นักเรียนจะต้องเลือกตอบเพียงทางเลือกเดียวเท่านั้น

1. กรรมการใหม่ 2 คน เข้ามาทำงานในโรงสีข้าว นักเรียนจะมีความคิดเห็นด้วยกับกรรมการคนไหน ถ้า...

- ก. กรรมการคนที่หนึ่งแบกข้าวครึ่งละ 3 ถุง เพื่อแสดงให้เห็นว่าตนเองแข็งแรงและทำงานเก่ง
- ข. กรรมการคนที่สองแบกข้าวครึ่งละถุงเดียว เพราะไม่ต้องการทำงานหนักมากเกินไปนัก

2. ไก่กับกิ้งเป็นเพื่อนสนิทกัน ไก่ทำงานเป็นสายลับให้กับตำรวจ โดยมีหน้าที่ปลอมตัวออกสืบสวนเรื่องต่างๆ และเมื่อทำสำเร็จก็จะได้รับเงินรางวัลมากมาย ส่วนกิ้งเป็นครูน้อยของโรงเรียนแห่งหนึ่ง ไก่จึงชวนกิ้งมาทำงานด้วยกัน เพราะเห็นว่าเป็นอาชีพที่ทำให้รวยเร็ว แม้ว่าจะต้องเสี่ยงบ้าง แต่กิ้งก็ไม่ยอมเปลี่ยนงาน ถ้านักเรียนเป็นกิ้ง นักเรียนคิดว่าเหตุผลใดมีความสำคัญกว่ากัน

- ก. กิ้งคิดว่าอาชีพของตนเป็นอาชีพที่มีความมั่นคงและปลอดภัย จึงไม่ต้องการไปเสี่ยง
- ข. กิ้งคิดว่าอาชีพของตนเป็นอาชีพที่มีคุณค่าในตัวเอง และเป็นอาชีพสุจริต

3. เมื่อภบได้รับเลือกเป็นผู้แทน ภบก็ได้พยายามทำงานเพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า เมื่อถึงกำหนดการเลือกตั้งในครั้งต่อไป ภบก็สมัครเข้ารับเลือกตั้งอีกครั้ง นักเรียนคิดว่าเหตุผลใดมีความสำคัญกว่ากัน

- ก. ภบคิดว่าเป็นเกียรติและน่าภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ที่ตนเองได้ทำงานให้กับส่วนรวมต่อไป
- ข. ภบต้องการให้สังคมมีความสงบสุขและมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป จึงสมัครเข้ารับเลือกตั้งอีก

4. ดวงพรส่งเรียงความเข้าประกวดได้รับรางวัลมาเป็นจำนวนเงิน 3,000 บาท ถ้านักเรียนเป็นดวงพรจะนำเงินไปทำอะไรดี

- ก. นำเงินไปบริจาคให้กับการกุศล เพื่อให้คนในสังคมมีความสุขและอยู่ดีกินดี
- ข. นำเงินไปฝากธนาคาร จะได้มีเงินดอกเบี้ยเพิ่มขึ้นอีกเยอะๆ

5. ถ้านักเรียนได้เข้าร่วมกับรัฐบาลในการปกครองประเทศ นักเรียนจะมโนบายในการบริหารงานอย่างไร

- ก. ทำให้ประเทศมีความร่ำรวย ประชาชนมีเงินทองมากมายในการซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้
- ข. เสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกองทัพ เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง ปลอดภัยจากการรุกราน

6. ในการบริหารงานของประเทศ นักเรียนคิดว่าสิ่งใดที่มีความสำคัญมากกว่ากัน

- ก. การเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ เพื่อป้องกันการบุกรุกจากศัตรู
- ข. การสร้างความสงบสุขทางจิตใจให้กับประชาชน และให้รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่

7. หลังจากที่ได้ทำงานมาตลอดสัปดาห์ ปีกกับแบ็กก็ได้ใช้ชีวิตในวันสุดสัปดาห์ต่างกัน

นักเรียนคิดว่าสิ่งไหนที่น่ากระทำมากกว่ากัน

- ก. ปีกนอนพักผ่อน ใช้ชีวิตอย่างสงบสุขอยู่กับครอบครัวของตนเอง
- ข. แบ็กพยายามเอาชนะในการเล่นเกมส์ หรือกีฬาที่ตนเองชอบด้วยความสนุกสนาน

8. เมื่อธีระเป็นครูสอนในชนบท ธีระได้รับโอกาสเข้าเรียนต่อยังในเมือง ธีระจึงพยายามเรียนจนจบ นักเรียนคิดว่าเหตุผลใดมีความสำคัญกว่ากัน ถ้า...

- ก. ธีระตั้งใจเรียนจนจบ เมื่อคนอื่นจะได้ชื่นชมยกย่อง
- ข. ธีระตั้งใจเรียนจนจบ เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง

9. หลังบ้านของแก้วมีที่ดินว่างอยู่ เพื่อนๆได้แนะนำให้แก้วจัดการกับที่ดินนี้ต่าง ๆ กัน ถ้านักเรียนเป็นแก้ว นักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ทำสวนครัว จะได้มีผักเอาไว้กินภายในครอบครัวของตน หรือไม่ก็สร้างเป็นตึกให้คนอื่นเช่า
- ข. บริจาคที่ดินให้กับหน่วยอาสาสมัครหรือหน่วยบรรเทาสาธารณภัย เพื่อความสงบสุขของคนในสังคม

10. ในการแข่งวิ่งมาราธอน นักวิ่งหลายคนได้ออกจากการแข่งขันไปเพราะทนวิ่งต่อไปไม่ได้ ไหว แต่อดีตก็ยังตั้งใจวิ่งต่อไปจนถึงเส้นชัย นักเรียนคิดว่าเหตุผลใดมีความสำคัญกว่ากันถ้า...

- ก. อดีตอดทนวิ่ง เพราะคิดว่าจะเป็นความภาคภูมิใจแก่ตนเองอย่างยิ่งที่สามารถวิ่งจนถึงเส้นชัย
- ข. อดีตอดทนวิ่ง เพราะรู้ว่าคนที่สามารถวิ่งจนถึงเส้นชัยจะได้รับรางวัลเป็นเงินก้อนโต

11. เอกเป็นเศรษฐีใหญ่มีเงินทองมากมายหลายล้านบาท ในวันเกิดปีนี้ เอกตั้งใจว่าจะบริจาคเงินสักหนึ่งแสนบาทเพื่อทำประโยชน์ให้กับสังคมส่วนรวมบ้าง ถ้านักเรียนเป็นเอกจะบริจาคเงินหนึ่งแสนบาทนี้อย่างไร

ก. บริจาคเงินให้กับเด็กกำพร้า และคนยากคนจน

ข. ส่งเงินไปบำรุงขวัญให้กับทหารที่ชายแดน

12. ในช่วงวันหยุดหน้าร้อนปีนี้ นักเรียนชอบที่จะทำอะไรมากกว่ากัน

ก. หารายได้พิเศษ จะได้มีเงินไว้ใช้จ่ายเยอะๆ

ข. ผักผ่อน ใช้ชีวิตอย่างสงบสุขอยู่ที่บ้าน

13. ยุทธได้ใช้ความพยายามอย่างมากในการสอบเข้าทำงานเป็นนายทหาร ซึ่งผลก็ปรากฏว่ายุทธสามารถเข้าทำงานเป็นนายทหารได้ตามที่ต้องการ ถ้านักเรียนเป็นยุทธ นักเรียนจะมีจุดมุ่งหมายในการใช้ความพยายามนี้อย่างไร

ก. เพื่อเป็นทหารเข้ารับใช้ชาติ และเสียสละ เพื่อให้ชาติมีความมั่นคงปลอดภัย

ข. เป็นความพอใจที่สามารถเข้าทำงานที่ตนเองชอบได้จนสำเร็จ

14. ในการเลือกอาชีพ ทุกคนต่างก็มีความต้องการจะเลือกประกอบอาชีพที่แตกต่างกันได้ตามใจของแต่ละคน ถ้านักเรียน นักเรียนจะเลือกอาชีพประเภทใด

ก. อาชีพที่ทำให้มีชื่อเสียง และเป็นที่ยกย่องนับถือของบุคคลทั่วไปในสังคม

ข. อาชีพที่มีประโยชน์ และไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคม

15. เมื่อเรียนจบแล้ว เพื่อนๆทุกคนต่างก็ประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป นักเรียนคิดว่าอาชีพของเพื่อนคนไหนน่าสนใจกว่ากัน

ก. คนที่หนึ่ง เลือกอาชีพที่สบายพอสมควร มีเงินเดือนพอกินพอใช้ มีสวัสดิการเบิกค่ารักษาพยาบาลได้

ข. คนที่สอง เลือกอาชีพที่มีเงินเดือนสูงพอควร มีลูกน้องหลายคน และมีทางทำให้ฐานะร่ำรวยได้

16. เมื่อหนึ่งและหน้อยอายุครบ 21 ปี ทั้งสองคนได้อาสาสมัครเข้าเป็นทหารรับใช้ชาติ นักเรียนคิดว่าคนไหนที่มีความคิดตรงกับนักเรียน

ก. หนึ่งคิดว่า เป็นเกียรติและเป็นความภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ตนเองได้รับใช้ชาติ

ข. หน้อยต้องการให้ชาติมีความมั่นคง และปลอดภัยจากการบุกรุกของศัตรู

17. อี้งกับโองมีความพึงพอใจของตนแตกต่างกัน นักเรียนมีความคิดเห็นด้วยกับอี้งหรือโองมากกว่า ถ้า...

ก. อี้งพึงพอใจที่จะเห็นความสงบสุขในสังคม ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกัน

ข. โองพึงพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่และเป็นอยู่ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

18. นักเรียนคิดว่าตนเองมีความต้องการในสิ่งต่อไปนี้ สิ่งใดมากน้อยกว่ากัน

ก. มีความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ คือ การมีฐานะร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทองมาก

ข. การประสบความสำเร็จในชีวิต คือ การได้ทำงานที่ตนเองชอบจนกระทั่งสำเร็จ

19. นักเรียนคิดว่ารัฐบาลที่ดี ควรมุ่งมั่นที่จะ...

ก. สร้างชื่อเสียง เกียรติยศของประเทศ เพื่อให้เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

ข. พัฒนาด้านเศรษฐกิจ เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี ประเทศชาติมีความร่ำรวย

20. มีคนมาเรียไรเงินเพื่อนำไปสมทบทุนช่วยเหลือทหารที่อยู่ชายแดน แต่ในวันนั้นแดงก็ได้รับเงินค่าอาหารกลางวันมาพอแค่ซื้อข้าวกินได้จานเดียวเท่านั้น ถ้านักเรียนเป็นแดงจะทำอย่างไร

ก. เก็บเงินไว้ซื้ออาหารกลางวันกิน ตนเองจะได้ไม่ต้องทนหิว เพราะเพื่อนคนอื่นอาจบริจาคอยู่แล้ว

ข. แบ่งเงินบริจาคให้ทหาร และยอมอดอาหารมื้อกลางวันหนึ่งวัน เพราะประเทศชาติย่อมมีความสำคัญที่สุด

21. ถ้าหากนักเรียนมีโอกาสได้บวชแล้ว นักเรียนคิดว่าตนเองบวชไปเพื่ออะไร

ก. เป็นความภาคภูมิใจ เป็นเกียรติ และศักดิ์ศรีของผู้ที่ได้บวช

ข. เป็นการแสวงหาความสงบสุขทางใจ เพื่อให้มีจิตใจสงบ

22. เพื่อนสองคนของจอยได้พูดถึงสิ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิต ถ้านักเรียนเป็นจอยจะมีความคิดเห็นด้วยต่อเพื่อนคนไหนมากกว่ากัน ถ้า...

ก. คนที่หนึ่งเห็นว่าการที่สังคมมีความสุขและมีสันติสุข เป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่น

ข. คนที่สองเห็นว่าการได้ทำงานที่ตนเองชอบจนประสบผลสำเร็จ เป็นสิ่งสำคัญกว่าสิ่งอื่น

23. เมื่อประเทศมีภัย ชาวไทยทุกคนต่างพากันอาสาสมัครเข้าเป็นทหารรับใช้ชาติ ถ้าหากนักเรียนได้เป็นทหารแล้ว นักเรียนคิดว่าตัวเองจะเป็นทหารเพื่ออะไร

ก. เพื่อจะได้มีชื่อเสียง มีผู้คนยกย่องว่าเป็นวีรบุรุษหรือวีรสตรีของประเทศ

ข. เพื่อให้ประเทศมีความมั่นคง และปลอดภัยจากการบุกรุกของศัตรู

24. วิทยกับวิชามีความต้องการในชีวิตของตนแตกต่างกัน นักเรียนคิดว่าความคิดของใครตรงกับความคิดของนักเรียน

ก. วิทยต้องการความมั่นคงปลอดภัยของชีวิตและทรัพย์สิน มีงาน มีเงิน พอกินพอใช้

ข. วิชาต้องการความสุขใจ และมีความพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ มีจิตใจที่สงบสุข

25. มีคนหลายคนที่มีมุ่งเรียนสูงจนจบได้รับปริญญา ซึ่งล้วนแต่มีเหตุผลต่างกันไป ดังนั้นถ้าเป็นนักเรียน นักเรียนคิดว่าเหตุผลไหนที่ตรงกับความคิดของนักเรียน

ก. เป็นความภาคภูมิใจของตนเองที่สามารถเรียนจนจบได้รับปริญญา

ข. เป็นความสำเร็จของชีวิตที่ได้เรียนในสิ่งที่ตนเองพอใจจนจบได้รับปริญญา

26. จุรีเป็นหญิงสาวชาวชนบทที่มีหน้าตาสวยงาม วันหนึ่งจุรีได้รับการติดต่อให้ไปประกวดเป็นเทพีของทางจังหวัดซึ่งอยู่ห่างไกลออกไป แต่จุรีก็ยังมีพ่อแม่ที่จุรีเป็นห่วงอยู่ จุรีจึงตัดสินใจไม่ได้ว่าจะไปประกวดเทพีดี หรืออยู่กับพ่อแม่ดี ถ้านักเรียนเป็นจุรีจะทำอย่างไร

ก. ไปประกวดเทพี เพื่อจะได้มีชื่อเสียงและเป็นที่ชื่นชมยกย่องของคนทั่วไป

ข. ไม่ไปประกวดเทพี และจะใช้ชีวิตอยู่กับพ่อแม่ในชนบทอย่างนี้ไปก่อน

27. ถ้าหากนักเรียนมีโอกาสได้ทำงานที่นักเรียนชอบแล้ว นักเรียนจะเลือกงานประเภทใด

ก. งานที่มีความมั่นคง ปลอดภัย มีเงินพอกินพอใช้ ไม่ต้องดิ้นรน

ข. งานที่ท้าทายความสามารถ เมื่อทำสำเร็จก็ได้รับผลตอบแทนพอสมควร

28. บุญมีเป็นกำนันที่เอาจริงเอาจังต่อหน้าที่ จนชาวบ้านให้การยกย่องและยอมรับนับถือในตัวบุญมี วันหนึ่งบุญมีเสี่ยงอันตรายไปจับผู้ก่อการร้ายได้กลุ่มหนึ่ง ถ้านักเรียนเป็นบุญมี นักเรียนคิดว่าทำไปเพราะเหตุใด

ก. บุญมีจับเพื่อรักษาชื่อเสียงของตนเองไว้ และจะได้เป็นที่ยกย่องของชาวบ้านต่อไป

ข. บุญมีจับเพราะเป็นงานที่ท้าทายความสามารถ และบุญมีก็สามารถทำได้จนสำเร็จ

แบบสอบถามค่านิยมวิถีปฏิบัติ

1. หลังจากทีสุริได้ฉีดซ่อมอย่างหนักเพื่อแข่งกีฬาในประเภทวิ่ง 200 เมตร ปรากฏว่าในวันแข่งขัน สุริเข้าอันดับเกือบรั้งท้าย ทำให้เพื่อนหลายคนมาล้อเลียนว่ากล่าวสุริ ถ้านักเรียนเป็นสุริจะทำอย่างไร

- ก. ยอมอดทนฉีดซ่อมให้มากยิ่งขึ้น แม้ว่าจะต้องเหน็ดเหนื่อยเพิ่มขึ้นอีกมากก็ตาม
- ข. ยอมรับว่าไม่ถนัดในกีฬาประเภทนี้ แต่จะมองหากีฬาอื่นๆ เล่นแทน

2. ขจรเป็นนักกีฬาติดทีมชาติมาแล้วหลายปี มาปีนี้ฝีมือตกลงไปเล็กน้อยเพราะอายุมากขึ้น และขาดการฉีดซ่อม ถ้านักเรียนเป็นขจร จะทำอย่างไรเมื่อถึงเวลาแข่งคัดเลือกตัว

- ก. ไม่ไปคัดเลือก เพราะควรยอมรับความจริงว่าตนเองสู้คนอื่นไม่ได้ และควรไปทำอย่างอื่นแทน
- ข. ไปคัดเลือก เพราะตนเองยังมีฝีมือดีอยู่ และสามารถแข่งขันเอาชนะคนอื่นได้ด้วยความสามารถของตน

3. ไชยเป็นนักเรียนที่เรียนเก่ง ไชยตั้งความหวังไว้ว่าอยากจะเรียนต่อเพื่อเป็นนักวิทยาศาสตร์หรือเป็นหมอ แต่พอถึงเวลาสอบคัดเลือกแล้วปรากฏว่า ไชยสอบไม่ได้เลยทั้งสองอย่าง ถ้านักเรียนเป็นไชย นักเรียนคิดว่าเป็นเพราะสาเหตุจาก...

- ก. คราวนี้เรายังโชคไม่ดี และไม่มีใครช่วยเหลือเลย
- ข. คราวนี้เรายังขยันดูหนังสือน้อยไป

4. เมื่อถึงเวลาปิดเทอมแล้ว นักเรียนบางคนก็ไปเที่ยว บางคนก็กลับบ้าน แต่อึดกับแอ็ดก็ใช้เวลาตอนปิดเทอมต่างกัน นักเรียนจะมีความคิดเห็นด้วยกับใครมากกว่ากัน ถ้า...

- ก. อึดใช้เวลาทั้งหมดไปเรียนพิเศษ เพื่อเตรียมสำหรับการเรียน ในเทอมหน้าจะได้เรียนเก่งๆ ขึ้นไปอีก
- ข. แอ็ดใช้เวลาทั้งหมดในการช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าน เพื่อเป็นการทดแทนบุญคุณของพ่อแม่

5. ก่อนการแข่งขันชกมวย ฝ่ายตรงข้ามรู้ว่าหนุ่ยกำลังต้องการเงินเพื่อนำไปใช้ในการรักษาพยาบาลพ่อที่เจ็บป่วย จึงได้ว่าจ้างหนุ่ยให้ล้มมวย โดยจะให้ค่าตอบแทนมากกว่าเงินรางวัลที่ชกถึงสองเท่า ถ้านักเรียนเป็นหนุ่ย จะทำอย่างไร

- ก. ยอมล้มมวย เพราะจะได้นำเงินไปรักษาพ่อของตน
- ข. ไม่ล้มมวย เพราะจะเป็นการทรยศต่ออาชีพของตน

6. สุดาเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่โรงเรียนแห่งหนึ่ง บังเอิญวันหนึ่งสุดาเดินไปพบกระเป๋าสตางค์ตกอยู่ริมถนน ซึ่งสุดาคิดว่าจะนำไปมอบให้ตำรวจประกาศหาเจ้าของ แต่สุดาก็มีงานสอนนักเรียนในเช้าวันนั้น ถ้านักเรียนเป็นสุดาจะทำอย่างไร

- ก. นำกระเป๋าสตางค์ไปให้ตำรวจก่อน เพราะเป็นการไม่ซื่อสัตย์ที่จะเก็บของของคนอื่นไว้
- ข. ยังไม่นำกระเป๋าสตางค์ไปให้ตำรวจ เพราะการเรียนของเด็กสำคัญกว่า

7. ถ้าหากว่าในช่วงระหว่างการสอบภาคปลาย เพื่อนของนักเรียนไม่ได้ดูหนังสือเตรียมตัวมาสำหรับการสอบ และทำข้อสอบไม่ค่อยได้ นักเรียนจะมีความคิดเห็นเป็นอย่างไร

- ก. เป็นความผิดของตัวเพื่อนเอง ที่ไม่มีความรับผิดชอบในการเตรียมตัวสอบ
- ข. สงสาร จึงให้เพื่อนลอกคำตอบบางข้อ เพื่อไม่ให้เพื่อนสอบตก

8. หลังจากเลิกงาน เพื่อนๆของแสงได้ชวนกันไปเที่ยวพักผ่อน ซึ่งแสงตั้งใจไว้ว่าจะกลับบ้านเพื่อไปทำงานของตนต่อให้เสร็จ แต่เพื่อนก็ขยี้นหะยอยอย่างมาก ถ้าเป็นนักเรียนจะทำอย่างไร

- ก. ตัดสินใจกลับบ้านไปทำงานของตนต่อให้เสร็จ
- ข. ตามเพื่อนๆไปเที่ยวด้วย เพราะเพื่อนย่อมมีความสำคัญต่อตัวเรา

9. พรเป็นนักกีฬาเหรียญทองของโรงเรียน พอมาในปีที่พรกลับเล่นพลาด จึงแข่งขันแพ้โลซึ่งเป็นเด็กรุ่นน้อง ถ้านักเรียนเป็นพร นักเรียนคิดว่าจะทำอย่างไร

- ก. ควรยอมรับสภาพที่แท้จริงว่าคู่แข่งมีฝีมือดีกว่าเรา
- ข. เราควรฝึกซ้อมเพิ่มขึ้นอีกให้มากๆ จะได้เก่งกว่านี้

10. ต้มเลี้ยงไก่ตัวผู้ไว้ตัวหนึ่ง วันหนึ่งพ่อของต้มได้มาเอ่ยปากขอไก่ตัวนั้นไปชนแทนไก่ของพ่อตัวที่ตายไปแล้ว ถ้านักเรียนเป็นต้มจะทำอย่างไร

- ก. บอกพ่อว่าให้ไม่ได้ เพราะต้มเลี้ยงไก่นี้มาด้วยตนเอง
- ข. ยอมให้พ่อเอาไก่นี้ไป เพราะลูกไม่ควรขัดใจพ่อ

11. เมื่อต้นเรียนจบชั้น ม.3 แล้วอยากเรียนต่อมาก แต่การเข้าเรียนต่อนั้นต้องมีการสอบคัดเลือก ตันรู้ว่าตนเรียนอ่อนคงสอบไม่ผ่าน มีทางเดียวที่จะสอบผ่านได้คือ แอบเอาสมุดไปเปิดดูขณะสอบ ถ้านักเรียนเป็นตันจะทำอย่างไร

- ก. พยายามทำข้อสอบคัดเลือกด้วยตนเอง ซึ่งอาจทำให้สอบตกไม่ได้เข้าเรียนต่อ
- ข. แอบเอาสมุดไปเปิดดูขณะสอบ ซึ่งอาจทำให้สอบคัดเลือกผ่านได้เข้าเรียนต่อ

12. ซัยเป็นครูสอนหนังสืออยู่ในชนบท ได้ลาพักผ่อนกลับมาบ้านเพื่อเยี่ยมแม่ซึ่งกำลังป่วย ที่มีน้องสาวเป็นคนดูแลอยู่ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ลาพักผ่อนแล้ว ถ้านักเรียนเป็นซัย จะทำอย่างไร

- ก. ขอลาพักผ่อนต่อ เพื่ออยู่เฝ้าพยาบาลแม่ จนกว่าแม่จะหายป่วย
- ข. เดินทางกลับตามกำหนด เพื่อกลับไปทำหน้าที่ของตนตามเดิม

13. หนึ่งในได้พบเงินหลายสิบบาทตกอยู่ริมถนน จึงเก็บเงินนั้นไว้เพื่อนำไปประกาศหาเจ้าของ แต่พอตีหนึ่งเดินไปพบคนแก่มาขอเงินไปซื้อข้าวกิน ถ้านักเรียนเป็นหนึ่งใน จะทำอย่างไร

- ก. แบ่งเงินให้กับคนแก่ไปส่วนหนึ่ง ที่เหลือเก็บไว้ให้เจ้าของ
- ข. สงสารคนยากคนจน จึงให้เงินนั้นกับคนแก่ไปทั้งหมด

14. เมื่อเรียนจบ ต้องการไปศึกษาต่างประเทศในระดับสูงขึ้นไป แต่ต่อมาก็เป็นนักเรียนที่เรียนเก่งอยู่แล้ว ถ้านักเรียนเป็นต่อม จะทำอย่างไร

- ก. งดเที่ยวเตร่ อดทนอ่านหนังสือให้มากขึ้นอีก
- ข. ไปเรียนพิเศษหาความรู้เพิ่มเติมจากครูที่ชำนาญ

15. เมื่อวิมลเรียนจบ พ่อแม่ต้องการให้วิมลสมัครสอบเข้าเรียนแพทย์ เพราะจะได้เป็นที่พึ่งของพ่อแม่ต่อไปในภายภาคหน้า แต่วิมลเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่เก่งมากนัก วิมลจึงต้องการอยู่ช่วยทำงานที่บ้านมากกว่า ถ้านักเรียนเป็นวิมล จะทำอย่างไร

- ก. ไม่สมัครเข้าเรียนแพทย์ เพราะรู้ว่ามีความสามารถไม่ถึง แต่จะไปเรียนอย่างอื่นที่ตนถนัด
- ข. สมัครเข้าเรียนแพทย์ เพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ที่ได้เลี้ยงดูมา

16. ในระหว่างการสอบ ตรีมองเห็นคำตอบของเพื่อนที่นั่งอยู่ข้างหน้า แม้ว่าเพื่อนคนนี้จะเรียนเก่งกว่าและคำตอบของเพื่อนก็ไม่ตรงกับคำตอบของตรีหลายข้อ แต่ตรีก็ไม่ยอมลอกคำตอบ นักเรียนคิดว่าเหตุผลใดสำคัญกว่า

- ก. ตรีไม่ลอกคำตอบ เพราะเชื่อมั่นว่าคำตอบของตนถูกต้องอยู่แล้ว
- ข. ตรีไม่ลอกคำตอบ เพราะไม่ต้องการทุจริตในการสอบ

17. สันต์เป็นครูอยู่ที่ชนบทแห่งหนึ่ง สันต์อยากไปเรียนต่อ ซึ่งถ้าเรียนจะทำให้เขาได้โอกาสนำความรู้มาใช้สอนเด็กให้มากขึ้น และถ้าเขาไปเรียนก็จะทำให้จำนวนครูในโรงเรียนต้องน้อยลงไปอีก ถ้านักเรียนเป็นสันต์ จะทำอย่างไร

- ก. ตัดสินใจไปเรียนต่อ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถมากขึ้นอีก
- ข. ตัดสินใจอยู่สอนเด็กต่อไป เพราะหน้าที่ย่อมสำคัญกว่า

18. เพื่อนๆของสงบได้ตกลงใจกันจัดงานไหว้ครูขึ้น เพื่อแสดงความกตัญญูทเวที่ต่อครูประจำชั้นของตน แต่บังเอิญในวันเดียวกันนั้นในหมู่บ้านที่สงบอาศัยอยู่ตกลงจะชุดบ่อน้ำเอาไว้ใช้ในหมู่บ้าน ถ้านักเรียนเป็นสงบ จะทำอย่างไร

ก. ไปร่วมงานไหว้ครู เพื่อแสดงความกตัญญูทเวที่ต่อคุณครู

ข. ไม่ไปร่วมงานไหว้ครู แต่ไปช่วยชุดบ่อน้ำให้กับหมู่บ้าน

19. หน้อยได้สัญญากับตัวเองว่า จะไม่ดู T.V. จนกว่าจะทำการบ้านเสร็จ ในขณะที่หน้อยกำลังทำการบ้านอยู่ ได้มีการ์ตฉายพอดิ หน้อยจึงพยายามเร่งทำการบ้านของตนต่อไปอีก แต่พอดิพ่อกับแม่ได้ใช้ให้หน้อยไปซื้อกับข้าว ถ้านักเรียนเป็นหน้อย จะทำอย่างไร

ก. ไม่ไปซื้อกับข้าว เพราะสัญญากับตัวเองไว้ จึงต้องพยายามอดทนทำการบ้านให้เสร็จก่อน

ข. พ่อแม่เป็นผู้มีพระคุณ และควรตอบแทนบุญคุณของพ่อแม่ ดังนั้นจึงไปซื้อกับข้าวก่อน

20. ในขณะที่ทุกคนกำลังสอบอยู่นั้น วสันต์ทำไม่ได้ เพื่อนที่เรียนเก่งซึ่งนั่งอยู่ข้างๆสงสารจึงเลื่อนกระดาษคำตอบไว้ริมโต๊ะเพื่อให้วสันต์ดู ถ้านักเรียนเป็นวสันต์ จะทำอย่างไร

ก. ไม่ลอกคำตอบเลย เพราะคิดว่าตนเองไม่ได้ขยันเรียนมามากพอ จึงควรยอมรับสภาพของตน

ข. ลอกคำตอบนั้นทั้งหมด แล้วพาเพื่อนไปเลี้ยงไอศกรีมเป็นการตอบแทนหลังสอบเสร็จ

21. เมื่อคักดีได้รับเลือกเป็นผู้นำหมู่บ้านคนใหม่ เขาได้ยืนชาวบ้านวิจารณ์กันเสมอว่า เขาทำงานลู่ผู้นำคนเก่าไม่ได้ ทำให้คักดีไม่สบายใจ เพราะเขาก็ต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญต่อไป ถ้านักเรียนเป็นคักดี จะทำอย่างไร

ก. ทำงานของตนต่อไปจนครบวาระ เพราะเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถพัฒนาให้หมู่บ้านเจริญได้

ข. ขอลาออก เพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเลือกผู้นำคนใหม่มาพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญต่อไป

22. ในหมู่บ้านที่อันอาศัยอยู่นั้น เพื่อนๆของอันได้ตกลงพร้อมใจกันจะพัฒนาหมู่บ้าน แต่พอดิวันนั้นเพื่อนอีกกลุ่มหนึ่งจะจัดให้มีการเรียนพิเศษเพื่อเตรียมตัวสอบ ถ้านักเรียนเป็นอัน จะเลือกทำอย่างไร

ก. ตกลงไปเรียนพิเศษหาความรู้เพิ่มเติม จะได้เรียนเก่งๆ

ข. ตกลงอยู่ช่วยเพื่อนกลุ่มแรกพัฒนาหมู่บ้าน

23. ครูประจำชั้นได้ฝากจดหมายฉบับหนึ่งไปให้กับผู้ปกครองของดาว ดาวอยากรู้มากว่าเป็นจดหมายเกี่ยวกับอะไร เพราะจะได้ช่วยอธิบายให้ผู้ปกครองฟัง และถ้าเป็นเรื่องเกี่ยวกับตัวเองจะได้หาทางแก้ไขได้ทัน ถ้านักเรียนเป็นดาว จะทำอย่างไร

- ก. เปิดจดหมายออกอ่าน เพราะจะได้ทราบข้อความในจดหมายนั้นก่อน
- ข. ไม่เปิดจดหมายออกอ่าน เพราะเป็นการไม่ซื่อสัตย์ที่แอบเปิดจดหมายของผู้อื่น

24. แม้ว่ามานพจะทำงานเป็นข้าราชการที่ได้เงินเดือนน้อยกว่าเพื่อนฯ ซึ่งมานพก็ไม่เคยประสบปัญหาเดือดร้อนในเรื่องค่าใช้จ่ายเลย แต่เมื่อมานพแต่งงานมีครอบครัว ทำให้ตนเองต้องมีรายจ่ายสูงขึ้น ถ้านักเรียนเป็นมานพ จะทำอย่างไร

- ก. ยอมรับว่ายากจน จึงต้องพยายามวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัวอย่างประหยัดที่สุด
- ข. เปลี่ยนหาที่ทำงานใหม่ เพื่อให้มีรายได้สูงขึ้น ทุกคนในครอบครัวจะได้ไม่เดือดร้อน

25. หลังจากที่ได้รับงานจากกลุ่มแล้ว สมาชิกทุกคนต่างก็พยายามทำงานของตนอย่างหนัก แต่งานนี้ก็ยาก บางคนจึงทำเสร็จช้า บางคนทำเสร็จเร็ว ถ้านักเรียนเป็นสมาชิกของกลุ่มนี้ จะมีความคิดเห็นอย่างไร

- ก. ต่างคนต่างทำงานในส่วนของตนให้เสร็จก่อน เพราะเชื่อมั่นว่าแต่ละคนมีความสามารถทำงานของตนได้
- ข. ควรช่วยเหลือสมาชิกคนอื่นที่กำลังช้า เพราะจะเป็นการแสดงน้ำใจในการช่วยเหลือกัน

26. กรุงเป็นช่างไม้ที่มีงานต้องเร่งซ่อมโต๊ะให้เสร็จ เพราะเจ้าของจะมารับคืนในสัปดาห์นี้ แต่ก็ยังมีโต๊ะอีกหลายตัวที่ยังซ่อมไม่เสร็จ ถ้านักเรียนเป็นกรุง จะทำอย่างไร

- ก. ยอมอดนอน และไหมทำงานอย่างหนัก เพื่อให้เสร็จทันตามกำหนด
- ข. โทรไปขอเลื่อนนัดกับเจ้าของโต๊ะ ไปอีกหนึ่งสัปดาห์

27. ในที่ทำงานของสุขใจ มีคนมาขอบริจาคเพื่อนำเงินไปช่วยเหลือเด็กอนาถา แต่สุขใจก็เป็นคนยากจน และรู้ว่าตนเองยังมีเงินเดือนน้อยอยู่ ถ้านักเรียนเป็นสุขใจ จะทำอย่างไร

- ก. ตนเองยากจน จึงแบ่งเงินไปบริจาคให้กับเด็กอนาถาได้น้อยพอ
- ข. ขอยืมเงินเพื่อนๆ เพื่อบริจาคเงินให้กับเด็กอนาถามากขึ้น

28. เพื่อนสองคนของอ้อยเถียงกันว่า คนดีควรมีลักษณะอย่างไร เมื่อตกลงกันไม่ได้จึงเดิน
มาให้อ้อยช่วยตัดสินให้ ถ้านักเรียนเป็นอ้อย จะเลือกเหตุผลอย่างไร

ก. เพื่อนคนหนึ่งบอกว่า คนดีต้องอดทนต่ออบายมุข และไม่หวั่นไหวต่อสิ่งชั่วร้ายใจ

ข. เพื่อนคนที่สองบอกว่า คนดีต้องไม่เห็นแก่ตัว และควรมีน้ำใจเมตตาอารีต่อผู้อื่น

แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดคำนิยม

ลำดับข้อของการได้รับการถ่ายทอดคำนิยมแต่ละด้านที่ใช้ในแบบสอบถาม

ข้อที่	1-6	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การได้รับการยกย่องในสังคม
ข้อที่	7-10	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การมีชีวิตที่สบายพอสมควร
ข้อที่	11-14	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความภาคภูมิใจในตนเอง
ข้อที่	15-20	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความสงบสุขในสังคม
ข้อที่	21-24	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ
ข้อที่	25-29	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย
ข้อที่	30-34	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความสงบสุขทางใจ
ข้อที่	35-39	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความสำเร็จในชีวิต
ข้อที่	40-46	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การบังคับตนเอง
ข้อที่	47-52	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การประมาณตนและความรักสันโดษ
ข้อที่	53-58	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การเป็นตัวของตัวเอง
ข้อที่	59-65	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน การมีความสามารถสูง
ข้อที่	66-71	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความกตัญญูรู้คุณ
ข้อที่	72-77	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความซื่อสัตย์
ข้อที่	78-84	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความรับผิดชอบ
ข้อที่	85-92	การได้รับการถ่ายทอดคำนิยมด้าน ความมีน้ำใจเมตตาอารี

ข้อที่เป็นข้อความทางลบได้แก่ข้อที่ 5, 6, 10, 13, 14, 17, 18, 30, 34, 36, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 56, 57, 58, 72, 73 และข้อที่ 76

ตอนที่ 4 แบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม

คำสั่ง ขอให้นักเรียนนึกถึงเฉพาะผู้ที่เลี้ยงดูนักเรียนมามากที่สุด ซึ่งอาจจะเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือญาติผู้ใหญ่ก็ได้ โดยคิดถึงว่าพ่อแม่หรือผู้ปกครองของนักเรียนเคยปฏิบัติหรือสั่งสอนนักเรียนมาอย่างน้อยเพียงใด แล้วเลือกขีดเครื่องหมายถูกที่คำตอบเพียงคำตอบละ 1 แห่งเท่านั้น

1. พ่อแม่มักสอนให้ฉันรักษาเกียรติ และชื่อเสียงของวงศ์ตระกูลและไม่ทำให้ตนเองหรือครอบครัวเสียชื่อเสียง

<u>เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง	<u>เห็นด้วย</u>	<u>ค่อนข้าง</u> เห็นด้วย	<u>ค่อนข้าง</u> ไม่เห็นด้วย	<u>ไม่</u> เห็นด้วย	<u>ไม่เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง
------------------------------	-----------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------------------

2. พ่อแม่แสดงให้เห็นและคนอื่นรู้ว่า ท่านมีความภาคภูมิใจในตัวของฉันมาก

<u>เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง	<u>เห็นด้วย</u>	<u>ค่อนข้าง</u> เห็นด้วย	<u>ค่อนข้าง</u> ไม่เห็นด้วย	<u>ไม่</u> เห็นด้วย	<u>ไม่เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง
------------------------------	-----------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------------------

3. พ่อแม่จะกล่าวชมเชยฉัน เมื่อฉันทำในสิ่งที่พ่อแม่พอใจ

<u>เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง	<u>เห็นด้วย</u>	<u>ค่อนข้าง</u> เห็นด้วย	<u>ค่อนข้าง</u> ไม่เห็นด้วย	<u>ไม่</u> เห็นด้วย	<u>ไม่เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง
------------------------------	-----------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------------------

4. พ่อแม่มักพูดคุยยกย่องชมเชยฉันต่อหน้าคนอื่น

<u>เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง	<u>เห็นด้วย</u>	<u>ค่อนข้าง</u> เห็นด้วย	<u>ค่อนข้าง</u> ไม่เห็นด้วย	<u>ไม่</u> เห็นด้วย	<u>ไม่เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง
------------------------------	-----------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------------------

5. พ่อแม่จะตำหนิหรือว่ากล่าวฉันต่อหน้าคนอื่นบ่อยๆ

<u>เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง	<u>เห็นด้วย</u>	<u>ค่อนข้าง</u> เห็นด้วย	<u>ค่อนข้าง</u> ไม่เห็นด้วย	<u>ไม่</u> เห็นด้วย	<u>ไม่เห็นด้วย</u> อย่างยิ่ง
------------------------------	-----------------	-----------------------------	--------------------------------	------------------------	---------------------------------

6. พ่อแม่มักจะแสดงกิริยาถูกเหยียดหยามฉัน ทำให้ฉันต้องอับอายต่อหน้าคนอื่น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

7. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันเลือกทำงานอะไรก็ได้ที่สบายพอควร เงินเดือนไม่สำคัญ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

8. พ่อแม่มักสั่งสอนฉันว่าให้เป็นคนที่ไม่ต้องร่ำรวย ให้มีเพียงเงินทองพอกินพอใช้

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

9. พ่อแม่มักสั่งสอนฉันว่า การร่ำรวยไม่ได้เป็นสิ่งที่สำคัญ การไม่เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นสิ่งที่สำคัญกว่า

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

10. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันเลือกงานที่ดีกว่าเพื่อนๆ รวมทั้งมีเงินเดือนมากกว่าเพื่อนๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

11. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันรักในเกียรติและคุณค่าของตนเอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

12. พ่อแม่มักสอนให้ฉันหยิ่งในศักดิ์ศรีของตนเอง ไม่ให้ใครมาดูหมิ่นเหยียดหยาม

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

13. พ่อแม่มักทำให้ฉันหมดความภาคภูมิใจในตัวเอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

14. พ่อแม่มักทำให้ฉันรู้สึกว่าคุณเองไร้ค่า และน่าอับอายเป็นอย่างมากที่มีชีวิตความเป็นอยู่อย่าง
ทุกวันนี้

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

15. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันรู้จักทำความดีต่อส่วนรวม และให้เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

16. พ่อแม่เคยสั่งสอนฉันไม่ให้เบียดเบียนผู้อื่น เพื่อให้ทุกคนจะได้อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

17. พ่อแม่มักสอนให้ฉันรู้จักหาผลประโยชน์ให้กับตนเองก่อน โดยที่ยังไม่ต้องสนใจในความเดือด
ร้อนของคนอื่น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

18. พ่อแม่ฉันเคยพูดในทำนองว่าการทำสงครามจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ดี เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

19. พ่อแม่เคยพูดถึงผลเสียของการเกิดสงครามให้ฉันฟังบ่อยๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

20. พ่อแม่ของฉันพูดถึงปัญหาของสังคมที่เกิดจากการแก่งแย่งแข่งขันชิงดีชิงเด่นกันเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

21. พ่อแม่มักสอนฉันว่า เงินสามารถซื้อทุกสิ่งทุกอย่างที่ต้องการได้

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

22. พ่อแม่ต้องการให้ฉันเป็นคนร่ำรวย มีทรัพย์สินเงินทอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

23. พ่อแม่มักสอนฉันว่า เมื่อเรามีเงินทองแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็จะมีตามขึ้นมาเอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

24. พ่อแม่มักสอนฉันว่า ควรหาเงินทองไว้ให้มากๆ เพื่อให้ชีวิตสุขสบายในวันหน้า

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

25. พ่อแม่มักสอนให้ฉันเสียสละเพื่อให้ประเทศชาติมีความมั่นคงปลอดภัย เช่น การบริจาคโลหิต การเป็นทหาร หรืออาสาสมัคร เป็นต้น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

26. พ่อแม่สอนให้ฉันรู้จักติดตามข่าวคราวความเจริญก้าวหน้าของบ้านเมืองอย่างสม่ำเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

27. พ่อแม่ของฉันมักพูดคุยถึงความคิดของทหารที่ช่วยเหลือให้ประเทศชาติมีความมั่นคงปลอดภัยเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

28. พ่อแม่มักพูดว่า การทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง และปลอดภัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่สุด

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

29. พ่อแม่ของฉันมักพูดว่า ความมั่นคงของชาติ ศาสน์ กษัตริย์ มีความสำคัญเหนือสิ่งอื่นใด

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

30. พ่อแม่มักจะทำให้ฉันทุกข์ร้อน หรือไม่สบายใจเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

31. พ่อแม่มักสั่งสอนฉันให้รู้จักพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ในปัจจุบันนี้

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

32. พ่อแม่มักจะสั่งสอนให้ฉันยอมรับในสภาพที่ตนเองเป็นอยู่ไม่ต้องแข่งขันกับใคร

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

33. พ่อแม่มักบอกฉันว่า ชีวิตที่เป็นอยู่ของเราทุกวันนี้ก็สบายดีแล้ว จึงไม่ควรจะไปดิ้นรนต่อสู้อีก

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

34. พ่อแม่มักสอนให้ฉันตั้งเป้าหมายของชีวิตเอาไว้สูง เช่น การได้ทำงานที่ดี เป็นคนร่ำรวย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

35. พ่อแม่จะกล่าวชมเชยฉัน ถ้าหากฉันสามารถทำงานบ้าน หรือทำการบ้านจนเสร็จเรียบร้อย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

36. ถ้าฉันทำงานหรือทำการบ้านค้างไว้ไม่เสร็จ พ่อแม่ฉันก็จะไม่ว่ากล่าวอะไรเลย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

37. พ่อแม่ฉันพูดว่า การประสบความสำเร็จในชีวิตเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับทุกคน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

38. พ่อแม่ฉันมักเปิดโอกาสให้ฉันแสดงความสามารถในการทำกิจกรรมต่างๆจนสำเร็จด้วยตัวของฉันเอง เสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

39. พ่อแม่ฉันมักจะถามในเรื่องที่เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนหรือการทำงานของฉันเสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

40. พ่อแม่ฉันมักอธิบายให้ฉันทราบถึงกฎหรือระเบียบต่างๆ เช่น กฎระเบียบภายในบ้าน กฎหมาย กฎจราจร เสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

41. พ่อแม่ฉันมักสั่งสอนให้ฉันรู้จักเอาชนะใจตนเอง เช่น ต้องทำการบ้านให้เสร็จก่อนดูโทรทัศน์เสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

42. พ่อแม่ฉันมักชมเชยฉัน ถ้าฉันสามารถจัดเก็บสิ่งของเครื่องใช้ได้เป็นระเบียบเรียบร้อย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

43. ถ้านันทาลายข้าวของเสียหายหรือทำให้สิ่งของสกปรก พ่อแม่จะลงโทษว่ากล่าวตักเตือนฉัน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

44. เมื่อทำงานเสร็จ พ่อแม่ของฉันจะเก็บสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ให้เข้าที่เรียบร้อยเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

45. เมื่อทำงานบ้านใดก็ตาม พ่อแม่ของฉันจะไม่ทิ้งงานให้ค้าง แต่จะทำให้เสร็จเรียบร้อยทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

46. พ่อแม่ของฉันมักจะไม่ว่างครัดต่อการปฏิบัติตามกฎ หรือระเบียบต่างๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

47. พ่อแม่ของฉันสอนฉันให้แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่มีราคาแพงอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

48. พ่อแม่ของฉันสอนฉันให้คบค้ากับเพื่อนที่มีฐานะดีอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

49. พ่อแม่ของฉันไม่ให้ใช้จ่ายอย่างสุรุ่ยสุร่ายอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

50. พ่อแม่ของฉันมักให้จ่ายเงินอย่างนุ่มนวลเพื่อใช้ในการซื้อของที่ถูกต้อง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

51. พ่อแม่ของฉันมักทำตัวเป็นคนร่ำรวยอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

52. พ่อแม่มักซื้อของที่มีราคาแพงให้ฉันบ่อยๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

53. พ่อแม่มักสอนให้ฉันแก้ปัญหาต่างๆด้วยตนเองอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

54. พ่อแม่มักเชื่อในความสามารถของฉันว่า สามารถทำงานต่างๆได้สำเร็จด้วยตัวเอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

55. พ่อแม่มักสอนให้ฉันรู้จักแก้ไขปัญหาตามความคิดของตนเองมากกว่าการไปทำตามความคิดของคนอื่น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

56. พ่อแม่ของฉันมักไปหาหมอดู เพื่อดวง หรือให้ทำนายโชคชะตาอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

57. พ่อแม่ฉันมักทำตามความเห็นของคนอื่นมากกว่าจะทำตามความคิดเห็นของตัวเองเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

58. พ่อแม่ฉันมักไม่สบายใจทุกครั้งที่มีคนกล่าวนินทาหรือว่าร้าย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

59. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันขยันหมั่นเพียรในการเล่าเรียน เพื่อที่จะได้เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

60. พ่อแม่มักสอนให้ฉันทำงานโดยใช้ความรู้ความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

61. พ่อแม่ของฉันสนับสนุนให้ฉันเป็นคนเก่ง ทำงานดี มีความคล่องแคล่วในการทำงาน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

62. พ่อแม่ของฉันมักกล่าวยกย่องชมเชยผู้ที่ทำงานดีเด่นอยู่เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

63. พ่อแม่ของฉันมักขมักเขม้นในการทำงาน เพื่อให้งานเสร็จได้อย่างเรียบร้อยและรวดเร็ว

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

64. พ่อแม่ของฉันมักทำสิ่งต่างๆด้วยความรู้ความสามารถของตนเองทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

65. ฉันชื่นชมว่าพ่อแม่ของฉันเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ และทำงานเก่งเหนือคนอื่น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

66. พ่อแม่มักจะเอ่ยถึงความคิดของผู้ที่มีพระคุณแก่ฉันให้ฉันฟัง และบอกให้ฉันหาทางตอบแทนบุญคุณ
เมื่อมีโอกาส

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

67. พ่อแม่มักสอนให้ฉันตอบแทนบุญคุณต่อผู้มีพระคุณ เช่น บุญคุณของพ่อแม่ ครูอาจารย์ ญาติ ผู้ใหญ่
เสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

68. พ่อแม่ของฉันมักพูดถึงบุญคุณของปู่ ย่า ตา ยาย เสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

69. พ่อแม่ของฉันแสดงความห่วงใยในทุกข์สุขของ ปู่ ย่า ตา ยาย อย่างสม่ำเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

70. เมื่อปู่ย่าตายาย หรือญาติผู้ใหญ่ไม่สบาย พ่อแม่ของฉันจะไปปรนนิบัติดูแลทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

71. พ่อแม่ของฉันมักจะกล่าวขอบคุณต่อผู้ที่มีน้ำใจมาช่วยเหลือทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

72. พ่อแม่มักสอนให้ฉันรู้จักหลีกเลี่ยงการพูดความจริง ถ้าความจริงนั้นทำให้เราต้องเสียผล
ประโยชน์

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

73. เมื่อมีข่าวเกี่ยวกับการทุจริตหรือการคดโกง พ่อแม่ของฉันก็จะพูดว่าเป็นเรื่องธรรมดาที่เกิดขึ้น

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

74. พ่อแม่สอนให้ฉันบอกความจริงทุกครั้ง เมื่อฉันทำของในบ้านชำรุดเสียหาย

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

75. พ่อแม่จะทำตามสัญญาหรือข้อตกลงที่เคยให้ไว้กับฉันทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

76. พ่อแม่ของฉันมักจะพูดปิดตอกันเสมอๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

77. พ่อแม่จะชี้แจงให้ฉันทราบเหตุผลถ้าไม่สามารถทำตามสัญญาที่เคยให้ไว้ ทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

78. พ่อแม่สั่งสอนให้ฉันทำการบ้านจนเสร็จ และส่งได้ทันตามที่ครูสั่ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

79. พ่อแม่มักจะให้ฉันช่วยทำงานในบ้าน เช่น การจัดเก็บข้าวของ ปิดกวาดห้อง ถูบ้าน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

80. พ่อแม่มักจะเปิดโอกาสให้ฉันตัดสินใจในเรื่องส่วนตัวของฉันเองเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

81. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันเอาใจใส่ต่องานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

82. ถ้ามีของวางไว้เลอะเทอะ พ่อแม่ของฉันก็จะเก็บและทำความสะอาดจนเรียบร้อยด้วยตนเอง
ทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

83. พ่อแม่ของฉันสามารถทำงานเสร็จตามเวลาที่ได้กำหนดเอาไว้ทุกครั้ง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

84. ถ้าพ่อแม่ของฉันทำผิด ก็มักจะ ไม่กล่าวโทษผู้อื่น แต่จะยอมรับว่าเป็นความผิดของตัวเอง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

85. พ่อแม่มักแนะนำให้ฉันเลือกเสื้อผ้าเก่าๆหรือเสื้อผ้าที่ไม่ใช้แล้วเก็บไว้บริจาคให้กับผู้ที่ขาดแคลน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

86. พ่อแม่มักสอนให้ฉันแบ่งปันขนมหรือสิ่งของแก่เพื่อนๆ และพี่น้อง

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

87. พ่อแม่มักสั่งสอนให้ฉันรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นที่กำลังทำงาน หรือที่กำลังประสบปัญหาเดือดร้อน

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

88. พ่อแม่อนุญาตให้ฉันชวนเพื่อนมาเที่ยวเล่น หรือดูหนังสือที่บ้านบ่อยๆ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

89. พ่อแม่ของฉันมักจะบริจาคสิ่งของเงินทองให้กับผู้ที่ประสบความเดือดร้อนเป็นประจำ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

90. พ่อแม่ของฉันให้ความช่วยเหลือแก่ญาติพี่น้อง เช่น ให้เงินหรือให้คำปรึกษา ทุกครั้งที่ญาติมาขอความช่วยเหลือ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

91. พ่อแม่ของฉันมักจะไปช่วยเพื่อนๆ ในการจัดงานต่างๆ เสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

92. ถ้าที่บ้านมีอาหารหรือขนมมากพอ พ่อแม่ของฉันก็จะแบ่งไปให้เพื่อนบ้านเสมอ

เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ค่อนข้าง เห็นด้วย	ค่อนข้าง ไม่เห็นด้วย	ไม่ เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
-----------------------	----------	----------------------	-------------------------	-----------------	--------------------------

ภาคผนวก ข.

ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามการได้รับการถ่ายทอดค่านิยม

ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t	ข้อที่	t
1	2.815	24	6.258	47	9.583	70	8.375
2	5.303	25	7.431	48	7.552	71	6.400
3	4.327	26	5.308	49	2.854	72	17.314
4	4.253	27	8.372	50	11.343	73	5.017
5	5.963	28	7.961	51	9.436	74	3.898
6	4.701	29	6.483	52	8.817	75	3.825
7	10.067	30	5.453	53	2.856	76	9.208
8	7.495	31	3.666	54	3.663	77	4.503
9	9.733	32	6.576	55	5.203	78	4.254
10	4.825	33	2.098	56	6.366	79	4.161
11	6.617	34	3.283	57	7.788	80	5.301
12	5.130	35	5.087	58	3.717	81	3.898
13	8.108	36	7.179	59	5.669	82	7.189
14	5.573	37	4.194	60	5.077	83	4.849
15	4.609	38	5.885	61	6.295	84	5.688
16	4.628	39	7.387	62	5.369	85	6.605
17	5.727	40	3.759	63	10.055	86	5.141
18	7.016	41	4.217	64	6.465	87	4.775
19	5.507	42	4.342	65	6.794	88	5.521
20	4.565	43	3.322	66	8.776	89	4.330
21	5.438	44	5.313	67	12.124	90	8.128
22	12.471	45	6.425	68	8.312	91	6.072
23	10.594	46	3.123	69	7.843	92	8.234

ภาคผนวก ค.

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม

1. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทาง

ค่านิยม	2	3	4	5	6	7	8
1	-.14***	.03	-.23***	.07*	-.15***	-.30***	-.19***
2		-.21***	-.21***	.00	-.18***	-.19***	-.12**
3			-.12**	-.11**	-.16***	-.15***	-.14***
4				-.35***	-.01	.08*	-.26***
5					-.35***	-.20***	.03
6						-.12**	-.10**
7							-.17***

2. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมวิถีปฏิบัติ

ค่านิยม	10	11	12	13	14	15	16
9	-.22***	.11**	-.12***	-.12**	-.12**	-.21***	-.10**
10		.00	-.06	-.25***	.27***	-.14***	.01
11			.09*	-.26***	-.10**	-.16***	-.29***
12				-.28***	.17**	-.22***	.06
13					-.26***	-.09*	-.19***
14						-.12***	.16***
15							-.10**

3. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติ

ค่านิยม	9	10	11	12	13	14	15	16
1	.08 [*]	-.24 ^{***}	-.11 ^{**}	-.18 ^{***}	.11 ^{**}	-.24 ^{***}	.00	-.05
2	-.07	.11 ^{**}	.14 ^{***}	.03	-.11 ^{**}	.02	.01	-.10 ^{**}
3	.01	-.01	-.03	.04	.00	-.06	-.02	.02
4	.04	.09 [*]	-.07 [*]	.19 ^{***}	.01	.17 ^{***}	.03	.03
5	-.07	-.10 ^{**}	-.04	.06	-.06	-.17 ^{***}	.01	.12 ^{**}
6	.02	.02	.00	-.05	.05	.07	-.04	.00
7	.00	.15 ^{***}	.00	.01	.04	.14 ^{***}	.07 [*]	-.02
8	.01	-.06	.09 [*]	-.12 ^{**}	-.03	.01	-.05	.02

1. การได้รับการยกย่องในสังคม

3. ความภาคภูมิใจในตนเอง

5. ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ

7. ความสงบสุขทางใจ

9. การบังคับตนเอง

11. การเป็นตัวของตัวเอง

13. ความกตัญญูรู้คุณ

15. ความรับผิดชอบ

2. การมีชีวิตที่สบายพอสมควร

4. ความสงบสุขในสังคม

6. ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ

8. ความสำเร็จในชีวิต

10. การประมาณตนและความรักสันโดษ

12. การมีความสามารถสูง

14. ความซื่อสัตย์

16. ความมีน้ำใจเมตตาอารี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ นายเกษม เกษมนักจุล

เกิดวันที่ 27 พฤษภาคม 2506

สถานที่เกิด กรุงเทพมหานคร

สถานที่อยู่ปัจจุบัน บ้านเลขที่ 3947 ถ.พระราม 4 พระโขนง กรุงเทพมหานคร 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2524 มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนมัธยมสาธิตรามคำแหง

พ.ศ. 2529 กศ.บ. (วิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร

พ.ศ. 2533 กศ.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์) จากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

คำนิยมจุดหมายปลายทางและคำนิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ในกรุงเทพมหานคร ที่มีระดับการศึกษา ภูมิหลังทางครอบครัว
และการถ่ายทอดคำนิยมที่แตกต่างกัน

บทคัดย่อ
ของ
เกษม เกษมณีกิจกุล

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
มกราคม 2534

การวิจัยนี้มีความมุ่งหมาย 4 ประการคือ (1) เพื่อศึกษาค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับ ค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาและลำดับความสำคัญของค่านิยมเหล่านี้ (2) เพื่อ ศึกษาความแตกต่างของค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติ จากตัวแปรด้านเพศ ระดับ การศึกษาของนักเรียน และการได้รับการถ่ายทอดค่านิยมจากบิดามารดา (3) เพื่อศึกษาความ สัมพันธ์ระหว่างค่านิยมจุดหมายปลายทาง กับค่านิยมวิถีปฏิบัติของนักเรียน และ (4) เพื่อศึกษา ปฏิสัมพันธ์ของค่านิยมจุดหมายปลายทาง และค่านิยมวิถีปฏิบัติ จากตัวแปรด้านการได้รับการถ่ายทอด ค่านิยมกับเพศของนักเรียน รายได้ของครอบครัว อาชีพของบิดาและมารดา ระดับการศึกษา ของบิดาและมารดา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ซึ่งได้มาโดยวิธี การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) จากโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ปี การศึกษา 2532 ในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 592 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามจำนวน 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถาม ภูมิหลังของนักเรียน แบบสอบถามค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติ แบบสอบถามการได้ รับการถ่ายทอดค่านิยมจุดหมายปลายทางกับค่านิยมวิถีปฏิบัติจากบิดามารดา สถิติที่ใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two-Way ANOVA) สถิติที (t-test) และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์คูณ (Multiple Regression)

ผลการศึกษาค้นคว้า สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยมจุดหมายปลายทางเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ"; "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร"; "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ"; "ความสงบสุขในสังคม"; "ความภาคภูมิใจในตนเอง"; "ความสำเร็จในชีวิต"; "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" และ "การได้รับการยกย่องในสังคม"

2. นักเรียนให้ความสำคัญแก่ค่านิยมวิถีปฏิบัติเรียงตามลำดับได้ดังนี้ ค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "ความมีน้ำใจเมตตาอารี"; "การบังคับตนเอง"; "การเป็นตัวของตัวเอง" และ "ความซื่อสัตย์"

3. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม"; "การบังคับตนเอง" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนหญิง และนักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ" และ "ความซื่อสัตย์" สูงกว่านักเรียนชาย

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียนเมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนหญิงให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "การเป็นตัวของตัวเอง" และ "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชาย และนักเรียนชายให้ความสำคัญแก่ ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" สูงกว่านักเรียนหญิง

5. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนบุคคลของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ"; "ความสำเร็จในชีวิต" และ "การมีความสามารถสูง" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

6. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมที่เป็นส่วนสังคมของนักเรียน เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา พบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสำคัญแก่ค่านิยม "ความมีน้ำใจเมตตาอาารี" สูงกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

7. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่านิยมแต่ละด้าน ตามระดับการถ่ายทอดค่านิยม พบว่านักเรียนที่ได้รับการถ่ายทอดค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม"; "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ"; "ความมั่นคงปลอดภัยของประเทศไทย"; "ความสงบสุขทางใจ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "ความซื่อสัตย์"; "การมีความสามารถสูง" และ "ความรับผิดชอบ" มาก ให้ความสำคัญแก่ค่านิยมดังกล่าวมากกว่านักเรียนที่ได้รับถ่ายทอดน้อย

8. พบว่ามีปฏิสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดค่านิยม "การบังคับตนเอง" กับอาชีพของบิดา และการถ่ายทอดค่านิยม "ความกตัญญูรู้คุณ" กับอาชีพของบิดา

9. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างค่านิยม โดยใช้ตัวแปรเกณฑ์คือ ค่านิยมจุดหมายปลายทาง ตัวพยากรณ์คือค่านิยมวิถีปฏิบัติ พบว่า ค่านิยม "การได้รับการยกย่องในสังคม" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "การประมาณตนและรักสันโดษ"; "การมีความสามารถสูง"; "การเป็นตัวของตัวเอง"; "ความรับผิดชอบ"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความมีน้ำใจเมตตาอาารี" ร่วมกันทำนายได้ 40.92 % ค่านิยม "การมีชีวิตที่สบายพอสมควร" มีค่านิยม "การเป็นตัวของตัวเอง"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ" ร่วมกันทำนายได้ 18.03 % ค่านิยม "ความสงบสุขในสังคม" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง"; "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ"; "ความรับผิดชอบ"; "การประมาณตนและความรักสันโดษ" และ "การบังคับตนเอง" ร่วมกันทำนายได้ 33.34 % ค่านิยม "ความมั่งมีในเงินทองและวัตถุ" มีค่านิยม "ความซื่อสัตย์"; "ความมีน้ำใจเมตตาอาารี" และ "ความกตัญญูรู้คุณ" ร่วมกันทำนายได้ 23.7 % ค่านิยม "ความสงบสุขทางใจ" มีค่านิยม "การประมาณตนและความรักสันโดษ"; "ความซื่อสัตย์"; "ความกตัญญูรู้คุณ" และ "ความรับผิดชอบ" ร่วมกันทำนายได้ 24.44 % ค่านิยม "ความสำเร็จในชีวิต" มีค่านิยม "การมีความสามารถสูง" และ "การเป็นตัวของตัวเอง" ร่วมกันทำนายได้ 15.82 %

TERMINAL VALUES AND INSTRUMENTAL VALUES OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN BANGKOK METROPOLIS, WHO HAVE DIFFERENT LEVELS
OF EDUCATION, FAMILY BACKGROUND, AND VALUE SOCIALIZATION

AN ABSTRACT

BY

KASEM KASEMNUGIJKUL

A Dissertation submitted in partial fulfillment of the requirements
for the Master of Science degree in Behavior Science
at Srinakharinwirot University

January 1991

This study contains 4 main purposes : (1) To study Terminal Values and Instrumental Values of secondary school students as well as the ranks of those values. (2) To study the differences in Terminal Values and Instrumental Values due to differences in sex, level of education and value socialization. (3) To study correlations between Terminal Values and Instrumental Values. (4) To study interactions between Terminal Values and Instrumental Values from variables such as value socialization and sex, family income, parental occupation, parental level of education. The samples of the study were 592 secondary school students in school in Bangkok area which were under the control of Department of General Education, and who were selected for the study by multi-stage sampling technique.

Three sets of instruments were used to collect the data. The first one was the questionnaire concerning the socio-economic backgrounds of the students, the second one was for Terminal Values and Instrumental Values, and the third one was for the parental value socialization. The data were treated by Two-Way ANOVA, t-test, and Multiple Regression.

The results came out as follows :

1.The ranks of Terminal Values were "Peaceful in mind", "Having Easy Life", "National Security", "Peaceful in Society", "Self-Esteem", "Successful in Life", "Having Wealth and Material" and "Socially Respected".

2.The ranks of Instrumental Values were "Practicing Moderate Way of Life", "Having High Capability", "Gratitude", "Responsibility", "Kindness", "Self-Control", "Individualism" and "Honesty".

3.It was shown that there were differences in social values due to sex difference. That was the male students ranked values such as "Socially Respected", "Self-Control" and "Gratitude" higher than the female students. Whereby the female students ranked values such as "National Security" and "Honesty" higher than the male students.

4. It was also shown that there were sex differences in ranking personal values. That was the female students ranked values such as "Peaceful in mind", "Practicing Moderate Way of Life", "Individualism" and "Having High Capability" higher than the male students. Whereby the male students ranked values such as "Having Wealth and Material" higher than the female students.

5. It was shown that there were differences in levels of education in ranking personal values. That was the upper secondary students ranked values such as "Having Wealth and Material", "Successful in Life" and "Having High Capability" higher than the lower secondary school students.

6. It was found that the lower secondary school students ranked values such as "National Security" and "Gratitude" higher than upper secondary school students. Whereby the upper secondary school students ranked values such as "Kindness" higher than lower secondary school students.

7. It was found that the students who received higher levels of socialization on values such as "Peaceful in Society", "Having Wealth and Material", "National Security", "Peaceful in mind", "Practicing Moderate Way of Life", "Honesty", "Having High Capability" and "Responsibility" had higher levels of those values than the students who received lower levels of socialization.

8. It was found that there were interactions between value socialization on "Self-Control" and father's occupation as well as the interactions between value socialization on "Gratitude" and father's occupation.

9. It was found that there were correlations among Terminal Values and Instrumental Values. That was the Instrumental Values such as "Honesty", "Practicing Moderate Way of Life", "Having High Capability", "Individualism", "Responsibility", "Gratitude" and "Kindness" having 40.92 % in predicting the Terminal Values on

"Socially Respected". In the mean time the Instrumental Values on "Individualism", "Practicing Moderate Way of Life" having 18.03 % in predicting Terminal Values on "Having Easy Life". The Instrumental Values such as "Having High Capability", "Honesty", "Gratitude" and "Responsibility" having 33.34 % in predicting Terminal Values on "Peaceful in Society". The Instrumental Values such as "Honesty", "Kindness" and "Gratitude" having 23.7 % in predicting "Having Wealth and Material". Instrumental Values such as "Practicing Moderate Way of Life", "Honesty", "Gratitude" and "Responsibility" having 24.44 % in predicting Terminal Values on "Peaceful in mind". Lastly, Instrumental Values such as "Having High Capability" and "Individualism" having 15.82 % in predicting Terminal Values on "Successful in Life".